

**Decizii
ale Comisiei Naționale
a Pieței Financiare**

2

**Vom avea
dobânzi rezonabile
la împrumuturi?**

2

**Moldovenii –
norocoși
sau raționali?**

3

Ministerul Economiei anunță noi facilități fiscale pentru agenții economice

Agenții economice care au un capital statutar de 2 mil. lei, ar putea fi scutiți de achitarea TVA și a taxei vamale la importul materiei prime utilizate la producerea mărfurilor, destinate ulterior exportului. Prevederile respective se conțin într-un proiect de lege, elaborat de Ministerul Economiei, în scopul creării regimului special de administrare fiscal-vamală favorabil pentru proiectele investiționale și pentru susținerea exportatorilor moldoveni.

„O astfel de inițiativă este un stimulent al producerii interne și al impulsiei exporturilor. În plus, se va crea și o bază impozabilă mai mare, ca rezultat al creșterii cifrei de afaceri a întreprinderilor. Chiar și pe schema existentă, TVA-ul trebuie restituit și e o destinație prioritară față de agenții economici care nu trebuie impuși să crediteze statul cu resursele financiare necesare, dar să fie lăsați să producă”, a declarat Octavian Calmăc, viceministrul Economiei, în cadrul unei mese rotunde.

Potrivit proiectului de lege, la solicitarea importatorilor-agenților economici producători, Serviciul Vamal va prelungi termenul de plată a TVA la materia primă, materiale, accesorii și articole de completare importate, care se vor utiliza la fabricarea în exclusivitate a mărfurilor pentru export. Produsele finite urmează a

Octavian Calmăc,
viceministrul Economiei RM

fi scoase obligatoriu de pe teritoriul țării în decurs de 6 luni de la data declarării importului materialelor folosite la fabricarea acestora.

Dacă pe parcursul sau la expirarea termenului menționat a avut loc exportul producției finite, obținute din prelucrarea mărfurilor, pentru care s-a prezentat prelungirea termenului de plată a TVA, transferul efectiv al plății la buget nu va mai avea loc. În acest caz, Serviciul Vamal va efectua procedura anulării sumelor TVA calculate anterior, la importul materiei prime.

Pentru agenții economici care vor putea beneficia de facilitățile respective, a fost introdus un crite-

riu de selectare. „Ne vom orienta la capitalul statutar al agentului economic care trebuie să fie de minim două milioane de lei. Aceasta este, de fapt, garanția pentru stat în cazul în care agentul economic are restanțe la anumite plăți”, a precizat Octavian Calmăc.

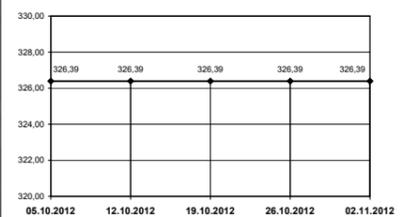
Totodată, există și o listă de mărfuri care nu pot beneficia de aceste norme, printre care sunt carnea, produsele lactate, grăsimile de origine animală și zahărul. Decizia de excludere a acestora a fost luată din considerentul că pentru ele există deja un regim special de taxe vamale și de aplicare a TVA-ului. „Trebuie să avem un regim nor-

mal, aplicabil, indiferent de grupele de mărfuri. Avem experiența unor agenți economici, rezidenți ai zonelor economice libere, care au investit și au creat baza de producere. Aceștia importă carnea, o procesează și apoi o exportă”, a mai spus Calmăc. Viceministrul a dat și exemplul benefic pentru întreprinderile din industria ușoară, care achită doar procedurile vamale în mărime de 0,4% de la valoarea, dar nu mai mult de 1800 euro pe declarație vamală.

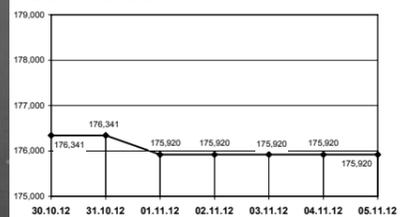
Noile facilități fiscale ar putea intra în vigoare până la sfârșitul anului 2012, după ce vor fi aprobate de Guvern și adoptate de Parlament.

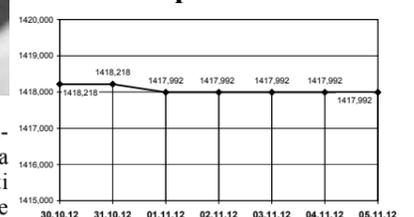
CNPF

Banking Stock Index –
InfoMarket

EVM-Composite

Curs valutar
7.11.2012

Valuta	Rata	Cursul
Euro	1	15.7910
Dolar S.U.A.	1	12.3334
Rubla rusească	1	0.3919
Hrivna ucraineană	1	1.5068
Leu românesc	1	3.4930

Stimați colegi!

Cu prilejul aniversării Comisiei Naționale a Pieței Financiare Vă adresăm sincere felicitări, urări de sănătate și prosperitate.

Apreciam înalt eforturile și abnegația cu care Vă dăruiați pentru consolidarea și modernizarea pieței financiare nebankare, pentru realizarea obiectivelor Comisiei Naționale a Pieței Financiare, contribuind astfel la dezvoltarea economiei și la creșterea bunăstării statului nostru.

Vă dorim noi împliniri și succese profesionale notorii.

Cu respect,

**Consiliul de Administrație al Comisiei
Naționale a Pieței Financiare**

Stimați membri ai Consiliului de Administrație și întreaga echipă a Comisiei Naționale a Pieței Financiare!

Redacția ziarului «Capital Market» cu sinceritate se alătură felicitărilor adresate Dvs, cu ocazia aniversării Comisiei Naționale a Pieței Financiare.

Fiind organul oficial de presă al CNPF, publicația noastră se află zilnic în contact strâns cu toate subdiviziunile Comisiei și depune toate eforturile pentru a reflecta obiectiv și operativ evenimentele ce au loc pe piața financiară a Republicii Moldova.

Sperăm cu sinceritate că ne putem considera cu adevărat colegi și parteneri.

Vă felicităm cu ocazia aniversării și vă dorim sincere urări de prosperitate, bunăstare, realizări noi pe tărâmul profesional și toate cele bune.

Vă felicităm, stimați colegi!

Cu respect,

Colectivul redacției «Capital Market»

FINACTIV CONSULTING
Licența CNPF RM, Nr.000071

EVALUAREA ACȚIUNILOR
Pentru reorganizarea (fuziune, dizmembrare, separare)

- pentru introducerea acțiunilor în calitate de aport în capitalul social;
- pentru răscumpărarea acțiunilor proprii;
- pentru oferta publică.

**022, 21-26-86(85),
fax: 022, 22-88-45,
069102380, 068270011**
MD2004, m.Chișinău, str.Columna,131
S.A. «FINACTIV-CONSULTING»

Moldpresa®
Tu alegi, noi difuzăm!

Decizii ale Comisiei Naționale a Pieței Financiare

Prima chestiune de pe ordinea de zi a ședinței Consiliului de administrație al Comisiei Naționale a Pieței Financiare din 31 octombrie 2012 a fost cea cu privire la reperfectarea licențelor Întreprinderii Mixte Compania de Asigurări "GRAWE CARAT ASIGURĂRI" S.A. Membrii Consiliului au aprobat hotărârea prin care se reperfectează licențele Întreprinderii Mixte în cauză: seria CNPF nr. 000097, eliberată la 9 decembrie 2008 pentru dreptul de a desfășura activitate în domeniul asigurării de viață și seria CNPF nr. 000668, eliberată la 30 august 2011 pentru dreptul de a desfășura activitate în domeniul asigurărilor generale, prin substituirea acestor licențe cu: modificarea adresei subdiviziunilor din r-nul. Anenii-Noi, s. Varnița, str. Enghels în r-nul. Anenii-Noi, s. Varnița, str. 27 Aprilie 88; din or. Hâncești, str. Chișinăului 4 în or. Hâncești, str. Chișinăului 1; b) excluderea subdiviziunii separate a companiei, amplasată pe adresa: Chișinău-Bender (R2) km 59+800 (partea dreaptă).

În urma examinării cererii depuse, Consiliul de administrație a avizat înregistrarea de stat a modificărilor operate în documentele de constituire și în datele Societății de Asigurări-Reasigurări „MOLDCARGO” S.A. înscrise în Registrul de stat al persoanelor juridice privind schimbarea adresei juridice a Reprezentanței Dondușeni din or. Dondușeni, str. Feroviarilor, nr. 62 în or. Dondușeni, str. Independenței, nr. 25.

Dat fiind că Societatea pe acțiuni „COMERȚ-PE-

TROL” și-a conformat activitatea cerințelor Legii nr. 199-XIV din 18.11.1998 “Cu privire la piața valorilor mobiliare” prin prezentarea la Comisia Națională a Pieței Financiare a dării de seamă asupra valorilor mobiliare și a dării de seamă privind activitatea financiar-economică pentru anii de gestiune 2007-2010, în cadrul ședinței a fost aprobată decizia privind anularea suspendării operațiunilor bancare la conturile curente ale Societății pe acțiuni „COMERȚ-PETROL”, cu informarea Inspectoratului Fiscal Principal de Stat și băncilor comerciale privind decizia în cauză.

În cadrul ședinței au fost înregistrate în Registrul de stat al valorilor mobiliare valorile mobiliare conform dării de seamă privind rezultatele emisiunii suplimentare de acțiuni ale Băncii Comerciale „COMERȚBANK” S. A în sumă de 45 000 000 lei în număr de 90 000 acțiuni ordinare nominative cu VN-500 lei din contul mijloacelor bănești. Societatea are înregistrat un capital social în mărime de 102 000 000 lei, divizat în 204 000 acțiuni ordinare nominative de clasa I cu VN – 500 lei. După majorare, capitalul social va constitui 147 000 000 lei, divizat în 294 000 acțiuni ordinare nominative de clasa I cu VN-500 lei.

Consiliul de administrație al Comisiei Naționale a Pieței Financiare a decis să fie inițiat controlul tematic privind ținerea și transmiterea registrelor deținătorilor de valori mobiliare emise de S.A. „MOLDCONINVEST” și S.A. „BUTOIAS”.

În atenția acționarilor, Societăților pe Acțiuni și participanților profesioniști ai pieței financiare!

Ziarul Capital Market, în baza campaniei de abonare pentru anul 2013 desfășoară acțiunea „Abonează-te la ziarul Capital Market”.

Abonații vor primi o **reducere de 10 la sută** la publicarea raportului financiar și a informației privind desfășurarea adunării anuale a acționarilor.

Pe lângă aceasta, abonații ziarului vor putea, în calitate de bonus, să obțină informația despre anunțurile și dările de seamă ale Societăților pe Acțiuni publicate anterior în ziar.

AVIZ

Redacția ziarului „Capital Market” desfășoară un tender pentru instituții ce oferă servicii de tipografie pentru anul 2013. Tipografiile pot depune cereri până la 21 noiembrie.

Informații suplimentare la numărul de telefon:

022 227758.

Vom avea dobânzi rezonabile la împrumuturi?

Deși numărul litigiilor în care sunt implicate instituțiile de creditare nebancaire, nu este atât de mare, impactul pe care îl au deciziile de recalcul al ratelor la dobânzi ar putea să distorsioneze sistemul. Recent, Curtea Supremă de Justiție (CSJ) a aprobat hotărârea cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a legislației la soluționarea litigiilor legate de contractele de împrumut, acordate de asociațiile de economii și împrumut și organizațiile de microfinanțare. În mod special, documentul stabilește dobânda rezonabilă la împrumuturi.

Legislația actuală operează cu două noțiuni care se referă la transferul de finanțe pe o anumită perioadă cu dobândă – împrumutul financiar și creditul bancar. „Faptul că este reglementată noțiunea de împrumut și, concomitent, stipulate restricții – împrumutul poate fi acordat fără dobândă sau cu o dobândă rezonabilă – este un impediment legal pentru instituțiile de creditare nebancaire, atunci când acestea încearcă să acorde împrumuturi cu o dobândă comparabilă sau echivalentă cu cea a băncilor comerciale”, explică Iurie Filip, membrul Consiliului de Administrație al Comisiei Naționale a Pieței Financiare (CNPF). Filip susține că termenul de „dobândă rezonabilă” este interpretabil și există cazuri în care beneficiarii de împrumuturi cer instanței de judecată să stabilească limita dobânzii rezonabile.

Prima hotărâre a Plenului CSJ (mai 2010) cu referire la aspectul dat recomandă aplicarea prevederilor art. 869 al Codului Civil prin utilizarea ratei la dobânzi pentru instituțiile de creditare nebancaire în mărime egală cu rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei (BNM). Aceasta constituie, în prezent, 4,5%. Însă o astfel de interpretare a Codului Civil nu poate fi aplicabilă pentru jucătorii pieței financiare nebancaire. „În primul rând, rata de bază este o rată a dobânzii de politică monetară stabilită și publicată periodic de către BNM, nefiind utilizată de facto, în contractele de credit. Este absolut imposibil ca asociațiile de economii și împrumut să utilizeze rata de bază a BNM, deoarece ele funcționează în baza depunerilor de economii atrase de la populație cu o rată de dobândă aproximativ egală cu rata de dobândă oferită de băncile comerciale la depozite. În plus, sursele financiare și creditele atrase sunt mult mai costisitoare pentru aceste entități”, a spus Alina Cebotariov, director, Direcția generală Plasamente

colective și microfinanțare, CNPF.

Potrivit Alinei Cebotariov, asociațiile de economii și împrumut dispun de Norme de prudență financiară, care asigură o siguranță și eficiență funcțională permițând o dezvoltare normală a acestora. Asociațiile de economii și împrumut, conform normelor, stabilesc în mod independent condițiile de prestare a serviciilor lor, inclusiv a mărimii ratei dobânzii, în așa fel încât să fie acoperite cheltuielile privind dobânzile la mijloacele financiare atrase, cheltuielile administrative și operaționale suportate și cele aferente constituirii rezervei instituționale stabilite la nivelul minim.

În semestrul I al anului în curs, entitățile de microfinanțare au atras mijloace financiare la o dobândă medie de 13% anual, valoarea medie a dobânzii la împrumuturile acordate fiind de 21%. În același timp, populației din zonele rurale i-au fost acordate împrumuturi mici, preponderent negarantate, valoarea medie a unui împrumut pentru AEI fiind de 11 mii lei, iar pentru cele oferite de OMF – 33 mii lei. În asemenea condiții, justificarea aplicării unei marje la dobândă relativ mai mari, în comparație cu cele aplicate de băncile comerciale este recomandată de organizațiile sectoriale internaționale, potrivit cărora creditorii trebuie să stabilească dobânzi la împrumuturi care să acopere costul fondurilor, pierderilor din împrumut și costurile administrative. Iar cele din urmă sunt, inevitabil, mult mai mari pentru împrumuturile mici, determinând și o rată mai mare a dobânzii pentru împrumuturile mici.

În septembrie curent, CNPF a adresat o scrisoare CSJ prin care atenționa privind riscurile implicate deciziei CSJ aplicate activității sectoarelor AEI și OMF, pentru care acordarea de împrumuturi financiare este o activitate profesională și nu trebuie

Alina Cebotariov, director, Direcția generală Plasamente colective și microfinanțare, CNPF

interpretate ca un împrumut obișnuit casual dintre persoane fizice sau juridice. Concomitent cu CNPF, entitățile sistemului financiar nebancaire s-au adresat și ele CSJ pentru a face claritate în această problemă.

Astfel, la mijlocul lui octombrie, CSJ a aprobat a doua decizie care oferă un mod de calcul al ratei rezonabile a dobânzii. Potrivit documentului, rata rezonabilă a dobânzii este constituită din costul pe care îl suportă creditorul pentru atragerea mijloacelor financiare, profitul creditorului de aproximativ jumătate din costul indicat la prima componentă, și cheltuielile suportate de creditor și costurile aferente menținerii rezervei instituționale. Potrivit exemplificării CSJ, instanța de judecată are teme să considere, la 11 octombrie 2012, o dobândă de 22,07% anuală ca fiind rezonabilă.

„A doua decizie a Plenului CSJ este mai acceptabilă decât cea anterioară, dar va funcționa, oricum, în defavoarea entităților, deoarece lasă spațiu de interpretare. Consider că e o soluție temporară, care nu exclude nici dificultățile în activitatea jucătorilor, nici litigiile în instanță”, susține Efm Lupanțiu, directorul Asociației Centrale a Asociațiilor de Economii și Împrumut. El a menționat că

cea mai importantă dificultate este provocată chiar de Codul Civil, care stabilește că creditele pot fi acordate doar de băncile comerciale, iar activitatea nebancaire are un caracter ne-comercial și nu poate fi considerată o activitate de bază.

„Actualmente pe piață activează circa 400 de asociații de economii și împrumut și 60 de organizații de microfinanțare. E o concurență mare! Într-o economie de piață, cererea dictează oferta, iar furnizorii de servicii în mod natural vor căuta să ofere produse calitative la prețuri mai mici, pentru a atrage clienții. Intervenția statului în reglementarea prețurilor produselor și serviciilor non-strategice oferite de agenții economici urmează a fi minimă”, consideră Alina Cebotariov.

Întrebată care este impactul acestei hotărâri asupra jucătorilor pieței financiare nebancaire, Alina Cebotariov a menționat: „Este un mod de plafonare și calcul complicat, oricum interpretabil și dificil în aplicare. Însă este o încercare curajoasă de a clarifica și de a spune exact ce înseamnă rezonabilitate, deși nu se clarifică multe lucruri”.

În prezent, de către CNPF sunt elaborate și promovate două proiecte de legi – proiectul de Lege cu privire la

organizațiile financiare nebancaire, precum și modificările și completările la Codul Civil care conține inclusiv prevederi privind extinderea cerințelor aplicabile contractelor de credit bancar asupra împrumuturilor acordate de către AEI și OMF, astfel urmând a fi excluse de sub prevederile articolului Codului Civil privind „dobânda rezonabilă”.

Un raport al Comisiei Europene constată că doar în câteva țări mărimea ratei dobânzii este reglementată. Spre exemplu, în Germania se interzice aplicarea ratei dobânzii care depășește rata dobânzii medii duble într-un anumit sector. Polonia a introdus din 2006 o rată maximă a dobânzii la împrumuturile de consum limitată la patru rate de bază ale Băncii Centrale a Poloniei. În Italia, mărimea unei rate a dobânzii este abuzivă în cazul în care aceasta depășește cu mai mult de 50% rata anuală efectivă globală medie aplicată de bănci și intermediari financiari. Totodată, în majoritatea țărilor europene se constată lipsa intervenției statului în modul de calcul și stabilire a mărimii ratei dobânzii, în cazul când aceasta este agreată de părți în contract, accentul fiind pus pe dezvoltarea deplină a costului total al împrumutului.

Lilia PLATON

Moldovenii – norocoși sau raționali?

Ce are în comun norocul și siguranța? La această întrebare poate răspunde fiecare dintre noi diferit în măsura în care se consideră norocos sau urmărit de ghinion. Se pare însă, că o mare parte dintre moldoveni sunt buni "prieteni" cu norocul. Cel puțin la această concluzie ajungem dacă analizăm gradul în care își asigură concetățenii noștri bunurile și viața.

VULNERABILI ȘI IMPRUDENTI

„Gradul de vulnerabilitate socio-economică a R. Moldova este foarte înalt, cu activitate preponderant agrară, densitate înaltă a populației cu tendința de îmbătrânire ca urmare a reducerii nivelului natalității și migrării masive a populației peste hotare”, se menționează în Studiul de fezabilitate pentru implementarea asigurărilor obligatorii de locuințe și terenuri agricole în Republica Moldova.

În aceste condiții, datele prezentate de Comisia Națională a Pieței Financiare pentru anul 2011 arată că pe parcursul anului trecut au fost emise 1,117 mil. polițe de asigurare, dintre care 73 la sută revin asigurărilor de răspundere civilă auto, fiind încheiate 819,819 contracte de asigurare de acest tip. Merită să menționăm că acesta este un tip de asigurare obligatorie. Restul, 27% dintre toate polițele de asigurare sunt foarte pestriți împărțite între celelalte tipuri de asigurare oferite în R. Moldova. Astfel, doar 2,77 la sută constituie polițele pentru asigurarea de incendii și calamități naturale a construcțiilor, animalelor, culturilor agricole și doar 0,17 la sută sunt pentru asigurarea bunurilor. Merită de menționat că gradul de densitate a asigurărilor este de 227,9 lei pe cap de locuitor.

Totuși merită de menționat că se observă o tendință de creștere a industriei asigurărilor din Republica Moldova. Astfel, dacă în anul 2004 suma primelor brute subscris (PBS) era de 379 milioane lei, atunci în 2011 aceasta a ajuns să depășească un miliard de lei. Cu toate acestea, dacă raportăm această cifră la produsul intern brut, e o cifră mică. „Sigur, este puțin, or, cota serviciilor de asigurare constituie doar 1,4% din PIB și în comparație cu piețele din regiune avem rezerve practic duble la acest capitol”, susține Vladimir Știrbu, director, Direcție Generală Supraveghere Asigurări, Comisia Națională a Pieței Financiare.

Aceasta în condițiile în care majoritatea țărilor din Europa Occidentală raportează rate de penetrare a asigurărilor de 6-10% (adică ponderea veniturilor din primele de asigurări în PIB), Olanda și Marea Britanie conducând detașat. Pe de altă parte, regiunea ECE oferă o imagine mai complexă: unele piețe, cum ar fi Turcia, România și Serbia, înregistrează rate de penetrare a asigurărilor sub 2%, în timp ce pe piețele dezvoltate precum Cehia, minim 4% din PIB provin din veniturile din prime de asigurări.

Potrivit lui Știrbu, indicatorul cotei serviciilor de asigurare în PIB demonstrează că nu s-a reușit într-un tot ca asigurările să fie constituite de toți (populație, agenții economici, factorii de decizie de diferite nivele) ca un instrument eficient de protecție contra riscurilor. Respectiv, perioada de evoluție a fost prea lungă.

„Dacă e să vorbim de produse de asigurare, atunci piața are la bază asigurările auto (asigurările RCA internă, Carte Verde și Casco), după care distingem asigurările de bu-

nuri, asigurările de persoane (viață, sănătate și accidente) și cele de răspundere civilă (altele decât cele auto)”, susține Știrbu.

Veaceslav Cernica, director executiv al brokerului de asigurare ER-VAX Grup vede lucrurile dintr-un alt unghi: „Doresc să definesc că în categoria de asigurări obligatorii nu intră doar RCA și Carte Verde, ci și următoarele asigurări (care, de altfel, aduc volume importante de prime de asigurare) impuse prin lege și acte normative ale instituțiilor de resort:

- asigurările obiectelor de leasing (în special auto casco și echipamente);
- asigurările bunurilor gajate la bănci (în special imobile, echipamente);
- asigurare medicală pentru călători în străinătate (obligatorii la cumpărarea foilor de odihnă peste hotare);
- asigurarea de construcție-montaj, în special în domeniul drumurilor - ca și condiție obligatorie pentru construcții de drumuri (fără de care nu pot derula activitatea de construcție);
- asigurarea de exploatare a obiectelor industriale periculoase (ca și condiție pentru obținerea și menținerea licenței);
- alte asigurări obligatorii de volum mic (testări clinice, răspunderea brokerilor, laboratoare de certificare etc).”

„Percepția mea este că ponderea de 80% a asigurărilor obligatorii în totalul asigurărilor ar fi o estimare optimistă”, afirmă Cernica.

Potrivit lui, subdezvoltarea asigurărilor din Moldova poate fi explicată prin una din următoarele situații: pe de o parte, oamenii nu se informează despre pierderile pe care le suferă semenii lor: distrugerii de avere și vieți omenești de pe urma inundațiilor, incendiilor, vânturilor puternice, cutremurelor, grindinei, înghețurilor etc., iar pe de altă parte, deși sunt informați, nu conștientizează faptul că aceste pierderi îi pot afecta pe ei direct.

„Altă categorie de oameni cunosc perfect riscurile, simt că îi pot afecta, dar nu au bani să cumpere asigurarea. Merită de menționat și experiența negativă de colaborare cu asiguratorii care poate inhiba intențiile de a cumpăra asigurări nu numai a celui care a avut experiența, ci și a apropiaților și colectivității acestuia. În această ordine de idei, oamenii cumpără asigurări atunci și numai atunci când simt pericolul, au bani liberi și cred că societatea de asigurări are o situație financiară bună”, susține Cernica.

Viorel Dandara, președintele Uniunii Asiguratorilor din Moldova susține că aceasta este o temă actuală și este generată în primul rând de situația financiară a populației, dar și de mentalitatea insuficient de deschisă pentru a trata asigurarea ca una dintre priorități.

Potrivit lui Veaceslav Cernica, înainte de a conștientiza importanța asigurărilor, oamenii trebuie să înțeleagă povara unei pierderi posibile a patrimoniului sau a vieții, să știe cum pot influența ace-

te pierderi viața și bunăstarea lor și a celor pe care îi întrețin. După ce persoana conștientizează că este expusă unor pierderi potențiale, ea caută soluții. Soluțiile pot fi evitarea anumitor ocupații riscante (de exemplu, nu transporta marfă explozibilă), evitarea unor pierderi (nu parchezi mașina în locuri nesupravegheate) sau cumpărarea unei asigurări care de fapt reprezintă un transfer al poverii pierderii către o persoană mult mai puternică financiar pe care o reprezintă sau trebuie să o reprezinte compania de asigurări.

„În general, consider că fiecare segment de piață are preferință pentru anumite tipuri de asigurări, cererea depinde mult de cetățenie, studii și intelect, de ocupația, înclinația spre risc a persoanei și de bunăstarea acesteia”, punctează Cernica.

„De exemplu, investitorii străini preferă să contracteze pentru înțepinderile lor în Moldova:

- asigurarea de răspundere civilă față de terți;
- asigurare de proprietate;
- asigurare de răspundere a angajatorului față de angajați.

Antreprenorii locali se axează mai mult pe asigurări de proprietate.

Bineînțeles că asigurările auto obligatorii RCA și Carte Verde sunt în topul preferințelor cetățenilor, pentru că în lipsa lor sunt penalizați sau chiar le este îngreunată circulația pe drumurile publice.

Asigurarea pentru daună proprie la autovehicule este o altă opțiune preferată de asigurații moldoveni, întrucât pentru mulți autovehiculul reprezintă o prioritate în viață pentru care contractează împrumuturi grele și lucrează asiduă. Asigurații legate de deținerea și exploatarea autovehiculelor le corespunde aproape 65% din încasărilor de prime de asigurare pe piață”, susține Cernica.

AGRICULTURA „NOROCOASĂ”

Referitor la calamitățile naturale, în studiul menționat se arată că ele sunt tot mai frecvente, cum ar fi: „secetele, înghețurile timpurii de toamnă și cele târzii de primăvară, grindina și inundațiile, alunecările de teren și furtunile au un impact distructiv asupra recoltelor și asupra veniturilor producătorilor agricoli”.

Ion Buza, șeful secției asigurări agricole din cadrul companiei de asigurare-reasigurare „Moldcargo” susține că în R. Moldova sunt asigurate doar 3-4 la sută dintre terenurile agricole, în timp ce în țările dezvoltate această cifră este de peste 70 la sută. Principala cauză este lipsa resurselor financiare necesare pentru asigurarea culturilor agricole, or, deținătorul de terenuri are de soluționat cu puțini bani multe chestiuni și, dacă îi mai ajung bani, se gândește și la cea din urmă - asigurarea.

„Dacă e să glumim, atunci putem spune că moldovenii mizează pe noroc prin neasigurarea culturilor agricole. În realitate, nu poate fi industria asigurărilor mai dezvoltată decât economia în ansamblu. Astfel, în momentul de față, în domeniul asigurărilor în agricultură suntem mai mult la capitolul ”Poate o să am noroc”, susține Ion Buza.

Continuare în pag. 4.

Telefonul de încredere

Telefonul de încredere a fost creat în scopul conlucrării mai eficiente cu societatea civilă în direcția prevenirii cauzelor de abuz în serviciu comise anterior sau în prezent de către angajații **Comisiei Naționale a Pieței Financiare**, precum și de către participanții profesioniști la piața valorilor mobiliare, la piața asigurărilor și sectorul plasamente colective și microfinanțare. Examinarea mesajelor și luarea măsurilor, în conformitate cu Legislația Republicii Moldova, sunt garantate.

Telefonul de încredere: (+373 22) 859-405. E-mail: info@cnpf.md

Sumarul tranzacțiilor bursiere din săptămâna trecută

Volumul tranzacțiilor bursiere în perioada 29 octombrie - 02 noiembrie 2012 a constituit 187,1 mii lei. În total, au fost înregistrate 44 tranzacții cu valorile mobiliare a 9 emitenți.

În Secția de Bază a burselor au avut loc 39 tranzacții în sumă de 88,8 mii lei. Pe parcursul săptămânii prețul de piață al acțiunilor „Moldindconbank” s-a micșorat de la 115 până la 110 lei. Cele mai tranzacționate au fost acțiunile companiei „Micarnes” (19 tranzacții la prețul de 25 lei per acțiune).

În Secția Tranzacțiilor Directe au fost efectuate tranzacții de vânzare a acțiunilor ca pachete unice în cadrul licitațiilor cu strigare în sumă de 98,2 mii lei.

Bursa de Valori a Moldovei prestează servicii de consulting în domeniul activității licențiate (bursiere). Informații la telefonul: 022 27-76-36.

www.moldse.md

Bursa de Valori a Moldovei

Moldova a fost plasată pe locul trei în CSI după valoarea activelor în PIB

Sistemul bancar moldovenesc ocupă locul trei în topul țărilor CSI după valoarea activelor în Produsul Intern Brut (PIB), transmite MOLDPRES cu referire la un studiu al Agenției de evaluare RIA Rating.

Cu o pondere de 58,2% a activelor în PIB, Republica Moldova este devansată de Ucraina și Federația Rusă și depășește alte opt țări-membre ale CSI. Ucraina are cea mai mare pondere a activelor bancare în PIB, respectiv 80%, iar Rusia 69,9%.

Cu o valoare a activelor pe cap de locuitor de 1140 de dolari SUA în anul 2011, Republica Moldova ocupă locul șapte la acest indicator, iar după numărul de bănci la un milion de populație este pe poziția a cincea. Republica Moldova a obținut una din cele mai mari creșteri ale activelor bancare în prima jumătate a anului 2012, de 7,4%, fiind devansată de Georgia (13,1%), Uzbekistan (12,2% și Kirgizstan (12,1%).

În condițiile unor resurse limitate în economiile naționale, Armenia, Georgia și Moldova au mizat în dezvoltarea sectorului bancar pe investitorii străini și atragerea în depuneri a mijloacelor bănești transferate de cetățenii care muncesc peste hotare. La această concluzie au ajuns autorii studiului, care mai menționează o bună gestionare de către bănci a capacităților existente.

Potrivit Băncii Naționale a Moldovei, activele sistemului bancar, conform standardelor internaționale de raportare, însumau la sfârșitul lunii septembrie 55 miliarde 791,2 milioane de lei, în creștere cu 13,2 la sută față de începutul anului 2012. Cota investițiilor străine în capitalul băncilor se ridică la 71,4 la sută din total, notează MOLDPRES.

CAPITAL Market

Publicație bilingvă a CNPF

INDICE DE ABONAMENT:

Moldpres: 67770
Poșta Moldovei: PM21700

EDITOR: CAPITAL MARKET Î.S.

Nr. de înregistrare:

1003600114204, 27 octombrie 2003

FONDATOR: COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE:

Președinte: Iurie FILIP,

Elena VASILACHE, Eugeniu VIȚU,

Zoia TULBURE, Galina ȘPAC.

REDACTOR-ȘEF:

Ghenadie TUDOREANU

Tel.: /373 22/ 229-445

REDACTOR-ȘEF ADJUNCT:

Tatiana SOLONARI

Tel.: /373 22/ 229-335

Recepționarea anunțurilor și rapoartelor anuale:

capital@market.md, ziarulcm@gmail.com

TEL.: /373 22/ 22-12-87, 22-77-58

FAX: /373 22/ 22-05-03

ADRESA REDACȚIEI:

Str. Vasile Alecsandri, 115

(Colț cu bd. Ștefan cel Mare)

CONT BANCAR: 225139437,

c/f 1003600114204,

BC "Eximbank - Gruppo Veneto Banca", SA.,

fil.11, Chișinău, BIC EXMMMD22436

În ziar au fost utilizate știrile agenției

«Moldpres» și «InfoMarket»

Articolele marcate cu semnul ■ reprezintă publicitate.

Orice articol publicat în "Capital Market" reflectă punctul

de vedere al semnatarului, care nu neapărat coincide

cu cel al redacției. Republicarea textelor și imaginilor se

permite doar cu acordul scris al publicației.

Tipar: Tipografia PRAG 3

Moldovenii – norocoși sau raționali?

Continuare din pag. 3.

Potrivit lui, până în prezent, statul a făcut suficient de mult pentru producătorii agricoli prin subvenționarea în proporție de 50-60 la sută a asigurărilor în agricultură. Se discută că, posibil, începând cu anul 2014, R. Moldova va beneficia de fonduri europene pentru subvenționarea agriculturii. Dacă va fi așa, statul va avea resursele și pârghiile necesare de a condiționa subvenționarea la hectar prin asigurarea culturilor. Astfel, va crește și gradul de informare, conștientizare și chiar de încredere față de asigurări.

Viorel Dandara susține că motivele unui grad redus de asigurare a culturilor agricole sunt aceleași pe care le-am menționat mai sus, plus și prostia unor agricultori din R. Moldova care, de multe ori, este direct proporțională cu riscurile la care sunt expuși.

“Astfel, avem ce avem. Sigur, nu putem nega că producătorii agricoli se confruntă cu foarte multe probleme în procesul de producție, au multe griji și puțini bani. Totuși, nu trebuie să-i menajăm prea tare deoarece, în condițiile în care statul în unii ani oferea 80 la sută subvenții pentru asigurare și aceștia nu mișcau nici un deget pentru a se asigura, nu mai putem vorbi de altceva decât de lipsă de responsabilitate, miză pe noroc și anumite ajutoare care, potrivit lor, ar trebui să le primească de la cineva. Or, consider că în acest sens statul a făcut anumiți pași pentru stimularea asigurărilor în acest sector, însă oamenii privesc asigurările ca pe ceva mai puțin util”, opinează Dandara.

CÂT DE SCUMPĂ E VIAȚA?

Sergiu Certan, directorul companiei de asigurări „Sigur-Asigur” susține că asigurările de viață dețin circa 5% din totalul volumului de asigurări. În țările dezvoltate acest tip de asigurări subscriu mai mult de jumătate din totalul primelor brute subscrise.

“Acest lucru poate fi explicat și prin anumite chestii obiective, dar și subiective. Obiectiv ar fi că R. Moldova este încă un stat tânăr și oamenii nu au încredere ce va fi peste 20-30 ani. Subiectiv este faptul că moldovenii trăiesc încă cu obiceiurile preluate din sistemul sovietic, când totul era asigurat până la moarte. Chiar aceeași pensie, fiind mică, omul o primea și ea îi garanta un nivel de trai oarecum satisfăcător, iar în caz de boală, tratamentele erau gratuite. Oamenii ar trebui să-și schimbe mentalitatea cardinal. Pentru că este evident trendul de majorare a vârstei de pensionare până la 70 ani. Moldovenii nu au reușit să conștientizeze noile reguli de trai”, susține Certan.

Potrivit lui, pe de altă parte, se lucrează foarte prost la capitolul informare și popularizare a produselor asigurării de viață. Aceasta în condițiile în care avem un sistem de pensii care în curând nu va face față cerințelor. Dacă nu demult patru contribuabili lucrau pentru asigurarea pensiei unui pensionar, pe moment acest raport este de unu la unu.

“Încă o remarcă trebuie făcută privind recunoașterea de către stat că actualul sistem de pensii nu este sustenabil pentru ca oamenii să nu mizeze pe ceea ce nu vor primi. Însă, pe moment, se face și aceste lucruri

tacit sunt trecute cu vederea, însă realitatea demonstrează că pensia este mizeră și nu este cazul să ne „ascundem după deget”, opinează Certan.

Veaceslav Cernica crede că asigurările de viață reprezintă sectorul care necesită cel mai mare efort de vânzare și perseverență. Actul de vânzare-cumpărare presupune în mod necesar un proces cognitiv din partea clientului pentru a conștientiza nevoile acoperite de aceste produse.

“Deși sunt frecvente și cumpărările din impuls, totuși de cele mai multe ori decizia de cumpărare poate fi luată în decurs de luni sau chiar ani din momentul primului dialog cu clientul. Ponderea de 6% a asigurărilor de viață în total piață este explicată anume prin dificultatea efectuării vânzărilor pe acest sector, dar și prin oferta sărăcăcioasă de pe piața noastră”, crede Cernica.

Viorel Dandara a declarat: “Nu pot spune că moldovenii sunt mai norocoși, mai degrabă așa spune că sunt mai nepăsători față de propria soartă și au încredere că se vor descurca în orice situație, cât de grea ar fi. Pe segmentul asigurărilor de viață companiile care oferă aceste produse lucrează foarte insistent. Este un produs destinat clasei de mijloc care, în mod normal, ar trebui să constituie nu mai puțin de 85 la sută din populația țării. Volumul asigurărilor de viață are șanse să crească atunci când va crește nivelul de trai și ponderea acestui tip de populație. Pe de altă parte, cred că e nevoie și de o informare mai intensă despre cazurile pozitive de asigurări de viață, despre avantajele acestui gen de asigurări. Pe moment companiile sunt încă în faza de acumulare și e devreme să vorbim de anumite cazuri concrete”.

NOROCUL SAU RAȚIONAMENTUL?

“Cred că dacă așa spune că 10-15 la sută dintre agenții economici din R. Moldova apelează la serviciile de asigurări facultative, așa exagera.

În atare condiții, în primul rând, trebuie să diversificăm piața și să creăm noi nișe.

Până la ora actuală au fost făcute multe lucruri bune pentru dezvoltarea industriei asigurărilor în Moldova, însă fiecare dintre cei implicați pe această piață mai are încă foarte multe de făcut, inclusiv și Uniunea Asiguratorilor din Moldova. Dacă e să răspund la întrebarea dvs. referitor la măsura în care moldovenii mizează pe noroc și nu-și asigură bunurile și viața, cred că e vorba de 50 la sută, restul o pun pe seama lipsei resurselor financiare ca motiv ce generează această decizie”, susține Viorel Dandara.

Veaceslav Cernica crede că asigurătorii și brokerii de asigurare trebuie să lucreze mai mult asupra mesajului lor pe care îl transmit în societate. Și aici mă refer nu numai la publicitate explicativă (care, practic, lipsește) în mass-media, ci și la mesajul care vine din prestația lor de zi cu zi.

“Or, dacă scopul asigurătorului nu este de a repara prejudiciul, dar este de a minimiza despăgubirile, oamenii reacționează corespunzător: sunt suspicioși și reticenți la ofertele acestora. Un exemplu relevant îl reprezintă ultimele discuții cu privire la aplicarea uzurii în cazul despăgubirilor pe RCA. Afirmția precum că asigurările în Moldova nu se dezvoltă din cauza

lipsei culturii în asigurări a moldovenilor poate fi ușor înlocuită cu mesajul potrivit căruia cetățeanul este o persoană rațională și reacționează adecvat la beneficiile vizibile și previzibile”, explică Cernica.

Sergiu Certan spune că în asigurările de viață au apărut primii beneficiari de despăgubiri. Deja vom putea opera cu cazuri de succes în acest domeniu. Alte tipuri de cazuri sunt cele în care beneficiarii au primit despăgubiri în urma unui accident sau caz de boală. În astfel de situație a fost un client al companiei noastre care, asigurându-și viața la începutul anului 2010, în toamna aceluiași an a nimerit într-un accident rutier cu consecințe grave pentru sănătate. La încheierea contractului de asigurare persoana a achitat 431 euro, dar a beneficiat de despăgubiri în sumă de 1625 euro. Aceasta este o persoană care a știut să-și asigure viața și sănătatea fără a miza pe noroc.

Un exemplu opus este cel al Cristinei Moraru care are 30 de ani și nu este căsătorită. Deține un apartament pe care a reușit să-l procure de una singură și un automobil de marca Ford Fusion, însă nici unul dintre bunurile pe care le deține, nici viața nu-i sunt asigurate.

“Venitul meu lunar este de aproximativ 800 dolari. În principiu, cred că mi-aș permite să asigur viața, apartamentul, automobilul. Chiar am început să fac unele proceduri de asigurare CASCO a automobilului, dar m-am oprit, deoarece până la urmă, chestiile minore care se pot întâmpla le achiți singur în baza unui program pe care ți-l propune compania de asigurări. În general, nu prea am eu încredere în tot sistemul nostru de asigurare. La încheierea contractului companiile de asigurare sunt foarte deschiise, dar când se întâmplă cazul, trebuie să umbli foarte mult timp după ei”. Întrebată ce ar face dacă s-ar întâmpla ceva grav, ea răspunde: “Cu ce mă poate ajuta asigurarea dacă s-ar întâmpla ceva grav? Oricum, voi miza pe posibilitățile proprii. Am ceva economii și cred că voi face față”.

Înclinația spre noroc este caracteristică oricărui om, de orice naționalitate și din orice țară de pe glob. Veaceslav Cernica ne-a relatat, în concluzie: “În SUA au fost făcute studii comportamentale care au arătat foarte clar că speranța spre bine a cetățeanului este mult supraevaluată de acesta în raport cu evenimentele reale care survin în viața omului (de exemplu, mulți cred că anul viitor vor avea salariu mai mare și vor cumpăra o mașină nouă, dar de fapt sunt concediați). Totodată s-a constatat că omul reține în memorie mult mai bine durerea provocată decât fericirea obținută în urma unui raport social. Tocmai din această cauză o experiență pozitivă este împărtășită în medie cu 4-5 persoane, iar cea negativă cu 40!”

De aceea, cei implicați în business-ul promisiunilor de despăgubire de asigurare, trebuie să țină la calitatea serviciilor și să nu piardă din vedere menirea afacerii lor”.

P.S.: Fiecare își făurește singur norocul, iar destinul nu este legat de noroc, este mai degrabă legat de alegere. Nu este un lucru pe care trebuie să îl așteptăm, este mai degrabă ceva ce trebuie realizat, fapt valabil atât pentru cetățeni, cât și pentru cei ce activează în sfera asigurărilor.

Tatiana SOLOARI

Femeile de afaceri creează locuri de muncă

Au găsit curaj să înceapă cu forțele proprii o afacere, dar pe parcurs au înțeles că socoteala de la târg nu e ca cea de acasă. Au înțeles că procesul de obținere a documentelor necesare e mai anevoios decât scrie în carte și că, fiind femeie, e nevoie să bați de mai multe ori la aceeași ușă pentru a reuși. Segmentul femeilor de afaceri din Republica Moldova acoperă un procentaj de circa 20-30 la sută. Primul obstacol e cel al mentalității societății, care încă crede că femeile nu au ce căuta în business. Pentru a fi auzite și pentru a pași mai ferm pe târâmul antreprenoriatului, în R. Moldova va fi creată o platformă a femeilor de afaceri, în cadrul căreia vor fi create asociații ale femeilor antreprenoare, ce vor dezvolta ulterior rețele locale ale femeilor de afaceri. Activitățile fac parte din cadrul proiectului “Antreprenoriatul feminin – un motor de creare a locurilor de muncă în Europa de Sud-Est”.

Proiectul este finanțat de Comisia Europeană și de Agenția Suedeză pentru cooperare internațională și dezvoltare (SIDA) și a fost lansat recent la Chișinău. Proiectul își propune ca până în 2015 Republica Moldova, alături de opt țări din Europa de Sud-Est (Albania, Bosnia și Herțegovina, Croația, Kosovo, Macedonia, Muntenegru, Serbia, Turcia), să creeze un mediu favorabil pentru dezvoltarea antreprenoriatului feminin, prin crearea unui cadru legal ce ar încuraja cele mai bune practici în domeniu. Din acest motiv, printre grupele țintă se numără și membrii Parlamentului.

Iulia Iabanji, directoarea Organizației pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM), a precizat că ponderea femeilor care se lansează în afaceri începe să crească, dar numărul lor, oricum, rămâne destul de mic în comparație cu afacerile conduse de bărbați. “Cred că o mare problemă este lipsa de încredere a femeilor în forțele proprii. Trebuie să fim mai insistente, dar și să știm cu exactitate ce dorim. Ne propunem prin acest proiect să provocăm femeile să se implice în procesul de luare a deciziilor în societate. În capitală femeile sunt mai active, nu același lucru îl putem spune despre femeile din localitățile rurale unde mai persistă mentalitatea învechită că femeia nu are ce căuta în mediul de afaceri”, consideră Iulia Iabanji.

E NEVOIE DE MAI MULTĂ INSTRUIRE

Valentina Ceban, o tânără antreprenoare susține că femeile le este mai greu să-și promoveze produsele, deși consideră că această problemă este tipică pentru toți antreprenorii tineri. Acum doi ani a lansat o afacere sezonieră, cu produse naturale, ecologice, fabricate din lână de oaie. Așa cum afacerea este sezonieră, cele mai mari bătăi de cap i le dă perfectarea documentelor necesare pentru obținerea autorizațiilor. “Avem nevoie de mai multă consultanță, de instruire, pentru că procesul de obținere a documentelor necesare este unul anevoios și birocratic și odată încheiată o etapă, nu ți se explică ce ai de făcut mai departe. Și, de multe ori, ceea ce spune teoria nu este aceeași cu practica”, explică Valentina Ceban. Tânăra susține că îi era mai ușor să-și promoveze produsele în afara țării, unde a trăit zece ani, decât acasă. Pentru a extinde afacerea își propune să încheie contracte de comercializare cu Ucraina și Federația Rusă, având în vedere piața de desfacere mică din R. Moldova.

Din acest motiv, proiectul va fi axat în primul rând pe instruirea femeilor de afaceri. O echipă de experți va lucra în trei regiuni ale țării unde vor fi concentrate toate localitățile adiacente pentru a avea o acoperire la nivel național, explică Tatiana Batușchina, președinta consiliului Centrului Internațional de Promovare a Femeilor în Business. “Scopul principal este crearea condițiilor pentru femeile de afaceri. Să creăm o platformă națională în care ne vom axa pe instruire. La prima etapă trebuie să informăm publicul

despre acest proiect. Dar ne propunem să fie o muncă în comun cu politicienii, cu administrațiile publice, cu deputații, care pot schimba ceva în acest domeniu. Oamenii de afaceri au intenția de a face ceva, dar au nevoie de susținere. De aceea, avem nevoie de politici publice mai atractive. Suntem conștienți că pentru asta e nevoie de timp. Totodată, ne propunem să lucrăm în regiuni. Avem 3 regiuni: Cahul, unde vom lucra cu tot sudul, Comratul, cu toate localitățile adiacente și desigur zona de nord, unde vom activa la Bălți, cu Soroca, Lipcani și restul. În februarie ne propunem să organizăm un workshop național pentru femeile de afaceri active, care vor să se implice în asociația femeilor de afaceri pe care intenționăm să o creăm”, detaliază Tatiana Batușchina.

IMPLICAREA AUTORITĂȚILOR

Pentru a eficientiza efortul depus în cadrul proiectului, vor fi implicate mai multe grupe-țintă, printre care și administrațiile publice locale, în special în localitățile rurale, unde numărul femeilor de afaceri e cel mai mic. Nadejda Darie a activat în calitate de primar timp de 22 ani în satul Zberoaia, raionul Nisporeni. În prezent, este expert și coordonatorul rețelei de primari din cadrul congresului autorităților locale CALM. Aceasta consideră că “pentru a fi informate și motivate femeile din mediul rural, e nevoie ca cineva să ajungă la ele. Mai informat și mai motivat decât primarul nu va fi nimeni. El e cel care va dori să creeze locuri de muncă și, respectiv, să susțină antreprenorii. De aceea, consider că administrațiile publice locale trebuie să se implice cât mai activ pentru că astfel contribuie la dezvoltarea economică a localității”.

La lansarea proiectului au fost prezente femei de afaceri din mai multe localități din Moldova care au salutat proiectul și au împărtășit din experiența lor.

Eforturile femeilor care vor să deschidă o afacere în Republica Moldova sunt susținute și de alți finanțatori străini. De exemplu, grație unui program al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare, întreprinderile administrate de femei ar putea să-și rezolve problemele de management. Dacă demonstrează că cea mai mare parte a capitalului întreprinderii este de pe loc, acestea ar putea primi înapoi până la 70 la sută din ceea ce au cheltuit pentru servicii de consultanță.

Potrivit Valentinei Veveriță, șefa Direcției politice de dezvoltare a IMM și profesii liberale a Ministerului Economiei, Republica Moldova deține locul 10 în topul țărilor europene în ce privește implicarea femeilor în afaceri. Numărul redus de femei antrenate în afaceri este cauzat de dificultatea de obținere a creditelor și accesul limitat la finanțare din partea statului, deși un studiu internațional arată că în țările unde femeile antreprenori sunt pe picior de egalitate cu bărbații, PIB-ul crește cu 15%.

Cristina MIRON

Victor CIBOTARU:

“Laptele și produsele lactate dețin un potențial de export extraordinar”

Actualmente, experții au ajuns la o concluzie comună privitor la ramura laptelui din R. Moldova. Începând cu producerea și terminând cu prelucrarea laptelui, această ramură nu este cea mai atractivă pentru investiții, mai ales în prima parte.

Potrivit datelor statistice, în 2011 cifra de afaceri în ramura laptelui a însumat 2,3 mld. lei, iar cea mai mare parte a producției a revenit la două întreprinderi, care fac parte din același holding – JLC și Incomlac. Cu fiecare an, piața se simte tot mai puțin stabilă, iar cauza principală este materia primă.

Despre situația din ramura laptelui și perspectivele de dezvoltare ale acesteia vorbim într-un interviu cu directorul general al JLC, Victor Cibotaru.

– Dle Victor Cibotaru, cum poate fi caracterizată, concis, piața producției de lapte din R. Moldova?

– Astăzi aceasta este reprezentată de șase jucători locali: JLC și Incomlac, Lactalis-Alba, Fabrica din Florești, Lapmol și Lactis. Din totalul volumului de pe piața moldovenească, 20 la sută revin producției de import, acestea sunt, în cea mai mare parte, cașcavaluri și iaurturi cu termen de valabilitate mare. Totuși, în ultimul timp se atestă încercări de a aduce și producție lactată (lapte, smântână etc).

– Apropo de import. Se știe că unele rețele mari de marketuri sunt de-a dreptul specializate pe importul lactatelor...

– Da, sunt unele rețele și eu înțeleg pasul lor, tendința de a diversifica vânzările. Noi lucrăm în condițiile unei economii de piață și fiecare decide cu ce să facă comerț. Deși importul producției alterabile este întotdeauna un risc.

În Moldova nu au fost întreprinse niciodată măsuri pentru protecția pieței interne a producției lactate, chiar și atunci când o cerea situația. Cu regret, sunt destul de frecvente cazurile de contrabandă, în primul rând cu unt din Ucraina. Ne vine să râdem când vedem la piețele locale că untul de contrabandă se vinde drept producție autohtonă.

Ne-am străduit întotdeauna să concurăm cu produsele de import, doar din contul coraportului de preț și calitate.

– Ramura dată are nevoie în prezent de susținerea statului, la nivel de taxe, de exemplu? Are sens această susținere sau țiineți piept fără acest sprijin?

– În mine luptă două persoane, pe de o parte adeptul economiei de piață, care pledează pentru reglementarea independentă a pieței, iar pe de altă parte, sunt participant al pieței, care privește spre exemplele mondiale.

Orice țară, într-un fel sau altul, încearcă să-și protejeze piața și nu obligatoriu prin intermediul anumitor taxe. Deseori protejarea are loc sub formă de subvenții sau prin acces la anumite produse sau mijloace, condițiile producătorilor locali sunt mai bune decât ale importatorilor. Însă eu nu sunt adeptul de a face lobby unor astfel de obiective.

Eu cred că în ramura laptelui susținerea statului trebuie să vină sub formă de atragere a investițiilor. Experții au ajuns la concluzia că ramura laptelui nu este o prioritate pentru investitori. Cât ține de prelucrare, aici nu avem probleme. În Moldova există potențial pentru a prelucra mai mult lapte, decât există în țară.

Cu regret, noi, ca și țările ex-sovietice (în afară de Belarus), mai devreme sau mai târziu, ne ciocnim

de deficit de materie primă – laptele. Și dacă în industria prelucrătoare recuperarea investițiilor este clară și rapidă, atunci în zootehnie investițiile sunt de durată, iar accesul la mijloace mai importante este limitat. Și factorul natural are o mare influență. Anume accesul la investițiile mai mari în zootehnie trebuie să fie asigurat de stat, dacă statul consideră necesară dezvoltarea acestei ramuri. În afară de asta, cred, statul trebuie să asigure infrastructura: să amplifice pregătirea cadrelor specializate, să crească nivelul de servicii veterinare, să contribuie la dezvoltarea fondului genetic pentru reproducere.

Noi salutăm programul Ministerului Agriculturii pentru dezvoltarea zootehniei, dar eficiența subvențiilor acordate trebuie să fie strict controlată, pentru ca acestea să fie folosite în scopurile prevăzute.

Dezvoltarea zootehniei, mai ales a vitelor mari cornute, este importantă nu doar pentru ramura laptelui, sau pentru cea de prelucrare a cărnii, dar va fi un suport și pentru producătorii de hrană. Vorbim mult despre calitatea pământului moldovenesc, însă dacă cerem roada de la aceste terenuri fără a investi, ele sărăcesc. Specialiștii știu mai bine decât mine în ce stare sunt acum pământurile noastre. Iar rolul muncii fermelor mari, pe lângă altele, este și un suport bun pentru regenerarea pământurilor: îngrășarea terenurilor cu produse ecologice pure, cu bălegar, diferă mult de tratarea cu produse chimice.

Rolul statului trebuie să se manifeste în organizarea, dezvoltarea zootehniei primare.

– În structura JLC aveți și o fermă. De ce prelucrătorul de lapte trebuie să se ocupe și de zootehnie. Ce rezultate are ferma JLC?

– Noi nu primim ferma noastră doar ca pe o afacere. Aceasta a fost creată, în primul rând, ca un poligon de studii pentru cei care vor să se ocupe de acest gen de activitate. Ferma noastră nu este atât de mare după standardele mondiale: 400 de capete, dintre care 230 sunt vaci mulgătoare. Totuși, din câte cunosc, este cea mai mare fermă din R. Moldova.

De mai bine de șase ani, de când lucrează ferma noastră, am călcat nu o sigură dată pe greblă și cu fiecare an am acumulat experiență. Și cel mai important, suntem gata să împărtășim această experiență cu oricine, inclusiv despre întreținere, hrană, curățenie, despre toate nuanțele acestei activități.

Ferma noastră are șase ani și astăzi avem de la o vacă peste 20 litri de lapte pe zi și asta în condițiile în care noi lucrăm doar cu vaci moldovenești, fără a importa vite mari cornute. Importul de vaci nu este întotdeauna o soluție corectă. Oricât

de comic ar suna, vaca este supusă stresului și orice mutare se reflectă asupra mulsului, se reflectă prin diferite boli și poate duce la pierderea unui animal scump.

Din aceste considerente, multe țări care au început să-și restabilească cirezile, au mers pe calea creării propriilor specii. Cele mai răspândite rase din lume sunt vacile negre și cele țărcațe, însă se deosebesc printr-un specific propriu, care depinde de regiuni, sunt raionate. Și belarușii, și ungurii, care au înregistrat rezultate bune în producerea laptelui, parcurg calea perfecționării raselor de care dispun. Dar pentru început aceasta trebuie să fie creată. La prima etapă trebuie să fie importate vite tinere, sau embrioni, să se lucreze foarte serios cu acești embrioni. Și aici este nevoie de susținerea statului.

În R. Moldova ne ciocnim de un deficit enorm al specialiștilor. Veterinari se pregătesc mulți, însă cei mai mulți dintre ei nu au văzut niciodată o vacă. Aceștia pot trata o pisică sau un câine, însă cerințele pentru o vacă sunt foarte mari. Aici trebuie să avem o specializare foarte îngustă, este nevoie de un complex de măsuri, care nu este în puteri nici pentru un investitor important.

În multe țări, statul urmărește strict ca veterinarii în zootehnie să dețină o calificare înaltă, iar serviciile acestora să fie calitative și acordate la timp.

Am vrut să dezvoltăm ferma noastră până la o mie de capete, dar asta nu este soluționarea tuturor problemelor pe care le avem cu materia primă. Astăzi putem număra fermele pe degetele unei mâini, dar trebuie să avem câteva sute pentru a asigura capacitatea de prelucrare din țară cu materie primă și pentru a realiza potențialul de export. Laptele și produsele lactate dețin un potențial de export enorm. Poate voi spune ceva ieșit din comun, dar piața vinurilor, cu care se mândrește țara noastră, este suprasaturată în toată lumea. Din aceste considerente este greu să intri pe această piață. Pentru a exporta lapte, nu trebuie să depui multe eforturi pentru a cuceri piețe noi.

Dacă ai lapte, poți să-l exporti fără probleme. Evident, este vorba despre lapte praf, unt, cașcavaluri tari, înghețată. Patru produse – lapte praf, unt, cașcavaluri tari și înghețată – au o piață nelimitată! Acestea sunt produse, care, apropo, se bucură de o cerere permanentă.

Din toate țările ex-sovietice, doar Belarus a reușit să folosească acest potențial de export, având la bază o susținere guvernamentală puternică. Belarus nu doar a reinviat ramura, ci o dezvoltă activ, de aceea în magazinele moldovenești întâlnim lactate belaruse. Ucraina este într-o situa-

ție un pic mai bună decât Moldova și asta doar din cauza că la vecinii noștri procesul de privatizare a început mai târziu decât la noi. Ucraina de astăzi este Moldova de acum opt ani.

– Cum se rezolvă problema cefine de materia primă în Moldova?

– În cea mai mare parte, cumpărăm materia primă de la gospodăriile casnice. Până în anul 1990, 100% de lapte era produs de ferme, fiecare colhoz și sovhoz avea câte o fermă. Acestea nu se deosebeau printr-o productivitate foarte mare, însă ele erau multe. În anul de vârf pentru ramură – 1989 – în Moldova au fost produse 1400 mii tone de lapte. Actualmente, dacă credem datelor statistice, în Moldova se produc 440 mii tone pe an și această cifră este una aproximativă, deoarece peste 90 la sută din lapte se produce în gospodăriile casnice, de aceea nu poate fi calculat cu exactitate.

Nu este destul lapte pentru ramura noastră, dar cu fiecare an ce trece tot mai greu se asigură necesarul. Dacă încă acum câțiva ani produceam cu surplus lapte praf, acum luând în considerație fluctuațiile sezoniere de acumulare a laptelui, vara mai producem lapte praf, iar iarna abia de ajunge materie primă. Dacă ar exista surplus, producerea laptelui praf ar fi o afacere separată, cu potențial de export. Și nu trebuie să ne temem de denumirea de „lapte praf”. Acest produs este același lapte natural, cu grăsimi și proteine, care este produs pe calea evaporării apei. În laptele praf rămân toate elementele existente în laptele proaspăt. Nimeni nu spune că laptele praf pentru copii este ceva nociv, însă în același timp există o rezervă pentru laptele praf, pe când în cele două produse este folosit unul și același principiu.

– Haideți să îngustăm un pic tema. Dacă vorbim despre grupul de companii JLC, ce reprezintă acesta actualmente?

– Noi ocupăm una din pozițiile de lider pe piață. La întreprinderile noastre lucrează peste 2500 de persoane, iar dacă mai numărăm cele peste 300 puncte de colectare a laptelui, atunci asigurăm cu mijloace pentru existență circa 30-40 mii de persoane din țară.

Odată ce sectorul laptelui nu este accizat, plătim destul de multe impozite. În anul 2011 am plătit peste 130 mil. lei, în cea mai mare parte este vorba despre impozitele pentru salarii, la Fondul social și TVA.

Compania produce o gamă largă de produse lactate și își poate permite să dețină un control sever asupra calității produselor. Este clar că foarte mult depinde de calitatea materiei prime, or aceasta nu este întotdeauna la fel. Totodată, noi facem tot ce ne

stă în puteri pentru ca consumatorul nostru să știe ce cumpără sub marca JLC.

În 2011, volumul vânzărilor JLC a constituit 670 mil lei; Incomlac – 500 mil lei, adică în total au însumat circa 1,2 mld. lei.

– De asemenea, dețineți un activ, care nu este tocmai de profil – rețeaua de magazine Jardi.

– Sensul activității acestor magazine reiese din faptul că termenul de valabilitate al producției noastre este foarte scurt, până la 72 ore pentru lapte și până la 1-2 săptămâni pentru alte produse. Uneori este foarte greu să depinzi de capriciile comerțului. O problemă foarte mare este să ghicești câtă producție este necesară pentru comerț într-o zi sau alta. Toți cumpărătorii vor produse de azi, de aceea nu producem nimic pentru depozitare din produsele alterabile, în afară de unt și înghețată, care au un termen de valabilitate mai mare. Laptele, smântâna, chefirul, brânza sunt produse la comandă. Dar solicitările vin astăzi pentru mâine, iar noi trebuie să planificăm procesul de producere din timp, deoarece ocupă câteva zile. Menționez că scopul principal este să înțelegem cu exactitate până la câteva procente câtă producție va fi comandată mâine și reușim. Nu ne rămâne practic nimic în depozite.

Rețelele comerciale își spun doleanțele, dar pentru a le înțelege mai bine, am decis să dezvoltăm propria rețea de vânzări. În prezent, 25-30 la sută din producția noastră se vinde prin rețeaua noastră, deși nu este o prioritate pentru noi. Este un fel de ancoră, care ne face să ne simțim mai confortabil și să simțim ce se întâmplă pe piață. Este un acces direct la cumpărător. Avem peste 20 de magazine și peste 130 de puncte comerciale în toată țara.

Circa 70-80 la sută din produsele vândute în magazinele noastre sunt produse ale JLC. De asemenea, importăm și comercializăm prin rețelele noastre iaurturile Jardi, care se produc la fabricile Ermann din Germania, la solicitarea noastră, deoarece nouă nu ne mai ajunge materie primă pentru acest produs. Din produsele lactate importăm cașcavaluri din Olanda și Ucraina. Dar accentuez că rețeaua comercială nu este o prioritate, chiar dacă se bucură de o atenție deosebită. Principalul lucru este accesul direct la cumpărător, să înțelegem care sunt tendințele și cum se schimbă preferințele, deși ultima se formează, de cele mai multe ori, de producători. De asemenea, urmărim atent tendințele mondiale, deși acestea nu pot fi aplicate în totalitate pieței autohtone. De exemplu, în Europa nu poate fi vândut chefirul, este un produs mai mult estic. În Occident se vând mai bine iaurturile lichide. Totodată, luând în considerație solicitările cumpărătorilor, noi tindem să-i formăm gusturile și preferințele eventuale.

Informații InfoMarket: În R. Moldova activează circa 30 de întreprinderi, dintre care șapte dețin circa 90 la sută din producția lactatelor. Volumul total al pieței în 2011 a constituit 2,3 mld. lei (190 mil USD). În 2011, în Moldova au fost importate lactate în valoare de 29,7 mil USD, sau cu un procent mai mult decât în 2010. Anul trecut, exportul a însumat 8,04 mil USD. Importului îi revin 16 la sută din piața producției lactate.

Economia moldovenească, amortită de situația dificilă din UE

În ultima perioadă se constată un regres al economiei mondiale, care este alimentat de criza datoriilor suverane din zona euro și de incertitudinile de pe piețele financiare. Iar economiile emergente au crescut sub așteptări, ca urmare a reducerii producției industriale pe fundalul reducerii mărfurilor exportate către economiile avansate. „În trimestrele următoare este posibilă amplificarea riscurilor generate de agravarea situației din țările periferice ale UE, ceea ce va cauza o încetinire mai accentuată a activității economice din Republica Moldova”, a declarat săptămâna trecută la prezentarea raportului asupra inflației, guvernatorul Băncii Naționale a Moldovei, Dorin Drăguțanu.

În trimestrul II, 2012 PIB a înregistrat o majorare de doar 0,6 la sută comparativ cu perioada similară a anului precedent. Creșterea nesemnificativă a PIB-ului denotă continuarea tendinței de temperare a activității economice semnalate în a doua jumătate a anului precedent. Pentru prima dată, în perioada de după criza din anul 2009, consumul gospodăriilor populației a înregistrat o contractare (de 0,4 la sută), ca urmare a moderării creșterii venitului disponibil al populației. Formarea brută de capital a înregistrat o creștere de 8,8 la sută, dar această dinamică s-a datorat exclusiv evoluției componentei privind variația stocurilor, formarea brută de capital fix contractându-se în termeni reali, se spune în Raportul asupra inflației al Băncii Naționale a Moldovei.

În urma temperării cererii interne, importurile s-au majorat doar cu 3,9 la sută comparativ cu trimestrul II, 2011. Performanța economică modestă a zonei euro a determinat creșterea exportului cu doar 5,6 la sută. Valoarea pozitivă a creșterii PIB-ului în trimestrul II, 2012 s-a datorat preponderent majorării valorii adăugate brute în industrie și comerț, în timp ce producția agricolă a înregistrat o scădere în perioada de referință. În trimestrul II din 2012, diminuarea ratei șomajului până la valoarea de 4,5 la sută denotă o ameliorare a situației pe piața forței de muncă a Republicii Moldova după perioada de criză din anul 2009. Aceste semnale pozitive sunt umbrite de diminuarea numărului populației active cu 4,7 la sută în perioada de referință determinate atât de scăderea numărului de șomeri, cât și de cel al populației ocupate.

„Regresul economiei mondiale a continuat să fie alimentat în trimestrul doi de criza datoriilor suverane din zona euro și de incertitudinile de pe piețele financiare. Totodată, o parte din economiile emergente au crescut sub așteptări în acest an ca urmare a reducerii producției industriale pe fundalul scăderii mărfurilor exportate către economiile avansate. Iar în următoarea perioadă este posibilă amplificarea riscurilor de agra-

varea situației în țările periferice ale UE, ceea ce va cauza o incertitudine a activității economice moldovenești”, a declarat Dorin Drăguțanu, guvernatorul BNM.

BNM PROGNOZEAZĂ O INFLAȚIE DE 5% CU O VARIAȚIE DE PLUS-MINUS 1,5 P.P.

Pe parcursul următoarelor opt trimestre, Banca Națională a Moldovei prognozează o rată a inflației de 5% cu o variație de plus-minus 1,5 puncte procentuale. Procesul dezinflaționist menținut de cererea internă slabă va fi contrabalansat în special de șocul temporar din partea prețurilor la produsele alimentare. Iar principalele riscuri dezinflaționiste pe termen mediu decurg din eventuala contaminare din partea mediului economic extern, cu o posibilă agravare a crizei din zona euro. În timp ce riscurile inflaționiste decurg în special din partea posibilei deteriorări a situației din Orientul Mijlociu, care ar putea declanșa o creștere bruscă a prețului la petrol. De asemenea, seceta din anul acesta va genera presiuni inflaționiste suplimentare în următoarele trei trimestre.

Totodată, BNM subliniază că trendul viitor al produselor alimentare a rămas în general neschimbat. Iar prețurile reglementate în 2013 se vor majora mai puțin față de estimările anterioare, în principal din cauza riscurilor provenite din partea prețurilor de import ale gazului și energiei electrice.

Dorin Drăguțanu a subliniat că la începutul anului 2010 BNM a declarat că dorește să împingă inflația pe termen mediu spre ținta de 5%, iar prin țintirea inflației BNM a reușit să o mențină în ultimele opt luni în intervalul de 5%, cu o variație de plus-minus 1%, ceea ce este o realizare remarcabilă a Băncii Naționale a Moldovei.

PIAȚA CREDITELOR, INFLUENȚATĂ DE TEMPERAREA ECONOMICĂ

Procesul de creditare a fost influențat de temperarea activității economice din prima jumătate a anului curent. În trimestrul III din 2012 cre-

ditele noi acordate economiei au înregistrat declinul de 6,6 la sută anual, față de creșterea de 23,2 sută înregistrată în anul precedent. Volumul creditelor acordate a constituit 6 669,1 mil. lei sau cu 0,5 la sută mai puțin, comparativ cu trimestrul precedent. Dinamica negativă a procesului de creditare a fost influențată preponderent de creditele în valută străină (cu 9,7 la sută mai puține credite), creditele în moneda națională coborând față de nivelul anului trecut cu 4,4 la sută.

Creditele în lei moldovenești au constituit 2 972,7 mil. lei, și au fost destinate preponderent persoanelor juridice, ponderea acestora fiind de 74,7 la sută din totalul creditelor. În perioada iulie-septembrie 2012, creditele eliberate persoanelor juridice au înregistrat nivelul minim din acest an, cu 11,6 la sută mai puțin față de trimestrul III, 2011. În lei moldovenești volumul de credite eliberate persoanelor fizice a sporit cu 25,8 la sută anual, înregistrând nivelul maxim din ultimii 4 ani (1009,0 mil. lei). Valoarea creditelor acordate în valută a însumat 2 687,5 mil. lei și s-a plasat la un nivel inferior celui din trimestrul III, 2011, din contul creditelor acordate persoanelor juridice (cu 9,7 la sută mai puține credite). Deși creditele destinate persoanelor fizice s-au redus și ele cu 10,8 la sută, totuși ponderea nesemnificativă a acestora de 2,0 la sută, în total, nu a contribuit la pronunțarea dinamicii negative. În trimestrul III, 2012 a fost atins nivelul maxim, din acest an, al valorii creditelor acordate persoanelor juridice în valută străină.

În perioada analizată, dinamica creditelor noi acordate în monedă națională, în termeni reali a înregistrat valori negative, diminuarea acestora constituind 8,4 la sută comparativ cu anul 2011.

„Odată cu implementarea strategiei de țintire a inflației s-a reușit reducerea continuă a ratelor de dobândă la credite și stabilizarea dobânzilor la depozite. În luna septembrie curent, ratele dobânzilor la credite au atins un nou minim istoric de 12,58%, iar rata la depozite a constituit 7,9%”, a explicat Dorin Drăguțanu.

DEPOZITELE NOI S-AU COMPRIMAT CU 14,9%, ÎN TRIMESTRUL TREI

Începând cu primele trei luni ale anului curent, depozitele au avut o evoluție trimestrială descendentă, volumul acestora diminuându-se în trimestrul III, 2012 și față de perioada similară a anului trecut. Depozitele noi atrase în perioada analizată s-au diminuat cu 14,9 la sută anual, constituind 9 641,9 mil. lei.

Contractarea volumului depozitelor a fost determinată, în special, de nivelul scăzut al plasamentelor în moneda națională comparativ cu anul 2011 (cu 22,8 la sută mai puțin), până la un nivel de 5 100,9 mil. lei. Structura depozitelor în lei moldovenești este formată din ponderile depunerilor populației – 53,9 la sută și a persoanelor juridice – 46,1 la sută. Ambele categorii de clienți au avut tendința de a-și micșora depunerile bănești la termen pe parcursul ultimelor trimestre. Astfel, în perioada analizată depozitele populației s-au redus cu 23,1 la sută anual, iar cele ale persoanelor juridice, cu 22,5 la sută anual.

Depozitele atrase în valută străină s-au micșorat și ele cu 3,8 la sută anual, constituind 4 541,0 mil. lei, atenuând scăderea componentei în monedă națională. Depozitele în valută au fost constituite din contribuțiile persoanelor fizice (63,6 la sută) și ale persoanelor juridice (36,4 la sută). Plasamentele persoanelor juridice au fost în creștere continuă încă din trimestrul IV, 2011, sporind considerabil și în trimestrul III, 2012, de 3,4 ori în termeni anuali. Depunerile persoanelor fizice s-au deplasat pe o linie descendentă, diminuându-se

cu 33,5 la sută anual în perioada de referință. În termeni reali, pentru al doilea trimestru consecutiv ritmul de creștere anual al depozitelor plasate în moneda națională este negativ. Astfel, în trimestrul III, 2012, depozitele atrase s-au diminuat cu 26,1 la sută, comparativ cu aceeași perioadă din anul precedent.

Rata medie a depozitelor plasate în moneda națională a avut o evoluție volatilă în trimestrul III, 2012, cel mai înalt nivel al acestora, de 7,94 la sută, fiind înregistrat la sfârșitul perioadei analizate. Valoarea înregistrată a depășit cu 0,35 puncte procentuale nivelul lunii iunie a anului curent. Această evoluție a fost similară dinamicii ratei medii la depozitele persoanelor fizice, care s-a majorat la sfârșitul trimestrului III, 2012, până la 9,70 la sută. După creșterea contribuției persoanelor fizice la constituirea depozitelor noi în moneda națională, în trimestrul II, 2012, până la 58,5 la sută, în perioada lunilor iulie-septembrie a anului curent se atestă din nou ponderi mai mici pentru acest indicator. Astfel, în trimestrul III, 2012 ponderea acestor depozite s-a diminuat cu 4,6 puncte procentuale față de trimestrul precedent, constituind 53,9 la sută.

„Marjele bancare și-au continuat trendul descendent începând cu anul 2010 și au înregistrat nivelul de 4,6 și 2,8 la sută pentru operațiunile în lei și, respectiv, în valută străină. Putem remarca că marjele bancare sunt la nivelurile minime din ultimii doi ani și jumătate, acesta ar putea fi un indiciu că dacă băncile vor dori să scadă în continuare ratele dobânzilor la credite, vor trebui să scadă și ratele la credite”, a spus guvernatorul BNM.

Victor URSU

HOTĂRÎRE cu privire la înregistrări în Registrul de stat al valorilor mobiliare

Nr. 42/4 din 26.10.2012
Monitorul Oficial nr. 229-233/1293 din 02.11.2012
***

În temeiul Legii nr. 199-XIV din 18.11.1998 “Cu privire la piața valorilor mobiliare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 183-185, art. 655), Legii nr. 1134-XIII din 02.04.1997 “Privind societățile pe acțiuni” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 1-4, art. 1), art. 8 lit. m) și lit. o), art. 25 alin. (2) din Legea nr. 192-XIV din 12.11.1998 “Privind Comisia Națională a Pieței Financiare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 117-126 BIS), Comisia Națională a Pieței Financiare

HOTĂRĂȘTE:

1. Se înregistrează în Registrul de stat al valorilor mobiliare:

- 1.1 Valorile mobiliare plasate la înființarea:
  - Companiei de Asigurări “EUROASIG GRUP” S.A. (IDNO 1002600054585; mun. Chișinău, str. Armenească, 27) în sumă de 15000000 lei în număr de 150000 acțiuni ordinare nominative cu valoarea nominală 100 lei cu numărul înregistrării de stat MD14OASE1003;
  - Societății pe acțiuni “REGIA APĂ CANAL-ORHEI” (IDNO 1002606000595; or. Orhei, str. 31 August, 67) în sumă de 60000000 lei în număr de 600000 acțiuni ordinare nominative cu valoarea nominală 100 lei cu numărul înregistrării de stat MD14GIAR1000.
- 1.2 Valorile mobiliare conform dării de seamă privind rezultatele emisiunii suplimentare de acțiuni ale Băncii Comerciale “ProCredit Bank” S.A. (IDNO 1007600059183; mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 65, ap. (of.) 901) în sumă de

43117000 lei în număr de 43117 acțiuni ordinare nominative cu valoarea nominală 1000 lei cu numărul înregistrării de stat MD14PROB1000 din contul mijloacelor bănești.

1.3 Reducerea capitalului social al Societății pe acțiuni “BAZA DE TRANSPORT AUTO N. 26” (IDNO 1005603005774; or. Cantemir, str-la B. Glavan, 16) cu 1090960 lei prin anularea a 27274 acțiuni de tezaur. Capitalul social al societății după reducere va constitui 363652 lei divizat în 9091 acțiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 40 lei.

1.4 Schimbarea denumirii Societății pe acțiuni “COLOANA MOBILĂ MECANIZATĂ NR. 2-STM” în Societatea pe acțiuni “ZIDARUL-NORD” (IDNO 1004602005286; r-nul Rîșcani, or. Costești, str. Florilor, 1) cu schimbarea codului ISIN al valorilor mobiliare din MD14COMO1005 în MD14ZINO1005.

1.5 Excluderea din Registrul de stat al valorilor mobiliare și anularea valorilor mobiliare emise anterior de Societatea pe acțiuni “PROLADA” (IDNO 1004600023280; mun. Chișinău, str. Calea Orheiului, 112) în număr de 1000 acțiuni ordinare nominative cu numărul înregistrării de stat MD14RODA1005 ca rezultat al lichidării societății.

2. Prezenta hotărîre intră în vigoare din data publicării.

VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE

Victor CAPTARI

Chișinău, 26 octombrie 2012.

Nr. 42/4.

Cererea internă redusă este indicatorul unei economii slabe

În contextul în care situația regională nu s-a îmbunătățit și asupra economiilor europene încă mai planează incertitudinile, indicatorii economiei moldovenești, de asemenea, s-au înrăutățit semnificativ în al doilea trimestru al anului din cauza stagnării cererii externe și interne. Astfel, pentru prima dată după declinul din 2009, consumul gospodăriilor casnice s-a diminuat. Deși acesta s-a redus cu doar 0,4% impactul asupra creșterii economice a fost semnificativ datorită ponderii sale înalte în PIB; în consecință, creșterea generală a economiei a pierdut aproximativ același număr de puncte procentuale, potrivit publicației MEGA a Centrului analitic Independent Expert Grup.

Dată fiind creșterea modestă a veniturilor disponibile ale gospodăriilor casnice în al doilea trimestru (sub 2%), diminuarea consumului gospodăriilor casnice nu este surprinzătoare, în special ținându-se cont de înrăutățirea situației pe piața locală a forței de muncă, micșorarea ratei de ocupare și diminuarea volumului transferurilor de peste hotare în favoarea persoanelor fizice. Deși riscurile externe persistă mai mult de un an, prima scădere a volumului transferurilor a fost înregistrată în trimestrul doi, 2012. Diminuarea cu mai puțin de 1% a acestora este oricum importantă, deoarece remitențele explică circa 50% din variațiile consumului gospodăriilor casnice. Situația pare să fie mai bună în al treilea trimestru al anului, transferurile de peste hotare revenind pe făgașul creșterii două luni în șir: o creștere cu 4,5% f-a-p în iulie și cu 3,7% în august. Cu toate acestea, nu ne așteptăm la o creștere mai proeminentă a transferurilor, date fiind dificultățile persistente în economiile din zona euro (transferurile în EUR sunt încă în descreștere) și prognozele de creștere economică mai sumbre publicate recent de FMI pentru majoritatea țărilor care găzduiesc emigranți moldoveni, inclusiv Rusia.

Deși scăderea volumului remitențelor este cauzată în prezent preponderent de dificultățile cu care se confruntă zona euro, economiile statelor CSI nu sunt imune la evoluțiile din țările UE, oferind emigranților mai puține oportunități de angajare și salarii mai mici. Conform datelor balanței de plăți, există o corelație între evoluția remitențelor din țările CSI și alte țări, reprezentate în special de țările UE. Astfel, deja în trimestrul 2 din anul curent volumul remitențelor din alte țări s-a micșorat cu 5,6% f-a-p și rata de creștere a remitențelor din statele CSI a fost de 1,5-2 ori mai mică decât în anii 2010 și 2011.

Deși creșterea ușoară a transferurilor în trimestrul 2012 s-a reflectat imediat în consum prin sporirea cifrei de afaceri în comerțul cu amănuntul și serviciile prestate populației în luna iulie, aceasta nu a influențat pozitiv economiile populației. De fapt, depozitele persoanelor fizice în băncile comerciale și-au continuat tendința de descreștere la rate mult mai înalte: scădere anuală de 30% în iulie și 26,3% în august, cu o evoluție negativă atât a depozitelor în monedă națională, cât și valută străină. Aceasta ar putea fi efectul unei diminuări continue a altor surse de venituri în această perioadă, în special a celor din activitatea individuală agricolă, care se așteaptă să scadă semnificativ ca urmare a pierderilor cauzate de secetă. Prin urmare, remitențele sunt în special utilizate pentru consum, iar nivelul economiilor scade.

Reducerea consumului a influențat negativ și activitatea companiilor.

Stocurile au continuat să crească în al doilea trimestru (pentru al patrulea trimestru consecutiv). Chiar dacă majorarea stocurilor ar putea fi atât un indiciu optimist, cât și pesimist, situația actuală reflectă mai degrabă dificultatea firmelor de a vinde produsele, și nu așteptările pozitive ale companiilor privind vânzările viitoare. Astfel, creșterea raportului dintre stocuri și vânzări în perioadele de încetinire sau diminuare a consumului (de la finele anului 2011) reflectă incapacitatea companiilor de a-și comercializa mărfurile, ceea ce ar putea duce la diminuarea producției în următoarele trimestre, dacă stocurile sunt formate în special din produse finite. Dacă stocurile însă sunt formate preponderent din materii prime sau producție în curs de execuție, implicațiile ar putea fi mai mici, dar de asemenea, pot indica asupra cererii în scădere.

Având în vedere că situația pe piețele interne și externe nu s-a îmbunătățit în al doilea trimestru și, de fapt, unele tendințe negative de pe piața europeană a forței de muncă s-au accentuat, prognozele noastre pentru veniturile gospodăriilor casnice s-au înrăutățit. Ne așteptăm ca veniturile disponibile ale populației să stagneze anul curent, iar remitențele să crească cu circa 3% în 2012 și 2013. Prognozele mai pesimiste derivă din revizuirea în jos de către FMI a estimărilor de creștere economică în UE și Rusia pentru 2012 și 2013.

Ca rezultat, aceasta va avea un impact semnificativ asupra consumului gospodăriilor casnice, care, conform așteptărilor noastre, va crește cu cel mult 1,8% până la finele anului 2012, îngustând astfel intervalul prognozelor noastre precedente, care au avut și un scenariu optimist cu o creștere cu 3,2%. În 2013 așteptăm că consumul va crește mai rapid, însă cu rate mai mici decât cele obișnuite pentru Moldova – 3,2%, se mai spune în analiza Expert Grup.

ACTIVITATEA ECONOMICĂ PRECARĂ A AFECTAT ACTIVITATEA DE CREDITARE

Condițiile economice precare și incertitudinile înalte au afectat semnificativ activitatea de creditare a băncilor comerciale din Moldova. Astfel, încetinirea creșterii volumului creditelor noi acordate, care a început în a doua jumătate a anului precedent, s-a transformat într-o diminuare moderată a creditării în 2012. În august volumul total al creditelor noi acordate a fost cu 5,7% mai mic față de anul precedent. Această tendință negativă a fost determinată de creditele în valută străină care, în primele opt luni ale anului curent s-au micșorat în medie cu 15,5% comparativ cu anul precedent, în timp ce creșterea volumului de creditare în monedă națională a rămas pozitivă până în iulie. O asemenea contractare asimetrică a volumului de creditare are cel puțin două explicații. De partea ofertei, băncile

încearcă să-și imunizeze portofoliile împotriva riscurilor asociate cu volatilitatea cursului de schimb în condițiile economice dure din Uniunea Europeană. De partea cererii, companiile și-au amânat investițiile pentru zile mai bune, ceea ce a dus la micșorarea cererii pentru credite bancare în valută străină. O altă îngrijorare majoră ține de tendința în scădere a creșterii creditelor acordate în monedă națională, care la începutul anului curent s-a transformat deja într-o creștere negativă în august (-2%) – prima descreștere de la finele crizei economice din 2009. Astfel, în afară de riscul cursului de schimb valutar, băncile se confruntă cu riscurile de credit și de piață, alimentate de încetinirea activității economice și nivelul înalt de incertitudine.

„Economia moldovenească se va recupera, deoarece impactul cel mai puternic a fost depășit. Economia moldovenească a fost afectată puternic de recesiunea zonei euro și de seceta care s-a abătut asupra agriculturii moldovenești”, a declarat Tokhir Mirzoev, reprezentantul FMI la Chișinău. Reprezentantul FMI a precizat că deocamdată nu se poate vorbi de viteza creșterii economice, dar este cert că recuperarea economică a început. „Putem spune că în 2013 va fi o creștere modestă a sectorului non agricol”, a spus Mirzoev.

BĂNCILE SUNT DESTUL DE REPRICUTATE LA ACORDAREA ÎMPRUMUTURILOR

În prezent băncile manifestă destulă reticență privind activitatea de creditare, ceea ce le-a ajutat să-și păstreze indicatorii de lichiditate la niveluri constante și sigure. Evident, această abordare conservativă implică anumite costuri de oportunitate, care s-au materializat în niveluri scăzute de profitabilitate, afectate și mai mult de înrăutățirea portofoliilor de creditare: ponderea creditelor neperformante s-a majorat în primele 8 luni ale anului 2012 de la 13,5% până la 15,3%. Prin urmare, deteriorarea calității bilanțurilor bancare se explică prin dificultățile financiare cu care se confruntă debitorii băncilor sub presiunea situației precare din economia națională și regională.

Deși ponderea creditelor neperformante a crescut la majoritatea

băncilor comerciale, impactul major a venit din partea a două bănci, cele mai problematice. Cea mai importantă bancă, cu o pondere de 12,3% în industria bancară, este „Banca de Economii”, aflată în proprietatea majoritară a statului, care la finele trimestrului doi s-a confruntat cu o pondere de 41,9% a creditelor neperformante în portofoliul total al creditelor. De asemenea, ca rezultat al practicilor de creditare anterioare riscante, aceasta nu dispune de capital suficient pentru a satisface cerințele minime privind acoperirea activelor ponderate la risc: la finele trimestrului doi 2012 suficiența capitalului ponderat la risc a fost de doar 7,98% – de două ori mai mică decât pragul minim de 16%. Din fericire, banca dispune de suficiente lichidități, 41,3% din activele totale fiind lichide, ceea ce o ajută să-și continue operațiunile și să rămână solvabilă. A doua bancă are un rol mai mic, însă oricum sistemic – „Eximbank – Gruppo Veneto Banca”, cu ponderea de 7,7% din industria bancară și 42,8% din credite clasificate drept neperformante. Oricum, o pondere atât de mare a activelor toxice sunt contrabalansate de un nivel adecvat de lichiditate (28,4%, în timp ce nivelul minimum este 20%) și, în mod special, de rata suficientă a capitalului ponderat la risc: 38,5%, fiind de peste două ori mai înaltă decât nivelul minim obligatoriu. În răutățirea generală a profilului de riscuri în sectorul bancar a fost, de asemenea, relevată de majorarea decalajului între lichiditatea pe termen scurt și rata capitalului ponderat la risc înregistrată de la începutul anului curent.

Valeriu Prohnițchi, directorul Centrului Analitic Expert Grup spune că pericolul de preluare frauduloasă a proprietății se menține în continuare. „Băieții șmecheri” știu cum se face asta legal în cazul companiilor moldovenești”, a declarat Valeriu Prohnițchi, directorul executiv al Centrului Analitic Independent Expert Grup. „Pentru a evita astfel de tentative, e nevoie de reformarea legislației de la A la Z, în plus, justiția din Republica Moldova trebuie să garanteze proprietatea privată și să poartă stopa tentativele de preluare a activelor”, a mai precizat Prohnițchi.

Experții de la Expert Grup spun că BNM trebuie să întreprindă mă-

suri urgente în vederea restructurării cât mai rapide a volumului semnificativ al creditelor neperformante acumulate de către cele două bănci problematice deja menționate. Situația băncii cu capital majoritar de stat este de o importanță particulară, datorită rolului său sistemic și social important. Astfel, pe lângă faptul că aceasta deține circa 12% din activele totale din sectorul bancar, aceasta are și cea mai densă rețea de filiale în întreaga țară. Prin urmare, orice perturbare a activității acestei bănci ar putea afecta semnificativ încrederea populației în întregul sistem bancar – principalul efect care trebuie evitat în actuala situație economică.

Caracterul politicii monetare trebuie să rămână unul de acomodare pentru a direcționa abundența de lichidități din sectorul bancar spre soluționarea, cel puțin parțială, a insuficienței de lichidități din sectorul real. Astfel, păstrarea în continuare a ratei de bază aproximativ la nivelul așteptărilor inflaționiste pe termen mediu va duce la majorarea costurilor de oportunitate asociate cu păstrarea banilor în numerar și, respectiv, va motiva băncile să-și extindă portofoliile de creditare. La rândul său, aceasta va permite și micșorarea ponderii creditelor neperformante. Cu toate acestea, trebuie să ne așteptăm că, din cauza riscurilor și incertitudinilor înalte, acest proces urmează a fi lent, iar efectele deciziilor de politică monetară – moderate.

O cauză majoră a restructurării lente a creditelor neperformante și care, de asemenea, explică condițiile dure de creditare, ține de problema drepturilor creditorilor în R. Moldova. Prin urmare, Guvernul trebuie să îmbunătățească legislația privind insolvabilitatea cu scopul de a înlătura barierele birocratice excesive pentru executarea gajului. Astfel, soluționarea disputelor între creditori și debitori nu ar trebui să dureze atât de mult în timp și trebuie înlăturate barierele care împiedică soluționarea creditelor problematice. Aceasta va permite băncilor să-și curețe mai ușor bilanțurile de active toxice și să fie mai puțin reticente în activitatea de creditare, ceea ce este extrem de important, ținând cont de constrângerile macroeconomice actuale.

Florin LEVĂNȚICA

Polonia a convins rușii de la Gazprom să ieftinească gazele

Monopolul rus al exporturilor de gaze naturale, Gazprom, a acceptat să reducă prețul gazelor vândute Poloniei, țară care importă aproape 10 miliarde de metri cubi pe an. Consumatorii polonezi vor plăti un preț similar cu cel practicat de Gazprom în Germania, adică în jur de 450 dolari pe mie de metri cubi, față de 550 dolari conform contractului anterior, scrie Warsaw Business Journal.

Anunțul nu este o veste bună doar pentru populație, care se va încălzi mai ieftin. Producătorul de gaze naturale PGNiG, deținut de statul polonez, estimează că importurile la noile prețuri se vor traduce în profituri mai mari cu între 776 și 932 milioane de dolari.

În baza vechiului contract cu Gazprom, PGNiG plătea un preț calculat în funcție de media pe nouă luni a prețurilor produselor petroliere, exprimată în dolari. Formula de calcul din noul acord cu rușii ține cont și de prețul gazelor.

Compania poloneză a acceptat și să renunțe la o acțiune împotriva Gazprom la Curtea de Arbitraj de la Stockholm, în care acuza că prețul plătit de Polonia pentru gazele rusești este cel mai mare din Europa.

Agenția de rating S&P, vinovată de proasta informare a investitorilor în Australia

Tribunalul Federal din Australia a decis că agenția de rating Standard & Poor's (S&P) este vinovată de inducerea în eroare a investitorilor, după ce un produs derivat complex s-a devalorizat masiv în mai puțin de doi ani după ce a primit calificativul maxim din partea agenției, scrie Mediafax.

Magistrații Tribunalului Federal au decis ca S&P și divizia locală a băncii olandeze ABN Amro, deținută în prezent de grupul britanic RBS, "a înșelat" și "a indus în eroare" 12 consilii locale, care au investit în derivate complexe de credit de tip CPDO în anul 2006, printr-un intermediar, potrivit Financial Times.

Instanța notează că nici o agenție de rating "de o competență rezonabilă" nu ar fi putut atribui derivatelor rating "AAA". Derivatele respective sunt descrise în decizie drept "grotesc de complicate", iar S&P și ABN Amro sunt vinovate și de publicarea de informații false, fie implicând "interpretări greșite sau neglijente", potrivit judecătorului federal.

Decizia se întinde pe 1.500 de pagini și reprezintă o premieră, fiind pentru prima dată când o agenție de rating ajunge la proces pentru evaluarea unui produs financiar complex. Decizia va fi cu siguranță studiată atent de agențiile de rating și băncile de investiții din întreaga lume, notează FT.

"Decizia reprezintă o lovitură majoră pentru agențiile de rating, care s-au bucurat mereu de privilegiul de a profita de pe urma atribuirii acestor ratinguri fără a

fi vreodată trase la răspundere de către investitori. Din acest moment, agențiile de rating nu se mai pot ascunde în spatele delimitărilor (disclaimer) pentru a se absolve de răspundere", a declarat unul dintre avocații care reprezintă consiliile locale.

În Statele Unite, agențiile de rating au reușit până acum să evite cu ușurință acțiunile în justiție prin care s-a încercat tragerea la răspundere pentru calificativele de top acordate unor produse financiare care s-au devalorizat masiv în timpul crizei financiare din 2007-2009. Principalul motiv invocat de agenții este disclaimer-ul atașat comunicatelor, care notează că informațiile și rapoartele trebuie considerate și interpretate drept opinii.

John Walker, directorul executiv al IMF Australia, compania de avocatură care a finanțat procesul consiliilor locale împotriva agențiilor de rating, a declarat că decizia Tribunalului Federal de la Sydney ar putea reprezenta un precedent important pentru justiția europeană.

IMF Australia analizează potențiale acțiuni similare în Olanda și Marea Britanie, vizând derivate CPDO în valoare de 2 miliarde euro comercializate de ABN Amro către mai multe bănci și fonduri de pensii și evaluate de S&P.

Cele 12 consilii locale au primit asigurări în 2006, de la ANB Amro și S&P, că derivatele respective, cu o valoare de 16 milioane dolari australieni la acea dată, au șanse extrem de mici să ajungă în situație de neplată (default). După mai puțin de doi ani, derivatele au fost lichidate cu o pierdere de peste 90% pentru consiliile locale.

În urma deciziei de luni, consiliile vor primi despăgubiri de 16 milioane de dolari australieni, însă costul total imputat părților acuzate s-ar putea ridica la 30 milioane de dolari australieni, incluzând cheltuielile de judecată și dobânzile.

S&P, companie care face parte din grupul McGraw-Hill, a anunțat că urmează să facă recurs. RBS a precizat că analizează decizia.

Ascensiunea Turciei convinge și agențiile de rating: Fitch scoate țara din "junk" pentru prima dată după 1994

Turcia a obținut luni un rating recomandat investițiilor pentru prima dată după 1994, după ce Fitch Ratings i-a îmbunătățit calificativul cu o treaptă, la nivelul BBB-, cu perspectivă stabilă, datorită reducerii riscurilor economice și a datoriei, transmite Bloomberg.

Randamentul obligațiunilor Turciei pe termen de doi ani a scăzut cu 0,19 puncte procentuale, cel mai mult din ianuarie, la 6,86%, minimul ultimilor șapte ani.

Îmbunătățirea ratingului "reflectă reducerea riscurilor macro-financiare, economia evoluând către o aterizare lină. Economia Turciei este pe cale să revină la o creștere sustenabilă", a declarat Ed Parker, director general la Fitch.

Deficitul de cont curent al Turciei a scăzut în octombrie pentru a zecea lună consecutiv, la cel mai redus nivel după 2009, exporturile în Orientul Mijlociu compensând livrările mai mici în Europa.

Guvernul condus de premierul Recep Tayyip Erdogan (foto) a redus datoria publică de la 74% din PIB în 2004 la 39% din PIB anul trecut.

"În sfârșit Fitch a făcut un pas curajos, care ar putea fi un exemplu bun pentru alte agenții de rating", a declarat Tevfik Aksoy, economist șef la Morgan Stanley pentru Europa Centrală și de Est, Orientul Mijlociu și Africa.

FMI a anticipat în iunie că economia Turciei se îndreaptă spre o aterizare lină, după un avans de 9,2% în 2010 și 8,5% anul trecut.

Guvernul a redus deficitul bugetar de la 11,9% în 2001 la 1,3% în 2011.

Moody's a urcat în iunie ratingul Turciei la nivelul Ba1, aflat cu o treaptă sub nivelul investment grade, menționând îmbunătățirea semnificativă a situației finanțelor publice și a politicilor guvernamentale.

Standard & Poor's a înrăutățit în luna mai perspectiva ratingului Turciei de la pozitivă la stabilă și a menținut calificativul la nivelul BB, cu două trepte sub investment grade. Erdogan a afirmat atunci că decizia, "stranie", nu reflectă realitatea economică.

Acțiunile Panasonic au ajuns la cel mai redus nivel din 1975, din cauza pierderilor uriașe

Acțiunile Panasonic au ajuns luni la cel mai redus nivel din 1975, anul lansării video recorder-ului Betamax, declinul recent al companiei japoneze fiind determinat de majorarea estimărilor privind pierderile din cauza costurilor mai mari de restructurare și de scăderea cererii, transmite Bloomberg.

Panasonic s-a depreciat luni la Tokyo cu 5,6%, la 388 yeni (4,8 dolari la cursul de luni de pe piața interbancară), cel mai redus nivel din februarie 1975. Acțiunile companiei au închis vineri la New York în coborâre cu 4,4%, la 5 dolari, valoare la care capitalizarea de piață a producătorului de electronice este de 11,6 miliarde dolari.

Acțiunile Panasonic au scăzut în acest an la Tokyo cu 41%, una dintre cele mai abrupte corecții din componența indicelui de referință Nikkei 225.

Compania, cu o tradiție de aproape 100 de ani, a anunțat la sfârșitul lunii noiembrie estimări care indică o pierdere netă de 9,5 miliarde de dolari pentru anul fiscal care se va încheia în luna martie. Anterior, în luna mai, Panasonic anticipa încheierea anului fiscal cu un profit de circa 625 milioane dolari.

Odată cu noua prognoză, Panasonic a anunțat că nu va propune plata unui dividend pentru anul fiscal în curs, o premieră în ultimii 62 de ani.

Standard & Poor's a retrogradat săptămâna trecută ratingul Panasonic de la "A-" la "BBB-", notând printre dezavantajele compainiei "pierderi uriașe", dar și deteriorarea condițiilor de pe piața electronicelor de consum, panourilor solare și electrocasnicelor.

Cheltuielile de restructurare ale Panasonic în actualul an fiscal sunt estimate la 5,5 miliarde dolari, sumă care include deprecierea activelor diviziilor de celule fotovoltaice, baterii și telefoane mobile.

China îi răspunde Europei cu aceeași monedă în războiul comercial

China a deschis o anchetă împotriva furnizorilor europeni de polisilicon, materie primă pentru panourile solare, acuzându-i că vând la prețuri sub costurile de producție și că primesc subvenții ilegale.

Anunțul autorităților chineze a venit la două luni după ce Comisia Europeană a lansat propria investigație asupra practicilor comerciale anticoncurențiale ale exportatorilor chinezi de panouri, scrie Financial Times.

China este liderul mondial al producției de panouri solare, cu două treimi din piață. Creșterea rapidă a producției chineze a făcut ca prețurile panourilor solare să scadă cu până la 75% în ultimii patru ani. Acest lucru a provocat un val de falimente în rândul producătorilor din alte țări și la conflicte cu partenerii comerciali ai Chinei.

Piața polisiliconului, de 7,4 mld. dolari anul trecut, este cel mai nou câmp de luptă în acest conflict global.

Anul acesta, Statele Unite au impus tarife antisubvenție și anti-dumping pentru importurile de panouri și celule fotovoltaice chinezești. China a ripostat prin lansarea unei anchete împotriva exportatorilor de polisilicon din SUA și Coreea de Sud, doi dintre producătorii principali ai acestui material.

La rândul lor, companiile indiene din industria solară au cerut guvernului de la New Delhi să urmeze exemplul UE și să deschidă propria anchetă asupra importurilor din China, notează The Wall Street Journal.

Importurile chinezești de polisilicon din Europa au urcat cu 30,8% în prima jumătate a anului acesta, față de aceeași perioadă a anului trecut, la 9.300 de tone, o valoare de peste 870 mil. dolari. În același interval, prețul polisiliconului a scăzut în China cu 47,5%, la 27,5 dolari pe tonă.

Germania este cel mai mare producător european de polisilicon, cu o cotă de 16% din producția mondială de anul trecut.

Ministerul chinez al comerțului a avertizat în trecut că anchetele împotriva panourilor fotovoltaice chinezești vor avea efecte negative asupra acestui sector la nivel mondial. China este cel mai mare consumator de polisilicon pentru industria solară și un importator major de aparate specializate folosite în fabricarea panourilor.

**Tranzacții cu valori mobiliare ale emitenților din Republica Moldova, pe piața bursieră
(Perioada 29 octombrie - 2 noiembrie 2012)**

Data tranzacției, ora	codul ISIN	Denumirea emitentului	Preț (lei)	Numărul de acțiuni (unități)	Volumul total al tranzacțiilor (lei)	Tipul tranzacției	Emisia	Ponderea VM tranzacționate în total emisie (%)	Valoarea nominală, lei
29.10.12 10:46	MD14DOTC1001	SA " DOTARCOM"	2,50	500	1250,00	LICITATIE CU STRIGARE PACHET UN	50156	1,00	23,00
30.10.12 10:38	MD14MAMA1005	SA "MAMALIGUTA"	10,00	8800	88000,00	LICITATIE CU STRIGARE PACHET UN	97545	9,02	1,00
30.10.12 12:21	MD14ATBS1001	SA "BAZA DE TRANSPORT AUTO Nr.36"	1,00	1000	1000,00	LICITATIE CU STRIGARE PACHET UN	167216	0,60	10,00
30.10.12 14:31	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	115,00	180	20700,00	Vinzare Cumparare	4967794	0,00	100,00
30.10.12 14:31	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	115,00	103	11845,00	Vinzare Cumparare	4967794	0,00	100,00
30.10.12 14:31	MD14MURC1004	SA "DRUM-11"	3,00	626	1878,00	Vinzare Cumparare	104345	0,60	10,00
30.10.12 14:31	MD14MURC1004	SA "DRUM-11"	3,00	2174	6522,00	Vinzare Cumparare	104345	2,08	10,00
31.10.12 12:38	MD14DOTC1001	SA " DOTARCOM"	2,50	730	1825,00	LICITATIE CU STRIGARE PACHET UN	50156	1,46	23,00
31.10.12 13:37	MD14MAPS1002	SA "MAPASAUTO"	22,00	280	6160,00	LICITATIE CU STRIGARE PACHET UN	79490	0,35	23,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	8	200,00	Vinzare Cumparare	27320	0,03	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	12	300,00	Vinzare Cumparare	27320	0,04	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	12	300,00	Vinzare Cumparare	27320	0,04	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	13	325,00	Vinzare Cumparare	27320	0,05	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	59	1475,00	Vinzare Cumparare	27320	0,22	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	86	2150,00	Vinzare Cumparare	27320	0,31	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	14	350,00	Vinzare Cumparare	27320	0,05	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	7	175,00	Vinzare Cumparare	27320	0,03	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	19	475,00	Vinzare Cumparare	27320	0,07	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	18	450,00	Vinzare Cumparare	27320	0,07	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	8	200,00	Vinzare Cumparare	27320	0,03	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	7	175,00	Vinzare Cumparare	27320	0,03	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	6	150,00	Vinzare Cumparare	27320	0,02	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	24	600,00	Vinzare Cumparare	27320	0,09	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	124	3100,00	Vinzare Cumparare	27320	0,45	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	17	425,00	Vinzare Cumparare	27320	0,06	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	25	625,00	Vinzare Cumparare	27320	0,09	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	20	500,00	Vinzare Cumparare	27320	0,07	50,00
31.10.12 14:31	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	25,00	9	225,00	Vinzare Cumparare	27320	0,03	50,00
01.11.12 14:31	MD14ARAL1001	SA "UZINA TURNATORIE ARALIT"	30,38	160	4860,80	Vinzare Cumparare	104753	0,15	21,00
01.11.12 14:31	MD14ARAL1001	SA "UZINA TURNATORIE ARALIT"	30,38	57	1731,66	Vinzare Cumparare	104753	0,05	21,00
01.11.12 14:31	MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	5,00	79	395,00	Vinzare Cumparare	6086209	0,00	10,00
01.11.12 14:31	MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	5,00	89	445,00	Vinzare Cumparare	6086209	0,00	10,00
01.11.12 14:31	MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	5,00	43	215,00	Vinzare Cumparare	6086209	0,00	10,00
01.11.12 14:31	MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	5,00	79	395,00	Vinzare Cumparare	6086209	0,00	10,00
01.11.12 14:31	MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	5,00	79	395,00	Vinzare Cumparare	6086209	0,00	10,00
01.11.12 14:31	MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	5,00	79	395,00	Vinzare Cumparare	6086209	0,00	10,00
01.11.12 14:31	MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	5,00	79	395,00	Vinzare Cumparare	6086209	0,00	10,00
01.11.12 14:31	MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	5,00	180	900,00	Vinzare Cumparare	6086209	0,00	10,00
01.11.12 14:31	MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	5,00	79	395,00	Vinzare Cumparare	6086209	0,00	10,00
01.11.12 14:31	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	110,00	16	1760,00	Vinzare Cumparare	4967794	0,00	100,00
01.11.12 14:31	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	110,00	14	1540,00	Vinzare Cumparare	4967794	0,00	100,00
01.11.12 14:31	MD14MURC1004	SA "DRUM-11"	3,00	2350	7050,00	Vinzare Cumparare	104345	2,25	10,00
02.11.12 14:31	MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	5,00	3000	15000,00	Vinzare Cumparare	6086209	0,05	10,00
02.11.12 14:31	MD14MURC1004	SA "DRUM-11"	3,00	50	150,00	Vinzare Cumparare	104345	0,05	10,00
02.11.12 14:31	MD14MURC1004	SA "DRUM-11"	3,00	17	51,00	Vinzare Cumparare	104345	0,02	10,00
TOTAL				21252	187058,46				

**Statistica tranzacțiilor extrabursiere
pentru perioada 22.10.2012-26.10.2012
Tipul tranzacției: Vânzare-cumpărare**

Denumirea emitentului	Numarul inregistrarii de stat (ISIN)	Valoarea nominală (lei)	Numarul de tranzactii (unitati)	Volumul total al VM tranzacționate (unitati)	Suma totală a tranzacțiilor (lei)
1. AUREOLA & LOMBARD, MUN. CHIȘINĂU	MD14AURE2004	24	8	22000	2134000
2. BAZA DE TRANSPORT AUTO NR.31 S.A., CHIȘINĂU	MD14BTAC1009	10	1	32	88
3. INTRODUCOP, CHIȘINĂU	MD14TROS1007	10	1	550	29068
4. BUCURIA, MUN. CHIȘINĂU	MD14BUCU1002	10	12	4428	44280
5. DAAC HERMES GRUP, MUN. CHIȘINĂU	MD14MARS1000	1	3	1396	2792
6. ELCOM, OR. ORHEI	MD14ELOM1006	20	1	20	70
7. MEDICAMENTUM S.A., MERENII-NOI	MD14MEDC1000	10	2	247	2470
8. FRANZELUȚA COMBINATUL DE PANIFICAȚIE S.A., CHIȘINĂU	MD14FRAN1004	20	1	380	8360
9. FLOARE-CARPET, MUN. CHIȘINĂU	MD14CARP1005	10	3	3560	17800
Total			32	32613	2238928

Tipul tranzacției: Moștenire

Denumirea emitentului	Numarul inregistrarii de stat (ISIN)	Valoarea nominală (lei)	Numarul de tranzactii (unitati)	Volumul total al VM tranzacționate (unitati)	Suma totală a tranzacțiilor (lei)
1. BUSUIOC, MUN. CHIȘINĂU	MD14BUSU1004	25	1	7	175
2. DAAC HERMES GRUP, MUN. CHIȘINĂU	MD14MARS1000	1	1	656	1312
3. TIREX-PETROL Î.M., CHIȘINĂU	MD14TIRP1008	6	1	412	2472
4. MOLDAGROCONSTRUCȚIA S.A., CHIȘINĂU	MD14MOLC1008	100	2	101	10100
5. SUDZUCKER-MOLDOVA Î.M., SOROCA	MD14ROZA1009	10	3	84	840
6. DOTARCOM, CHISINAU	MD14DOTC1001	23	1	730	1825
7. ESTATE GROUP, MUN. CHIȘINĂU	MD14ESRO1004	4	2	380	1520
8. F.I.N.N. ASITO-INVEST	MD14ASNV1003	1	1	496	496
Total			12	2866	18740

Tipul tranzacției: Donație

Denumirea emitentului	Numarul inregistrarii de stat (ISIN)	Valoarea nominală (lei)	Numarul de tranzactii (unitati)	Volumul total al VM tranzacționate (unitati)	Suma totală a tranzacțiilor (lei)
1. PISCICULTORUL S.A., UNGHENI	MD14CICU1007	10	1	17184	171840
Total			1	17184	171840

PLANUL DE NEGOCIERI
sesiunea bursieră din 07 Noiembrie 2012

Nr. cererii de vânzare	Nr. cererii de cumpărare	Emitentul valorilor mobiliare	IDNO emitențului	Numărul înregistrării de stat al valorilor mobiliare, ISIN	Numărul valorilor mobiliare în pachet, unități	Prețul pentru o unitate, lei	Valoarea totală a pachetului, lei	% din volumul emisiei	Valoarea nominală a unei valori mobiliare, lei	Data depunerii cererii	Data începerii licitației	Termenul de valabilitate al cererii	Descrierea Detaliu	
													Unitate administrativ-teritorială (primarie)	Unitate administrativ-teritorială (primarie)
1	8391	SA "Valogrin"	1003600094461	MD14GVIL1001	389421	5,46	2126238,66	100,00	10,00	25.10.2012	30.10.2012	12.11.2012		
2	8393	SA "MICARNES"	1004605001175	MD14SECA1007	81	25,00	2025,00	0,30	50,00	26.10.2012	09.11.2012	22.11.2012		
3	8396	SA "MAMALIGUTA"	1002600038640	MD14MAMA1005	16150	10,00	161500,00	16,56	1,00	02.11.2012	07.11.2012	08.11.2012		
4	8397	SA "FARMACIA NR.37 BASARABEASCA"	1003605006092	MD14FBAS1007	4145	1,00	4145,00	1,00	1,00	02.11.2012	07.11.2012	08.11.2012		
5	8398	SA "APROMAS"	1003604151777	MD14APRO1001	30000	10,50	315000,00	3,55	10,00	02.11.2012	07.11.2012	09.11.2012		
6	8399	SA "FARMACIA NR.37 BASARABEASCA"	1003605006092	MD14FBAS1007	4101	1,00	4101,00	0,99	1,00	02.11.2012	07.11.2012	08.11.2012		
7	8400	SA "FARMACIA NR.37 BASARABEASCA"	1003605006092	MD14FBAS1007	3983	1,00	3983,00	0,96	1,00	02.11.2012	07.11.2012	08.11.2012		
8	8401	SA "INCORAM"	100260004731	MD14INCR1009	73	40,00	2920,00	0,04	40,00	02.11.2012	07.11.2012	08.11.2012		
9	8402	SA "CONSTRUCTOAREA"	1003602001719	MD14CONB1009	7000	10,00	70000,00	1,06	30,00	06.11.2012	09.11.2012	12.11.2012		

RIA Rating: Economia națională a Moldovei nu dispune spre apariția unui sistem bancar cu adevărat puternic

Informațiile au fost făcute publice în raportul analitic „Sistemul bancar al țării CSI 2012”, care a fost pregătit de agenția de rating din Rusia. Autorii raportului au menționat că Moldova face parte din liderii mondiali la capitolul ponderea transferurilor bănești ale migranților în PIB – 23 la sută.

Doar din Rusia, prin aceste canale sunt transferate circa 1,1 mld USD (circa 16 la sută din PIB-ul țării). Totodată, se menționează nivelul destul de înalt al încrederii populației față de băncile țării: ponderea depozitelor acestora este de peste 41,7 la sută din pasivele sistemului bancar, ceea ce reprezintă un indice foarte înalt. Mai bine de jumătate din depozite sunt în valută națională, ceea ce este caracteristic țărilor cu un sistem financiar național dezvoltat.

Experții consideră că în Moldova activează un canal stabil de transformare a veniturilor, inclusiv a transferurilor bănești în depozite. Și în pofida faptului că Moldova este un outsider printre țările CSI după suma depozitelor garantate, care numără circa 500 USD, populația demonstrează un nivel destul de înalt de încredere față de sistemul bancar. În același timp, populația preferă să facă depozite pe termen scurt și mediu, cele pe termen lung se întâlnesc rar în economie. În caracteristicile sistemului bancar al țării se mai vorbește și despre concentrația înaltă a acesteia: ponderea celei mai mari bănci – Moldova Agroindbank – este de circa 19 la sută din totalul activelor sectorului bancar (800 mil USD la începutul anului curent), iar altor cinci bănci mari – 70,7 la sută.

Analiticii menționează o creștere a concentrației activelor în sectorul bancar din Moldova, ceea ce se poate reflecta pozitiv asupra dezvoltării sectorului financiar. „Un rol important în sectorul bancar al Moldovei îl joacă investițiile străine, care formează 74 la sută din capitalul bancar. Totodată, investitorii de bază sunt instituțiile financiare occidentale. Statul deține doar o singură bancă, iar străinilor le revine trei pătrimi din capitalul bancar. Parțial, din această cauză Moldova este lider în spațiul post-sovietic la implementarea standardelor externe, parțial în 2012 băncile țării au trecut în totalitate la SIRF”, se spune în raport. Printre cei mai probabili investitori din spațiul CSI în sistemul bancar al Moldovei, experții susțin că ar putea fi Ucraina și Rusia (într-o proporție mai mică).

Amintim că cele mai mari cinci bănci comerciale din Moldova sunt Moldova Agroindbank (19,41 la sută din activele sistemului bancar la 1 ianuarie curent), Victoribank (16,95 la sută), Moldindconbank (14 la sută), Banca de Economii (12,29 la sută), Eximbank Gruppo Veneto Banca (8,11%). În același timp, nicio bancă din Moldova, precum și din Armenia, Kârgâstan, Tadjikistan și Turkmenistan nu au intrat în ratingul „100 cele mai mari bănci din CSI”. Cea mai mare bancă din cele cinci este Moldova Agroindbank cu active de 800 mil USD, sau cu 1,3 mld dolari mai puțin decât a băncii Sberbank Rusia, care ocupă locul 100 în TOP-100 al celor mai mari bănci din CSI.

InfoMarket

Rectificarea în anunțul SA „Uzina Turnătorie Aralit”

despre convocarea adunării generale extraordinare a acționarilor, publicat în ziarul „Capital Market” nr. 43 (463) din 31/10/2012,

ORDINEA DE ZI SE EXPUNE ÎN MODUL URMĂTOR:

1. Aprobarea statutului societății în redacție nouă
2. Modificarea capitalului social prin plasarea de acțiuni ale emisiunii suplimentare închise
3. Aprobarea valorii de piață a aporturilor ne-bănești pentru majorarea capitalului social
4. Aprobarea dării de seama privind rezultatele emisiunii valorilor mobiliare.

„GALAS” S.A.

În fapt, la data de 26 septembrie 2012 a avut loc ședința Adunării Generale Extraordinare a Companiei de Asigurări „GALAS” S.A., cvorum 100%, context în care, solicităm să publicați următorul extras din procesul-verbal al adunării: „Compania de Asigurări „GALAS” S.A. anunță că la data de 26 septembrie 2012 a avut loc ședința Adunării Generale Extraordinare a Companiei de Asigurări „GALAS” S.A.

ADUNAREA, PRIN VOT UNANIM, A HOTĂRĂT:

- I. Majorarea numărului de cenzori până la 3 în cadrul Comisiei de cenzori a Companiei de Asigurări „GALAS” (Societate pe Acțiuni), pe o perioadă de 5 ani de zile, în conformitate cu Legea privind societățile pe acțiuni nr. 1134-XIII din 02.04.97, art. 71. alin. (21);
- II. Stabilirea Comisiei de cenzori a Companiei de Asigurări „GALAS” (Societate pe Acțiuni) în următoarele componente:
  - Stețco Igor Vasiliu
  - Iurcu Tudor Constantin
  - Cebotari Valentina Andrei
- III. Aprobarea candidaturilor Comisiei de cenzori a Companiei de Asigurări „GALAS” (Societate pe Acțiuni).

Director General

Vera Vieru
C.A. „GALAS” S.A.

Casa de Comerț „GEMENI” S.A.

anunță că în conformitate cu Hotărârea Consiliului Societății al Casei de Comerț „GEMENI” SA din 31.10.2012, Societatea va plăti dividendele intermediare începând cu data de 08.11.2012. Dividendele vor fi plătite pentru perioada 01.07.2012-30.09.2012.

Pentru informații suplimentare
ne contactați la adresa:
mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și
Sfânt nr. 136, et. 5, of. 5.
Relații la telefon: 022/ 22-70-13.

„RADIATOR” S.A.

anunță acționarii și publicul larg, că la adunarea generală extraordinară repetată a acționarilor din 27.10.2012, cu cvorumul de 95,39% au fost adoptate

URMĂTOARELE DECIZII PE CHESTIUNILE DE PE ORDINEA DE ZI:

1. La prima chestiune s-a hotărât de a înceta înainte de termen împuternicirile membrilor comisiei de cenzori și de a transmite funcțiile comisiei de cenzori către Societatea de Audit „BRIO PRIM” S.R.L. pe un termen de 2 (doi) ani.
2. La a doua chestiune s-a hotărât de a relege pe dl Lilian POPUȘOI în funcție de Director General al S.A. „RADIATOR” pe un termen de 5 (cinci) ani.
3. La a treia chestiune s-a hotărât de a aproba Regulamentul Consiliului Societății în redacție nouă.
4. La a patra chestiune s-a hotărât de a aproba Regulamentul Comisiei de Cenzori în redacție nouă.
5. La a cincea chestiune s-a hotărât de a înceta înainte de termen împuternicirile membrilor consiliului S.A. „RADIATOR” și de a alege pe un termen de patru ani noua componență a consiliului S.A. „RADIATOR”: Alexei TOPOROV, Valeriu TEREȘCENCO, Sergiu BOLOCAN, Sergiu POPUȘOI, Corneliu PĂPUȘOI și rezerva consiliului: Maxim ȘUM și Aureliu ONCEA.
6. La a șasea chestiune s-a hotărât de a aproba hotărârea privind emisiunea suplimentară închisă în număr de 11 430 acțiuni ordinare nominative de clasa I cu valoarea nominală de 47 lei și de a majora capitalul social prin intermediul emisiunii date de acțiuni în valoare de 537 210 lei.
7. La a șaptea chestiune s-a hotărât de a aproba Statutul S.A. „RADIATOR” în redacție nouă.

CONSILIUL SOCIETĂȚII

S.A. „Drumuri Nisporeni”

La data de 29 octombrie 2012 a avut loc adunarea generală extraordinară a acționarilor S.A. „Drumuri Nisporeni” pe adresa: or. Nisporeni, str. Industrială, f/n, ora 11.00. Cvorumul a fost 98,65%.

LA ADUNARE S-AU APROBAT URMĂTOARELE DECIZII:

1. S-a aprobat hotărârea la reorganizarea prin fuziune cu absorbție S.A. „Drumuri Nisporeni” de către S.A. „Drumuri Ialoveni”.
2. Rezultatele reorganizării prin fuziune (absorbție) la S.A. „Drumuri Ialoveni” va fi transmis tot patrimoniul S.A. „Drumuri Nisporeni” (în modul și condițiile, prevăzute de acțiunile de transmitere și a bilanțului consolidat).
3. De a iniția procedura de răscumpărare a acțiunilor la valoarea determinată conform art. 79 din Legea „Societăților pe Acțiuni”, în baza cererilor depuse de fiecare acționar în parte.
4. În rezultatul reorganizării prin fuziune (absorbție) S.A. „Drumuri Nisporeni” se va lichida cu toate drepturile și obligațiunile lor, vor trece la succesorul – S.A. „Drumuri Ialoveni”.
5. S-a aprobat comisia de reorganizare în următoarea componență: Apostu Ion, Drumea Tamara și Pegza Violeta.
6. S-a aprobat rezultatul evaluării mijloacelor fixe (construcții, edificii, mașini și utilaje, mijloace de transport, inventar, tehnica de calcul, determinat de către SRL „Valmarket”.
7. S-a aprobat contractul de fuziune prin absorbție S.A. „Drumuri Nisporeni” de către S.A. „Drumuri Ialoveni”.
8. S-a aprobat actul de primire-predare a bunurilor patrimoniului (activelor și pasivelor) S.A. „Drumuri Nisporeni” în procesul reorganizării prin fuziune (absorbție) la S.A. „Drumuri Ialoveni” la situația 01.10.2012.
9. S-a aprobat bilanțul consolidat la data de 01.10.2012.
10. S-a împuternicit reprezentanții cu dreptul la semnătură a documentelor necesare: Vasilachii F., director „Drumuri Nisporeni” și Arteni V., contabil-șef al societății.

În atenția acționarilor SA „Anchir”

Prin prezenta consiliul SA „Anchir”, Vă informează că în baza Procesului verbal al Consiliului din 23 octombrie 2012 se convoacă Adunarea Generală Extraordinară a acționarilor SA „Anchir” pe data de 23 noiembrie 2012, ora 10.00, pe adresa str. Păcii 43, c. Chirca, r-ul Anenii Noi.

ORDINEA DE ZI:

1. Darea de seamă a Consiliului Societății, Comisiei de Cenzori și Organului executiv SA „Anchir”, până la inițierea procedurii de insolabilitate;
2. Numirea persoanelor împuternicite de Adunarea Generală a SA „Anchir” pentru a reprezenta interesele întreprinderii în procesul de insolabilitate;
3. Alegerea acționarilor, care vor verifica corectitudinea derulării procesului de insolabilitate;
4. Alte înrebări organizatorice.

Înregistrarea acționarilor: între orele 9.00 până la ora 9.45.

Începutul adunării – ora 10.00.

Lista acționarilor cu drept de participare la adunarea generală v-a fi întocmită conform situației din 26.10.2012.

Cu materialele ordinii de zi a Adunării Generale puteți face cunoștință de pe data de 15 noiembrie 2012, între orele 10.00-16.00 în zilele lucrătoare în incinta direcției SA Anchir.

Pentru participare la adunare este necesar de a prezenta buletinul de identitate, iar în cazul transmiterii dreptului de vot – procura autentificată în modul stabilit de Lege.

Consiliul societății.

Stimate acționar a „Floarea Soarelui” S.A.

TREZEME LIMITED în persoana Misirbiev Shaïd, (Certificat HE 275584 din 13.01.2011, Irakli, 2, Egkomi, 2413, Nicosia, Cyprus) care până la anunțarea ofertei prezente deține împreună cu persoanele afiliate 623 912 acțiuni ordinare nominative cu drept de vot „Floarea Soarelui” SA, în continuare „Ofertant”, anunță oferta publică de preluare obligatorie pe piața secundară a valorilor mobiliare, obiectul căreia îl constituie procurarea a 96 288 acțiuni ordinare nominative cu drept de vot, cu valoarea nominală de 20 lei fiecare, cod ISIN MD14FLAU1001, emise de către Societatea pe acțiuni „Floarea Soarelui” SA, nr. 1002602001837 din 27.12.1994, adresa juridică: MD3100, str. 31 August, 6, mun. Bălți, la prețul de 50 (cincizeci lei 00 bani) lei per acțiune, cu termen de acțiune a ofertei publice de 30 zile din data anunțării ofertei prezente.

Oferta publică va fi deservită de către Compania de Brokeraj „DAAC Invest” SA, nr. de înregistrare 1003600091448 din 13.11.2008. Propunerile de vânzare se vor recepționa în perioada 07.11.2012 – 07.12.2012 (termenul de acțiune a ofertei publice), zilnic între orele 10:00 – 12:00 și 14:00-16:00 cu excepția zilelor de odihnă și zilelor de sărbătoare nelucrătoare, de către Compania de brokeraj „DAAC Invest” SA, la adresa de reședință: MD2069, Republica Moldova, mun. Chișinău str. Calea Leșilor, 10.

Telefoanele de contact: (3732) 508351; 741572.

Doritorii pot lua cunoștință cu conținutul prospectului ofertei publice la adresa: MD-2069, mun. Chișinău, str. Calea Leșilor, 10, în incinta companiei Compania de Brokeraj „DAAC Invest” SA în pe parcursul termenului de acțiune a ofertei publice.

Suplimentar Pentru vânzarea acțiunilor, persoanele fizice vor prezenta următoarele acte:

- Buletinul de identitate sau pașaportul de uz intern, emis de fosta U.R.S.S., modelul anului 1974 (cu condiția existenței în aceste pașapoarte a următoarelor mențiuni, confirmate prin semnătura și ștampila organului abilitat: pentru pensionari – mențiunea despre cetățenia Republicii Moldova și numărul de identificare de stat al persoanei fizice (IDNP); pentru persoanele care au renunțat la acte din considerente religioase – cetățenia Republicii Moldova și mențiunea „Valabil pe termen nelimitat”);
- Copia actului de identitate;
- Extrasul din registrul acționarilor. Datele extrasului din registrul acționarilor trebuie să corespundă datelor din actul de identitate.

În cazul în care vânzarea acțiunilor se va face prin reprezentant, se va prezenta procura de reprezentare, perfectată (autenticată) notarial în conformitate cu legislația în vigoare.

Obținerea extrasului din registru, precum și actualizarea datelor în registru poate fi realizată la Registratorul Independent „Real Registr” S.A., str. Kiev, 122, mun. Bălți, Republica Moldova.

Tel. 0 231 28 233

Consiliul S.A. „Propășire”

Aduce la cunoștință că la data de 28 iulie 2012 a avut loc adunarea generală a acționarilor la care au fost prezenți 68,5% din acțiuni.

S-A HOTĂRĂT:

1. Aprobarea raportului Consiliului Societății.
2. Aprobarea raportului Organului executiv pentru anul 2011.
3. Aprobarea raportului Comisiei de cenzori.
4. Aprobarea normelor de repartizare a beneficiului pentru anul 2012.
5. Darea de seamă a firmei de audit pentru anul 2011.
6. S-a ales componența Consiliului S.A. „Propășire” și anume: Gurschi Ion, Lefter Marian, Lunga Ion, Buric Serghei, Tihon Ion.

S.A. "Combinatul de Colectare și Prelucrare a Cerealelor din Fălești"

aduce la cunoștință acționarilor, că consiliul Societății a adoptat decizia privind convocarea adunării extraordinare cu prezența a acționarilor, care va avea loc la data de 22 noiembrie 2012 ora 10.00 pe adresa: or. Fălești, str. Bogdan Vodă, 31. Începutul înregistrării- 9.30.

ORDINEA DE ZI:

1. Complectarea listei jenurilor principale de activitate societății.
2. Introducerea modificării și completării în Statutul Societății pe Acțiuni "Combinatul de Colectare și Prelucrare a cerealelor din Fălești"

Lista acționarilor cu dreptul de participare la adunare va fi alcătuită de către registratorul independent "Registru-Corect" la situația din 02.11.2012.

Actionarii pot lua cunoștință cu materialele ordinei de zi pe adresa: or. Fălești str. Bogdan Vodă, 31, începând cu 12 noiembrie 2012 în zilele de lucru între orele 10.00-17.00.

Pentru participarea la adunare acționarii prezintă buletinul de identitate, iar în cazul transmiterii dreptului de vot mai prezintă și procura autenticată conform legislației în vigoare.

К сведению акционеров АО «FABRICA DE CONSERVE OLĂNEȘTI»

В соответствии с решением мажоритарного акционера общества SRL „Scorpioil-Cinci” и статьей 26 п. (3) Закона об Акционерных обществах №11134 от 02.04.1997, 26 октября 2012 года было проведено внеочередное общее собрание акционеров АО «FABRICA DE CONSERVE OLĂNEȘTI». На собрании присутствовали 7 акционеров и их полномочных представителей, зарегистрировано 1 05 951 простых именных акций с правом голоса, кворум составил – 72,106%.

БЫЛИ ПРИНЯТЫ СЛЕДУЮЩИЕ РЕШЕНИЯ ПО ПОВЕСТКЕ ДНЯ ВНЕОЧЕРЕДНОГО ОБЩЕГО СОБРАНИЯ:

1. Отчет Совета общества по итогам 2011 года и первое полугодие 2012 года не утвержден т.к. отчет не был представлен Советом общества. С финансовым отчетом по итогам первого полугодия 2012 года акционеры, присутствующие на собрании ознакомиться не имели возможности ввиду его отсутствия. Решение – Провести полный анализ качества менеджмента со стороны органов управления АО „Fabrica de conserve Olănești” за последние три года.
2. Избран новый Совет общества в составе 5 человек (Адаскалицей Н., Момат О., Момат О., Марченко Е., Мороз А.). Оплата Совету общества не установлена.
3. Утверждены изменения в Устав общества.
4. Кукленко С. утвержден в должности директора АО «Fabrica de conserve din Olănești».
5. Избрана ревизионная комиссия в составе 3 человек (Попеску А., Долинянская Г., Мороз Ю.) Вознаграждение ревизионной комиссии будет составлять 10% прибыли от операционной деятельности предприятия по итогам года.
6. Аудиторская компания SRL „Consulting Modern” утверждена для проведения аудиторской проверки общества по итогам 2012 года – оплата услуги будет составлять до 5000 леев.
7. Подписи Председателя и Секретаря внеочередного общего собрания акционеров заверены вновь избранной ревизионной комиссией общества.

Consiliul SA «Dacia-LV»

a aprobat hotărârea privind convocarea adunării generale extraordinare a acționarilor, cu prezența acestora, pe 07 decembrie 2012 în sala festivă a SA „JLC” situată în mun. Chișinău, str. Sarmizegetusa, 90. Înregistrarea acționarilor de la 14-00 până la 14-55. Începutul adunării 15-00.

CU URMĂTOAREA ORDINE DE ZI:

1. Majorarea capitalului social a societății prin intermediu emisiunii suplimentare închise de acțiuni.
2. Aprobarea valorii aportului.
3. Aprobarea actelor de primire-predare.
4. Aprobarea rezultatelor emisiunii suplimentare închise și a listei preliminare a subscriturilor.
5. Aprobarea modificărilor în statutului societății.
6. Alegerea Consiliului societății și stabilirea cuantumului remunerației.
7. Autentificarea semnăturilor Președintelui și secretarului în procesul-verbal al adunării generale.

Lista acționarilor este întocmită la situația de 01.11.2012. Toate materialele pentru ordinea de zi a adunării generale a acționarilor vor fi expuse cu 10 zile înainte de ținerea ei, în anticameră de la 12-00 până la 13-00 pe adresa mun. Chișinău, str. Sarmizegetusa, 90.

Acționarii se vor prezenta cu actele ce vor confirma identitatea lor, iar reprezentanții cu procura întocmită în conformitate cu legislația în vigoare și actul de identitate.

SC «CEBA GRUP» SRL

Informația cu privire la rezultatele ofertei publice înregistrată conform Hotărârii CNPF

Ofertantul: SC «CEBA GRUP» SRL, (nr. de înregistrare 1007608000804 din 26.03.2007, MD4301, str. Nekrasov, 15, or. Caușeni)
Compania de brokeri: CB «DAAC Invest» SA, adresa mun. Chișinău, str. Calea Ieșilor, 10
Informația privind emitentul: Societatea pe acțiuni IM «PRUT» SA, IDNO 1003600079453, Republica Moldova, s. Cania, rI Cantemir, MD7314 – Numărul de valorilor mobiliare solicitat în cadrul ofertei publice – 25 473 acțiuni (39,13%) – Numărul și cota valorilor mobiliare depuse în cadrul ofertei publice – 688 acțiuni (1,06%) – Numărul de valori mobiliare procurate de ofertant și suma totală plătită – 688 acțiuni, valoarea totală acțiunilor procurate 6 880 lei – Numărul valorilor mobiliare acceptate spre procurare – 688 acțiuni – Actual ofertantul deține 40 312 acțiuni ordinare nominative cu drept de vot, ce constituie 61,93% din capitalul social al Societății. Împreună cu persoanele afiliate ofertant deține 40 312 acțiuni ordinare nominative cu drept de vot, ce constituie 61,93% din capitalul social al Societății – Achitarea cu vânzătorii se efectuează în termen începând la data de 01.11.2012, în conformitate cu contractele încheiate.

SC „Ceba Grup” SRL

“TANDEM – COM” SRL

În conformitate cu art. 84 al Legii privind societățile pe acțiuni, „Tandem – Com” SRL (IDNO-C.F. 1003600006673) aduce la cunoștință că în rezultatul tranzacțiilor din cadrul ofertei publice de preluare obligatorie pe piața secundară a procurat 127 322 acțiuni emise de „OȚELCON” S.A. (codul ISIN MD140-TEL1009), ceea ce constituie 79,3521% din numărul total al acțiunilor cu drept de vot plasate ale societății și la data de 05.11.2012 deține 127 422 acțiuni emise de de „OȚELCON” S.A. (codul ISIN MD140TEL1009), ceea ce constituie 79,4144% din numărul total al acțiunilor cu drept de vot plasate ale societății și împreună cu persoanele sale afiliate deține 151 160 acțiuni emise de „OȚELCON” S.A. (codul ISIN MD140TEL1009), ceea ce constituie 94,2088% din numărul total al acțiunilor cu drept de vot plasate ale societății.

Stimați acționari ai Societății pe acțiuni Baza „Autofar”

rl. Caușeni, or. Căinari, str. Ștefan Vodă.

Organul de conducere a societății, Va aduce la cunoștință că pe data de 07.12.2012 la orele 09-30, va avea loc Adunarea Generală ordinară Anuală cu prezența acționarilor. Adunarea va avea loc pe adresa: mun. Chișinău, str. Sarmizegetusa, 31, în blocul central al Colegiului de Transport din or. Chișinău. Înregistrarea acționarilor ora 09-00. Începutul adunării ora 09-30.

ORDINEA DE ZI:

1. Darea de seamă a organelor de conducere și control a Societății pentru anul 2010 și 2011.
2. Remunerarea membrilor consiliului și ai comisiei de cenzori.
3. Alegerea Directorului general al societății pe o perioadă de cinci ani.
4. Alegerea membrilor Consiliului Societății și membrii suplianti acestora pe o perioadă de cinci ani.
5. Alegerea membrilor Comisiei de cenzori pe o perioadă de cinci ani.
6. Desemnarea organizației de audit.

Cu materialele incluse în ordinea de zi acționarii pot lua cunoștință cu începere de la data de 27.11.2012, în zilele lucrătoare, între orele 10.00 – 16.00 pe adresa: mun. Chișinău, str. Grădina Botanica, 9, pe teritoriul S.A. „PA nr. 1”.

Pentru a participa la adunare acționarii trebuie să prezinte documentul de identitate, iar reprezentanții acestora – procura perfectată conform legislației în vigoare.

Relații la telefonul: 069372691

„OȚELCON” SA

În conformitate cu art. 54 al Legii privind societățile pe acțiuni, „OȚELCON” SA (IDNO-C.F. 1003600084172) comunică despre apariția în registrul emitentului a persoanei ce deține cel puțin 5% din valorile mobiliare cu drept de vot: „Tandem – Com” SRL (IDNO-C.F. 1003600006673) – 127 422 acțiuni, 79,4144%”

Spre atenția acționarilor „TRACOM” SA

În conformitate cu art. 53-55 din Legea nr. 1134 din 02.04.1997 privind societățile pe acțiuni, cu modificările și completările ulterioare, Uzina de tractoare „TRACOM” SA Vă anunță că Consiliul Societății a decis convocarea adunării generale extraordinare a acționarilor „TRACOM” SA, care va avea loc pe data de 27 noiembrie 2012, ora 11-00 la sediul Societății pe adresa: mun. Chișinău, str. Columna, 170. Înregistrarea participanților ora 09:00-10:45.

ORDINEA DE ZI:

- Inițierea procedurii de reorganizare a SA „TRACOM”, prin absorbție a SA „FORJACOM” și SA „ZIDARUL-SV”.

Lista acționarilor, cu drept de vot la adunarea generală extraordinară a acționarilor „TRACOM” SA, este întocmită la data de 01 Noiembrie 2012.

Cu materialele referitoare la ordinea de zi a adunării generale extraordinare se poate lua cunoștință pe adresa: mun. Chișinău, str. Columna, 170, începând cu 13.11.2012, orele 8:00 – 17:00.

Pentru participare la adunarea generală extraordinară acționarii se vor prezenta cu buletine de identitate, sau alte documente de confirmare a identității.

Acționarii care nu vor putea să participe la lucrările adunării generale extraordinare pot participa prin reprezentare, în baza unei procuri speciale, în original, acordate pentru aceasta adunare generală.

Informații suplimentare pot fi obținute la sediul SA „TRACOM” sau la tel.: +373 22 301801; +373 22 301825, între orele 8:00 – 17:00. Director General “TRACOM” SA Vitalie VRABIE

STIMAȚI ACȚIONARI! S.A. “TRANSPORT”

Directorul executiv „TRANSPORT” S.A. aduce la cunoștință convocarea Adunării generale extraordinare al acționarilor pentru data de 23 noiembrie 2012 pe adresa: or. Telenești, str. Dacia, 26

ORDINEA DE ZI:

1. Aprobarea reorganizării S.A. "TRANSPORT" prin dezmembrare (separare) cu crearea unei noi societăți cu răspunderea limitată.
2. Aprobarea documentelor cu privire la reorganizarea societății: proiectul dezmembrării, rezultatelor evaluării patrimoniului, bilanțului de repartitie, actul de transmitere a patrimoniului ce se separă, actelor de constituire a societății cu răspunderea limitată noi create ca rezultat al reorganizării S.A. "TRANSPORT" și aprobarea organelor de conducere ale societății noi create, altele.
3. Aprobarea reducerii capitalului statutar al S.A. "TRANSPORT".
4. Aprobarea modificărilor și completărilor în Statutul S.A. "TRANSPORT".

Începutul înregistrării acționarilor – 9.00. Începutul adunării – 10.00

Lista acționarilor cu drept de participare la adunare a fost perfectată conform situației din 08.11.2012

Acționarii pot să se familiarizeze cu materialele ordinei de zi a adunării începând cu 13.11.2012 în sediul societății pe acțiuni pe adresa: or. Telenești, str. Dacia, 26, de la ora 9.00 pînă la ora 15.00, excepție în zilele de odihnă.

Participanții la adunare vor prezenta buletinul de identitate (pașaport) sau alte documente ce autentifică persoana.

Reprezentanții vor mai prezenta procură autenticată conform legislației în vigoare.

Relații la telefonul 0-258-2-33-51 Directorul S.A. "TRANSPORT"

În atenția acționarilor Companiei „ASITO” SA

În conformitate cu hotărârea Consiliului de Supraveghere, pe data de 7 decembrie 2012, ora 11.00 în sala de Ședințe a Companiei (str. Bănulescu-Bodoni, 57/1, mun. Chișinău, bir. 329) va avea loc adunarea generală extraordinară a acționarilor.

ORDINEA DE ZI:

1. Cu privire la adresa Comisiei Naționale a Pieței Financiare nr. 02-2707 din 16.07.2012
2. Darea de seamă anuală a Societății pentru anul 2011 și direcțiile prioritare de dezvoltare în anul 2012
3. Darea de seamă anuală a Consiliului de Supraveghere pentru anul 2011
4. Darea de seamă anuală a Comisiei de Cenzori, avizul organizației de audit referitor la raportul financiar al Companiei pentru anul 2011
5. Repartizarea profitului pentru anul 2011 și aprobarea normativelor de repartizare a profitului pentru anul 2012
6. Alegerea membrilor Comisiei de Cenzori
7. Confirmarea organizației de audit și stabilirea cuantumului retribuțiilor serviciilor ei

Adunarea se desfășoară cu prezența acționarilor. Lista acționarilor, care au dreptul să participe la adunare, a fost întocmită la data de 07.11.2012.

Înregistrarea acționarilor se va efectua în ziua adunării între orele 9.30 – 10.45 în baza documentului de identitate, iar a reprezentanților – și a procurii, autentificate notarial sau de către administrația organizației de la locul de muncă, de studii sau de trai al acționarului.

Cu materialele pentru ordinea de zi a adunării acționarii se pot familiariza la sediul Companiei în orele de lucru, începând cu data de 27.11.2012.

Informații suplimentare la tel.: 85-45-13.

Oferte/cereri comerciale la BVM la data de 6.11.2012

Коммерческие предложения на ФБМ на 6.11.2012 г.

Cod ISIN	Denumirea emitentului	Cereri pentru cumpărare, un.	Prețul pentru unitate, lei	Oferte pentru vânzare, un.	Cod ISIN	Denumirea emitentului	Cereri pentru cumpărare, un.	Prețul pentru unitate, lei	Oferte pentru vânzare, un.
MD14GVL1001	SA "Valogrin"	0,00	5,46	389421,00	MD14JLIN1008	SA "JLC-INVEST"	0,00	1,02	649000,00
MD14SECA1007	SA "MICARNES"	0,00	25,00	81,00	MD14LEMN1007	SA "LEMNAR"	0,00	15,00	408,00
MD14MAMA1005	SA "MAMALIGUTA"	0,00	10,00	16150,00	MD14LUPA1009	SA "CAHULPAN"	0,00	12,00	750,00
MD14FBAS1007	SA "FARMACIA NR.57 BASARABEASCA"	0,00	1,00	4145,00	MD14LUTE1001	SA "MULTEVIT"	0,00	0,21	21052,00
MD14APRO1001	SA "APROMAS"	0,00	10,50	30000,00	MD14MACN1002	SA "MACON"	0,00	30,00	1525,00
MD14FBAS1007	SA "FARMACIA NR.57 BASARABEASCA"	0,00	1,00	4101,00	MD14MAUR1006	SA "MAURITUS"	0,00	180,00	782,00
MD14FBAS1007	SA "FARMACIA NR.57 BASARABEASCA"	0,00	1,00	3983,00	MD14MBIS1000	BC "MOBIASBANCA-Groupe Societe Generale" SA	0,00	120,00	300,00
MD14INCR1009	SA "INCONARM"	0,00	40,00	73,00	MD14MBIS1000	BC "MOBIASBANCA-Groupe Societe Generale" SA	0,00	124,00	1794,00
MD14CONB1009	SA "CONSTRUCTORUL"	0,00	10,00	7000,00	MD14MBIS1000	BC "MOBIASBANCA-Groupe Societe Generale" SA	0,00	124,99	335,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1100,00	2306,00	MD14MBIS1000	BC "MOBIASBANCA-Groupe Societe Generale" SA	0,00	125,00	800,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1200,00	1000,00	MD14MBIS1000	BC "MOBIASBANCA-Groupe Societe Generale" SA	0,00	129,00	166,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1210,00	5,00	MD14MBIS1000	BC "MOBIASBANCA-Groupe Societe Generale" SA	0,00	130,00	408,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1220,00	25,00	MD14MBIS1000	BC "MOBIASBANCA-Groupe Societe Generale" SA	0,00	135,00	8730,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1225,00	55,00	MD14MBIS1000	BC "MOBIASBANCA-Groupe Societe Generale" SA	0,00	138,00	683,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1230,00	1,00	MD14MBIS1000	BC "MOBIASBANCA-Groupe Societe Generale" SA	0,00	150,00	1141,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1235,00	263,00	MD14MBIS1000	BC "MOBIASBANCA-Groupe Societe Generale" SA	0,00	200,00	459,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1275,00	93,00	MD14MCA1008	SA "MOLDCARTON"	0,00	10,00	190,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1285,00	100,00	MD14MEZO1000	SA "MEZON"	0,00	10,00	2000,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1295,00	100,00	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	0,00	110,00	530,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1300,00	610,00	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	0,00	115,00	428,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1400,00	95,00	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	0,00	145,00	34,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1487,00	8,00	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	0,00	200,00	144,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1500,00	4,00	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	0,00	280,00	67,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1560,00	100,00	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	0,00	290,00	196,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1800,00	100,00	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	0,00	300,00	87,00
MD14AGIB1008	BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" SA	0,00	1900,00	572,00	MD14MICB1008	BC "MOLDINDCONBANK" SA	0,00	390,00	4247,00
MD14AGRN1003	SA "AGROMASINA"	0,00	9,55	5,00	MD14MIOA1005	SA "MIOARA"	0,00	1,00	4086,00
MD14AGRN1003	SA "AGROMASINA"	0,00	10,00	144,00	MD14MOEL1006	SA "MOLDELECTROMONTAJ"	0,00	75,00	850,00
MD14ALET1005	SA "ALET"	0,00	0,10	106970,00	MD14MOLG1004	SA "MOLDOVAGAZ"	0,00	28,00	104,00
MD14ALLA1007	SA "AVICOLA "GALLINULA"	0,00	2,00	100,00	MD14MOLG1004	SA "MOLDOVAGAZ"	0,00	29,00	30,00
MD14AMAS1009	SA "ALIMENTARMAS"	0,00	2,99	100,00	MD14MOLG1004	SA "MOLDOVAGAZ"	0,00	30,00	30,00
MD14AMAS1009	SA "ALIMENTARMAS"	0,00	3,00	1365,00	MD14MOLG1004	SA "MOLDOVAGAZ"	0,00	33,00	128,00
MD14APPI1001	SA "API"	0,00	7,00	844,00	MD14MOLG1004	SA "MOLDOVAGAZ"	0,00	35,00	54,00
MD14APRO1001	SA "APROMAS"	0,00	5,75	4112,00	MD14MOLG1004	SA "MOLDOVAGAZ"	0,00	60,00	100,00
MD14ARAL1001	SA "UZINA TURNATORIE ARALIT"	251,00	30,38	0,00	MD14MOLG1004	SA "MOLDOVAGAZ"	0,00	120,00	100,00
MD14ARTU1009	SA "RAUT"	0,00	6,00	13800,00	MD14MOLG1004	SA "MOLDOVAGAZ"	0,00	199,99	130,00
MD14AVCO1000	SA "AVICOLA "	0,00	25,00	26602,00	MD14MOLG1004	SA "MOLDOVAGAZ"	246,00	20,00	0,00
MD14AVIF1005	SA "AVICOLA ROSSO SL"	0,00	10,00	55,00	MD14MTUR1005	SA "MOLDOVA - TUR"	0,00	12,00	4568,00
MD14AVIP1003	SA "AVIS PRIM"	0,00	6,00	3804,00	MD14NELI1003	SA "FABRICA DE CONFECTII "IONEL"	0,00	4,00	1867,00
MD14BALT1008	SA IM "BALTEANCA"	0,00	6,00	242100,00	MD14NELI1003	SA "FABRICA DE CONFECTII "IONEL"	0,00	5,50	357,00
MD14BARD1000	Intreprinderea Mixta Fabrica de Vinuri "VINARIA BARDAR" SA	0,00	16,50	2,00	MD14NELI1003	SA "FABRICA DE CONFECTII "IONEL"	0,00	6,50	3310,00
MD14BATI1003	SA "BASTINA"	0,00	20,00	25,00	MD14NICO1002	SA "NICODIM"	0,00	0,17	34697,00
MD14BAZA1003	SA "BAZA TRANSPORTULUI AUTO NR. 14 DIN FLORESTI"	0,00	10,00	4850,00	MD14NLAC1003	SA "COMBINATUL DE INDUSTRIALIZARE A LAPTELUI din CUPCINI "INLAC"	0,00	4,99	1150,00
MD14BECM1002	BC "BANCA DE ECONOMII"	0,00	40,00	377,00	MD14NLAC1003	SA "COMBINATUL DE INDUSTRIALIZARE A LAPTELUI din CUPCINI "INLAC"	0,00	5,00	117875,00
MD14BECM1002	BC "BANCA DE ECONOMII"	0,00	50,00	316,00	MD14NLAC1003	SA "COMBINATUL DE INDUSTRIALIZARE A LAPTELUI din CUPCINI "INLAC"	0,00	6,00	5427,00
MD14BECM1002	BC "BANCA DE ECONOMII"	0,00	64,50	49,00	MD14NOCA1000	SA "BETACON"	0,00	10,00	20,00
MD14BECM1002	BC "BANCA DE ECONOMII"	0,00	200,00	88,00	MD14NTEH1006	SA UZINA EXPERIMENTALA DE UTILAJ TEHNOLOGIC "INTEH"	0,00	15,00	30,00
MD14BECM1002	BC "BANCA DE ECONOMII"	1000,00	11,00	0,00	MD14NUSA1004	SA "GAINUSA"	0,00	0,70	144497,00
MD14BETA1007	SA "BETON ARMAT"	100,00	20,00	0,00	MD14OBIS1008	SA "MOBISTIL"	0,00	0,10	20,00
MD14BFCM1001	SA "BANCA DE FINANTE SI COMERT"	0,00	150,00	4819,00	MD14OBIS1008	SA "MOBISTIL"	0,00	1,00	1759,00
MD14BIOC1006	SA "UZINA BIOCHIMICA DIN BALTI"	0,00	5,00	2342,00	MD14OSAM1003	SA "CONSAM"	0,00	0,69	20058,00
MD14BSOC1004	BC "BANCA SOCIALA" S.A.	0,00	240,00	690,00	MD14OSAM1003	SA "CONSAM"	0,00	0,70	9218,00
MD14BSOC1004	BC "BANCA SOCIALA" S.A.	0,00	270,00	169,00	MD14OTIS1008	Compania Internationala de Asigurari "ASITO" SA	0,00	16,50	1290,00
MD14BSOC1004	BC "BANCA SOCIALA" S.A.	0,00	280,00	1138,00	MD14OTIS1008	Compania Internationala de Asigurari "ASITO" SA	0,00	17,00	30,00
MD14BSOC1004	BC "BANCA SOCIALA" S.A.	0,00	290,00	2869,00	MD14OTIS1008	Compania Internationala de Asigurari "ASITO" SA	0,00	20,00	11630,00
MD14BSOC1004	BC "BANCA SOCIALA" S.A.	0,00	300,00	834,00	MD14OTIS1008	Compania Internationala de Asigurari "ASITO" SA	0,00	93,00	102,00
MD14BSOC1004	BC "BANCA SOCIALA" S.A.	0,00	1000,00	50,00	MD14OTIS1008	Compania Internationala de Asigurari "ASITO" SA	0,00	100,00	2346,00
MD14BSOC1004	BC "BANCA SOCIALA" S.A.	0,00	1150,00	145,00	MD14OTIS1008	Compania Internationala de Asigurari "ASITO" SA	200,00	12,00	0,00
MD14CAHA1004	SA "CARAHASANI-VIN"	0,00	150,00	5000,00	MD14PIEE1001	SA Intreprinderea Mixta "PIELE"	0,00	14,00	30,00
MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	0,00	5,00	17,00	MD14PIEL1001	SA "PIELART"	0,00	7,70	4,00
MD14CARP1005	SA "FLOARE - CARPET"	0,00	23,00	1776,00	MD14PLOV1002	SA "PLOVDIV"	0,00	9,00	6439,00
MD14CEPU1006	SA "CEREALE-PRUT"	0,00	20,00	9000,00	MD14PROC1009	SA "PRODUSE CEREALIERE"	0,00	0,50	26277,00
MD14CERA1008	SA "CERAMICA_T"	0,00	1,60	331579,00	MD14PROC1009	SA "PRODUSE CEREALIERE"	0,00	0,97	1017190,00
MD14CERF1003	Combinatul de Produse Cerealiere "CEREALE FLOR"	0,00	9,99	255,00	MD14PROC1009	SA "PRODUSE CEREALIERE"	0,00	5,25	106300,00
MD14CERF1003	Combinatul de Produse Cerealiere "CEREALE FLOR"	0,00	15,00	129229,00	MD14PROC1009	SA "PRODUSE CEREALIERE"	0,00	8,05	115000,00
MD14CICU1007	SA "PISCICULTORUL"	0,00	12,00	9930,00	MD14RAP11009	SA "AUTORAPID"	0,00	5,00	434,00
MD14CIMA1009	SA "ICAM"	1026,00	5,00	0,00	MD14REDI1009	SA "INTREPRINDEREA PENTRU COLECTAREA CEREALELOR din Rediul-	0,00	11,50	13160,00
MD14COPA1008	SA "INTREPRINDEREA DE COLECTARE A VITELOR SI A PASARILOR"	0,00	9,00	13717,00	MD14REME1002	SA "REMEDIUM FARM 306"	0,00	2,00	833,00
MD14COVI1002	SA "COMBINATUL DE VINURI DIN TARACLIA"	0,00	7,00	990,00	MD14REV11007	SA "TRANSSERVICE"	0,00	10,00	100,00
MD14COVI1002	SA "COMBINATUL DE VINURI DIN TARACLIA"	0,00	10,00	19377,00	MD14RFO1001	SA "MARFCONSUM - SUD"	0,00	10,00	200,00
MD14CPCC1000	SA "COMBINATUL DE PRODUSE CEREALIERE DIN CHISINAU"	0,00	17,90	23000,00	MD14RICA1004	SA "FABRICA DE CONSERVE DIN GLODENI"	0,00	10,00	107729,00
MD14CPCC1000	SA "COMBINATUL DE PRODUSE CEREALIERE DIN CHISINAU"	0,00	18,00	13310,00	MD14RMEZ1007	SA "CARMEZ"	0,00	25,00	88,00
MD14CPCC1000	SA "COMBINATUL DE PRODUSE CEREALIERE DIN CHISINAU"	0,00	48,45	58176,00	MD14RMEZ1007	SA "CARMEZ"	0,00	30,00	500,00
MD14CPCC1000	SA "COMBINATUL DE PRODUSE CEREALIERE DIN CHISINAU"	0,00	50,00	23511,00	MD14RMEZ1007	SA "CARMEZ"	0,00	35,00	15374,00
MD14CRIS1004	SA "CUPCINI - CRISTAL"	0,00	10,15	43349,00	MD14ROCO1000	SA "NOROC"	0,00	5,00	7686,00
MD14CTIP1005	S.A. Centrul Tehnic International "CTI-CAPITAL"	0,00	5416,00	4394,00	MD14ROZA1009	IM "SUDZUCKER-MOLDOVA"	0,00	39,00	685,00
MD14DEUN1007	SA "FABRICA DE UNT DIN TARACLIA"	0,00	5,00	13332,00	MD14ROZA1009	IM "SUDZUCKER-MOLDOVA"	50,00	12,00	0,00
MD14ENER1001	BC "ENERGBANK" SA	0,00	125,00	958,00	MD14SCOM1001	SA "UNIVERSCOM"	0,00	20,00	5641,00
MD14ENER1001	BC "ENERGBANK" SA	0,00	140,00	2280,00	MD14SCOM1001	SA "UNIVERSCOM"	0,00	25,00	3091,00
MD14ETUL1001	SA "FABRICA DE VINURI ETULIA"	0,00	10,00	705,00	MD14SCOM1001	SA "UNIVERSCOM"	0,00	30,00	4516,00
MD14FASE1004	SA "FABRICA DE CONSERVE DIN CALARASI"	0,00	50,00	11998,00	MD14SECA1007	SA "MICARNES"	97,00	25,00	0,00
MD14FDPO1002	SA "FABRICA DE PAINE ORHEI"	0,00	10,00	11,00	MD14SERV1005	SA "FABRICA DE CONSERVE DIN COSNITA"	0,00	5,55	50,00
MD14FERT1004	SA "FERTILITATEA - MARCULESTI"	0,00	2,00	820,00	MD14SLIR1003	SA "SLI"	0,00	30,00	1100,00
MD14FLAU1001	SA "FLOAREA SOARELUI"	0,00	200,00	263,00	MD14SPIL1005	SA "SPICUL"	0,00	6,00	4171,00
MD14FLAU1001	SA "FLOAREA SOARELUI"	0,00	240,00	95,00	MD14SPRE1003	SA "SPERANTA"	0,00	7,00	23868,00
MD14FLAU1001	SA "FLOAREA SOARELUI"	0,00	250,00	850,00	MD14STEJ1009	SA "STEJAUR"	0,00	50,00	106,00
MD14FRAN1004	SA Combinatul de panificatie "FRANZELUTA"	0,00	22,00	21,00	MD14STEJ1009	SA "STEJAUR"	0,00	95,00	20,00
MD14FRAN1004	SA Combinatul de panificatie "FRANZELUTA"	0,00	22,50	105,00	MD14SUCS1007	SA "SUCCES"	0,00	10,00	183690,00
MD14FRAN1004	SA Combinatul de panificatie "FRANZELUTA"	0,00	23,00	460,00	MD14SUDT1005	SA "SUD TRANS"	0,00	2,60	22973,00
MD14FRAN1004	SA Combinatul de panificatie "FRANZELUTA"	0,00	23,50	312,00	MD14TAXI1007	SA "TAXI SERVICE"	0,00	20,00	330,00
MD14FRAN1004	SA Combinatul de panificatie "FRANZELUTA"	0,00	24,00	1071,00	MD14TCTC1007	SA "TUTUN-CTC"	0,00	50,00	724,00
MD14FRAN1004	SA Combinatul de panificatie "FRANZELUTA"	0,00	25,00	549,00	MD14TCTC1007	SA "TUTUN-CTC"	0,00	100,00	1028,00
MD14FRAN1004	SA Combinatul de panificatie "FRANZELUTA"	0,00	26,00	140,00	MD14TEBS1007	SA "TEBAS"	0,00	10,00	68,00
MD14FRAN1004	SA Combinatul de panificatie "FRANZELUTA"	0,00	27,00	168,00	MD14TERM1005	SA "TERMOTRANSAUTO"	0,00	20,00	26634,00
MD14FRAN1004	SA Combinatul de panificatie "FRANZELUTA"	0,00	30,00	1000,00	MD14TICO1006	SA "TIPAR - COLOR"	0,00	5,00	26351,00
MD14FRAN1004	SA Combinatul de panificatie "FRANZELUTA"	0,00	32,00	297,00	MD14TIRE1001	SA "TIPOGRAFIA-RECLAMA"	0,00	7,50	800,00
MD14FRAN10									

**Решения
Национальной комиссии
по финансовому рынку**

2

**Разумная
процентная
ставка**

2

**Молдоване –
удачливы
или рациональны?**

3

Минэкономики объявило о новых налоговых льготах для бизнеса

Экономическим агентам с уставным капиталом в 2 млн лей могут снизить выплату НДС и таможенный налог на импорт сырья, используемого в производстве товаров, предназначенных на экспорт. Соответствующие положения предусмотрены в законопроекте, разработанном министерством экономики в целях создания специального порядка налогово-таможенного управления, благоприятствующего проведению инвестиционных проектов, а также в целях поддержки молдавских экспортеров.

«Подобная инициатива является толчком для внутреннего производства и экспортеров. К тому же, будет создана и более крупная налогооблагаемая база, как результат роста оборота предприятий. И по нынешней схеме, НДС должен быть возмещен, что направлено прежде всего на экономических агентов, которые должны не обеспечивать государство необходимыми финансовыми средствами, а иметь возможность заниматься производством», – заявил в ходе круглого стола Октавиан Калмык, вице-министр экономики.

Согласно проекту закона, по просьбе экономических агентов-импортеров, занимающихся производством, Таможенная служба продлевает выплату НДС на сырье, импортируемые материалы, детали и комплектующие, используемые исключительно в производстве товаров на экспорт. Готовые изделия должны быть вывезены из страны в течение шести месяцев с момента декларирования импорта материалов, используемых в их производстве.

**Октавиан Калмык,
вице-министр экономики РМ**

Если в течение или по окончании указанного срока имел место экспорт готовой продукции, полученной от переработки товаров, на которые распространяется продление срока уплаты НДС, перечисления платежей в бюджет не состоится. В этом случае Таможенная служба проведет процедуру аннулирования рассчитанных ранее сумм НДС при импорте сырья.

Для компаний, которые смогут воспользоваться данными льготами, были введены критерии отбора. «Мы будем ориентироваться на уставный капитал экономического агента, который должен составлять не менее двух миллионов лей.

Это фактически гарантия для государства в случае задолженности экономических агентов по данным выплатам», – подчеркнул Октавиан Калмык.

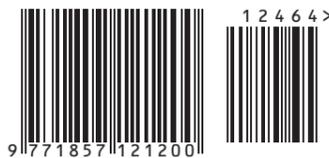
Одновременно, существует также перечень товаров, которые не предусмотрены этими правилами, такие как мясо, молочные продукты, животные жиры и сахар. Решение об их исключении из списка было принято на основании того, что для них уже есть специальные пошлины и приложения НДС.

«У нас должен существовать нормальный применимый режим, независимо от групп товаров. У нас уже есть подобный опыт, ког-

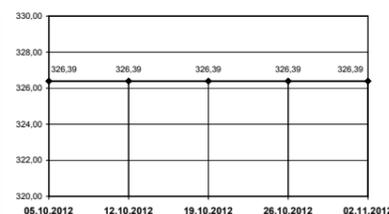
да экономические агенты – резиденты зон свободной торговли инвестировали и создали производственную базу. Они импортировали мясо, перерабатывали его и затем экспортировали», – сказал О. Калмык. Вице-министр привел в пример предприятия легкой промышленности, которые платят всего лишь за таможенные процедуры в размере 0,4% от стоимости, но не более 1800 евро на таможенную декларацию.

Новые налоговые льготы могут войти в силу в конце 2012 года после утверждения правительством и принятия парламентом.

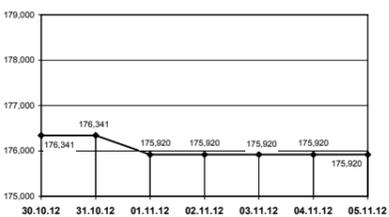
Лилия ПЛАТОН

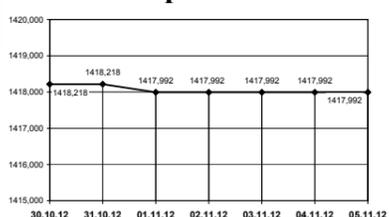
CNPF

Banking Stock Index –
InfoMarket

EVM-Composite

Курс валют
на 7.11.2012

Валюта	Ставка	Курс
Евро	1	15.7910
Доллар США	1	12.3334
Рубль российский	1	0.3919
Гривна украинская	1	1.5068
Лей румынский	1	3.4930

Уважаемые коллеги!

В связи с годовщиной Национальной комиссии по финансовому рынку, искренне поздравляем Вас и желаем Вам здоровья и процветания.

Мы высоко ценим Ваши усилия и самоотверженность в работе по укреплению и модернизации небанковского финансового рынка, достижению целей Национальной комиссии по финансовому рынку и Ваш вклад в развитие экономики и рост благосостояния нашего государства.

Желаем Вам новых свершений и выдающихся профессиональных успехов!

С уважением,

Административный совет Национальной комиссии по финансовому рынку

Уважаемые члены Административного совета и коллектив Национальной комиссии по финансовому рынку!

Редакция газеты «Capital Market» присоединяется к поздравлениям в Ваш адрес по случаю годовщины Закона о Национальной комиссии по финансовому рынку.

Искренне надеемся, что можем считать себя по праву Вашими коллегами и единомышленниками.

Просим Вас принять наши сердечные поздравления, пожелания благополучия, процветания, новых свершений на профессиональном поприще и всего наилучшего.

С праздником Вас, уважаемые коллеги!

С уважением,

Коллектив редакции «Capital Market»

FINACTIV CONSULTING
Лицензия НКФР РМ, №000071

ОЦЕНКА АКЦИЙ
при реорганизации путём слияния, разделения, выделения...

- для внесения акций в качестве вклада в уставный капитал;
- в случае выкупа собственных акций;
- для тендерного предложения.

**022,21-26-86(85),
факс: 022,22-88-45,
069102380, 068270011**
MD2004, г.Кишинев, ул. Колумна,131
S.A. «FINACTIV-CONSULTING»

Moldpresa®
Tu alegi, noi difuzăm!

Решения Национальной комиссии по финансовому рынку

В ходе очередного заседания Административного совета Национальной комиссии по финансовому рынку от 31 октября 2012 года, было принято решение о переоформлении лицензий страховой компании «GRAWE CARAT ASIGURĂRI» S.A. Согласно решению, переоформляется лицензия серии CNPF №000097, выданная 9 декабря 2008 года на право осуществления деятельности в сфере страхования жизни, и серии CNPF №000668, выданная 30 августа 2011 года на право осуществления деятельности в сфере общего страхования, путем замены приложений к лицензиям с: а) изменением адресов подразделений с р-на Новые Анены, с. Варница, ул. Энгельса на р-н Новые Анены, с. Варница, ул. 27 Апреля 88; с г. Хынчешты, ул. Кишиневская, 4 на г. Хынчешты, ул. Кишиневская, 1; б) исключением отдельного подразделения компании по адресу: Кишинев-Бендеры (R2) км 59+800 (с правой стороны).

Изучив представленное заявление, Административный совет Национальной комиссии по финансовому рынку одобрил государственную регистрацию изменений, внесенных в учредительные документы и данные Страховой компании „MOLDCARGO” S.A., в Государственном реестре юридических лиц, связанных с изменением юридического адреса представительства в Дондюшанах с г. Дондюшаны, ул. Фероариулор, 62 на г. Дондюшаны, ул. Индепенденций, 25.

Учитывая, что Акционерное общество „COMERT-

PETROL” привело свою деятельность в соответствие с требованиями Закона №199-XIV от 18.11.1998 “О рынке ценных бумаг” путем представления в Национальную комиссию по финансовому рынку отчета о ценных бумагах и отчета о хозяйственно-экономической деятельности за отчетные 2007-2010 годы, на заседании принято решение отменить приостановление банковских операций на текущих счетах Акционерного общества „COMERT-PETROL”, с информированием Главной государственной налоговой инспекции и коммерческих банков о принятом решении.

В ходе заседания в Государственном реестре ценных бумаг были зарегистрированы ценные бумаги согласно отчету о результатах дополнительной эмиссии акций коммерческого банка „COMERTBANK” S.A. на сумму 45000000 лей в количестве 90000 простых именных акций номинальной стоимостью 500 лей, за счет денежных средств. Уставный капитал компании составляет 102 000 000 лей (204 000 простых именных акций I класса номинальной стоимостью 500 лей). После увеличения уставный капитал составит 147 000 000 лей (294 000 простых именных акций I класса номинальной стоимостью 500 лей).

Административный совет Национальной комиссии по финансовому рынку принял решение провести тематическую проверку ведения и передачи реестров владельцев ценных бумаг, выпущенных S.A. „MOLDCONINVEST” и S.A. „BUTOIAS”.

Вниманию акционеров, представителей акционерных обществ и профессиональных участников финансового рынка!

Газета Capital Market в рамках кампании по подписке на 2013 год проводит акцию «Подпишись на Capital Market», участники которой получают 10-процентную скидку на публикацию финансового отчета и информации о проведении годового собрания акционеров.

Кроме того, подписавшиеся на нашу газету смогут в качестве бонуса осуществить запрос о ранее опубликованных отчетах и объявлениях акционерных обществ.

Объявление

Редакция газеты Capital Market проводит тендер на предоставление типографских услуг на 2013 г. Заявки от типографий принимаются до 21 ноября.

Контактный телефон: 022 227758.

Разумная процентная ставка

Хотя число судебных разбирательств с участием небанковских кредитных организаций не так велико, последствия решений о пересчете процентных ставок могут потрясти систему. Недавно Высшая судебная палата (ВСП) приняла решение о применении судебными инстанциями законодательства при решении споров, связанных с договорами займа, выдаваемых ссудо-сберегательными ассоциациями и организациями по микрофинансированию. В частности, документ дает определение разумной процентной ставки по займам.

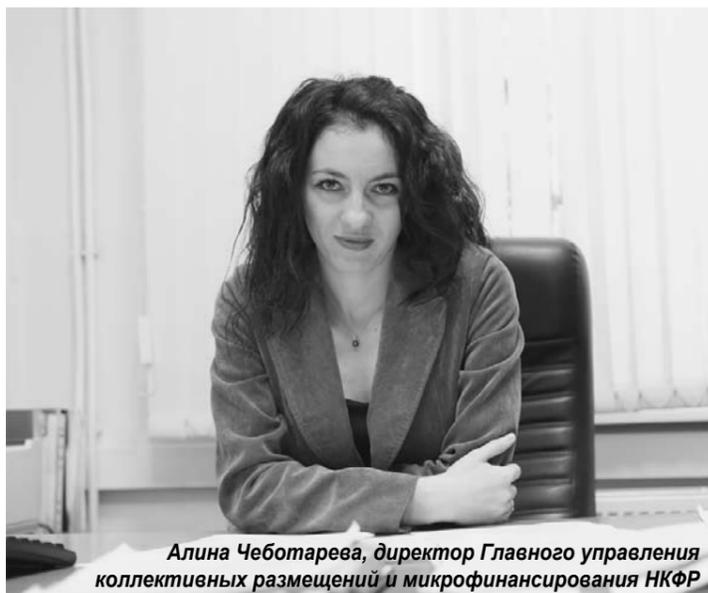
Нынешнее законодательство оперирует двумя понятиями, которые описывают передачу денежных средств на определенный период под процент – финансовым займом и банковским кредитом. „Понятие займа регулируется, и одновременно введены ограничения по его выдаче – займ может выдаваться без процента или под разумный процент, что является законодательным препятствием для небанковских кредитных организаций, когда они пытаются выдать займ под процент, сравнимый или эквивалентный тем, что дают коммерческие банки”, – объясняет Юрие Филип, член Административного совета Национальной комиссии по финансовому рынку (НКФР). По его мнению, термин „разумная ставка” можно по-разному интерпретировать, и есть случаи, когда получатели займа требуют у суда установить пределы разумной процентной ставки.

Первое решение Пленума Высшей судебной палаты в мае 2010 года рекомендовало применение положений статьи 869 Гражданского кодекса, то есть использование небанковскими кредитными организациями процентной ставки равной базовой ставке Национального банка Молдовы (НБМ). Она составляет на данный момент 4,5%. Однако такое толкование Гражданского кодекса не может применяться для игроков небанковского финансового рынка. „В первую очередь, базовая ставка – это процентная ставка денежной политики, установленная и периодически публикуемая НБМ и не используемая де-факто в кредитных договорах. Абсолютно невозможно, чтобы ссудо-сберегательные ассоциации использовали базовую ставку НБМ,

так как они действуют на основе сберегательных вкладов, привлеченных у населения с процентной ставкой, приблизительно равной процентной ставке, применяемой коммерческими банками относительно вкладов. К тому же, финансовые источники и привлекаемые кредиты намного дороже для этих организаций”, – говорит Алина Чеботарева, директор Главного управления коллективных размещений и микрофинансирования НКФР.

По ее словам, ссудо-сберегательные ассоциации полагают Нормами финансовой предосторожности, которые обеспечивают безопасность и функциональную эффективность, позволяя им нормально развиваться. Ссудо-сберегательные ассоциации, согласно нормам, независимо устанавливают условия оказания своих услуг, в том числе размеры процентных ставок, таким образом, чтобы были покрыты расходы на проценты по привлеченным финансовым ресурсам, административные и операционные расходы и расходы, приходящиеся на образование минимального обязательного институционального резерва.

В I квартале текущего года организации по микрофинансированию привлекли финансовых средств под процентную ставку в среднем 13% годовых, а средняя процентная ставка по выданным займам составила 21%. В то же время, населению в селе были выданы небольшие займы, преимущественно негарантированные, в среднем один займ ассоциации составил 11 тыс. лей, а организациями по микрофинансированию – 33 тыс. лей. В таких условиях применение относительно большей маржи по про-

Алина Чеботарева, директор Главного управления коллективных размещений и микрофинансирования НКФР

центам, по сравнению с коммерческими банками, рекомендуется международными отраслевыми организациями, согласно которым, кредиторы должны устанавливать проценты по займам, которые покрывают стоимость фондов, убытки по займам и административные расходы. А последние всегда намного больше, чем мелкие займы, что определяет и большие ставки для мелких займов.

В сентябре этого года НКФР направила письмо в Высшую судебную палату, отметив риски, которые влечет за собой решение ВСП для секторов ссудо-сберегательных ассоциаций и микрофинансирования, занимающихся выдачей финансовых займов, что является профессиональной деятельностью и не должно интерпретироваться как обычный займ между физическими или юридическими лицами. Одновременно с НКФР, некоторые организации небанковской финансовой системы обратились в ВСП для внесения ясности в этот вопрос.

Таким образом, в середине октября ВСП приняла второе решение, которое дает порядок расчета разумной процентной ставки. Согласно документу, разумная процентная ставка образована из расходов, которые несет кредитор на

ставщики услуг, естественно, будут стремиться предложить качественные услуги по более низким ценам для привлечения клиентов. Вмешательство государства в регулирование цен нестратегических продуктов и услуг, предлагаемых экономическими агентами, должно быть минимально”, – говорит Алина Чеботарева.

На вопрос о последствиях этого решения для игроков небанковского финансового рынка, она отметила, что „решение дает ограничение и сложный расчет, в любом случае, есть возможность толкования и проблемы с применением. Впрочем, это хорошая попытка прояснить ситуацию и точно объяснить, что такое разумность, хотя многое осталось неясным”.

В настоящее время Национальная комиссия по финансовому рынку разрабатывает и продвигает два законопроекта – законопроект о небанковских финансовых организациях и изменения и дополнения в Гражданский кодекс, где содержится положение о расширении требований к договорам банковского кредита на займы, выдаваемые ассоциациями и организациями по микрофинансированию, то есть должны быть исключены положения статьи Гражданского кодекса о „разумной процентной ставке”.

Согласно докладу Европейской комиссии, только в некоторых странах размер процентной ставки регулируется. Например, в Германии запрещено применять процентную ставку, которая вдвое превышает среднюю процентную ставку в определенном секторе. В Польше с 2006 года максимальная ставка на потребительские займы ограничена четырьмя базовыми ставками польского Центробанка. В Италии размер процентной ставки считается недопустимым, если превышает более чем 50% годовой средней ставки банков и банковских посредников. Кроме того, в большинстве европейских стран отсутствует вмешательство государства в порядок подсчета и установления размера процентной ставки, и если стороны согласились в договоре, то полностью раскрывается полная стоимость займа.

Лилия ПЛАТОН

Молдоване – удачливы или рациональны?

Что общего между собой имеют удача и надежность? На этот вопрос может ответить каждый в той мере, в какой считает себя везунчиком или, наоборот, невезунчиком. Иногда кажется, что большинство наших сограждан с удачей, как говорится, на «ты». По крайней мере, такой вывод напрашивается, если посмотреть на то, как они страхуют имущество и жизнь.

Уязвимы и неосторожны

„Уровень социально-экономической уязвимости очень высок в Молдове, стране преимущественно аграрной, с высокой плотностью населения с тенденцией к старению как результат падения рождаемости и массовой трудовой миграции населения за границу”, – говорится в Исследовании возможности внедрения обязательного страхования жилья и сельскохозяйственных угодий в Молдове.

В этих условиях, данные, представленные Национальной комиссией по финансовому рынку за 2011 год, говорят, что в течение прошлого года было выдано 1,117 млн страховых полисов, среди которых 73% составляют страхования автогражданской ответственности, было заключено 819,819 договоров этого типа. Надо отметить, что это обязательное страхование. Остальные 27% поделены среди других видов страхования. Так, всего лишь 2,77% составляют полисы страхования от пожаров и других природных бедствий для зданий, животных, сельскохозяйственных культур и только 0,17% приходится на страхование имущества. Уровень плотности страхования составляет 227,9 лей на одного жителя.

В последние годы наблюдается тенденция роста молдавской индустрии страхования. Так, если в 2004 году сумма начисленных брутто-премий (НБП) составила 379 миллионов лей, то в 2011 году этот показатель стал равен одному миллиарду леев. Вместе с тем, если соотнести эту цифру с валовым внутренним продуктом, то, конечно, она невелика, то есть доля страховых услуг составляет всего лишь 1,4% от ВВП, и по сравнению с другими странами региона у нас есть возможность практически удвоить этот показатель”, – считает Владимир Штирбу, директор Главного управления по надзору за страхованием Национальной комиссии по финансовому рынку.

Большинство стран Западной Европы сообщают о плотности страхования в размере 6-10% (то есть, доля доходов от страховых премий в общем ВВП), Голландия и Великобритания лидируют с большим отрывом. С другой стороны, в географически более близких нам странах картина более разнообразна: на некоторых рынках, например, в Турции, Румынии или Сербии плотность страхования составляет ниже 2%, в то время как на более развитых рынках, например, Чехии, не менее 4% от ВВП поступают от страховых премий.

По словам В. Штирбу, показатель доли услуг страхования в ВВП показывает, что пока не удается достичь положения, когда страхование принимается и осознается всеми (населением, экономическими агентами, чиновниками разных уровней) как эффективный инструмент защиты от рисков, поэтому и развитие идет так медленно.

„Если говорить о страховых продуктах, то в основе рынка ав-

тострахование (страхование внутренней АГО, «Зеленая карта» и Casco), после чего идут страхование имущества, личное страхование (жизни, здоровья и от несчастных случаев) и гражданской ответственности (кроме автогражданской)”, – говорит В. Штирбу.

Вячеслав Черника, исполнительный директор страхового брокера ERVAX Grup, смотрит на проблему с другой точки зрения: „Хочу уточнить, что в категорию обязательного страхования входят не только ОСАГО и «Зеленая карта», но и такие виды страхования (которые также приносят ощутимый объем страховых премий), которые требуют законодательство и нормативные акты профильных органов:

- страхование объектов лизинга (особенно авто Casco и оборудование);

- страхование заложенного в банках имущества (особенно недвижимое, оборудование);

- медицинское страхование для поездок за границу (обязательно при приобретении путевок за границу);

- страхование строительно-монтажных работ, особенно в дорожном хозяйстве – обязательное условие для строителей дорог, без которого они не могут заниматься своей деятельностью;

- страхование эксплуатации опасных промышленных объектов как условие для получения и поддержания лицензии;

- другие, более мелкие виды обязательного страхования (клинические испытания, ответственность брокеров, сертификационные лаборатории и др.).

Думаю, что доля в размере 80% обязательного страхования в общем объеме страхования было бы оптимистичной оценкой”.

По его мнению, низкий уровень развития страхования в Молдове можно объяснить тем, что, с одной стороны, люди не знают об убытках, которые терпят их сограждане: разрушении имущества и лишения жизни в результате наводнений, пожаров, сильных ветров, землетрясения, града, заморозков и тому подобное. А с другой стороны, даже если и знают об этом не осознают того, что это может ударить по ним напрямую.

„Другая категория людей прекрасно знает о рисках, знает, что они могут по ним ударить, но у них нет денег купить страховку. Надо сказать, что тут играет роль и отрицательный опыт сотрудничества с страховщиками, что могло погасить желание приобрести страховку не только у тех, кто имеет такой опыт, но и у их близких и коллег. В этом смысле, люди покупают страховку, когда чувствуют опасность, у них есть свободные деньги помимо других жизненных забот, и они верят, что у страховой компании хорошее финансовое состояние”, – считает В. Черника.

Виорел Дандара, председатель Союза страховщиков Молдовы утверждает, что это очень актуальная тема и вызвана она, в первую очередь, финансовым положением населения, а также мен-

талитетом, пока еще не открытым к тому, чтобы ставить страхование в приоритеты.

В. Черника возражает, что прежде чем осознать важность страхования, люди должны понять бремя возможных потерь имущества или смерти, и как это может отразиться на их благосостоянии, жизни, а также их близких. Когда человек понимает, что подвержен рискам, он ищет решения. Ими могут быть попытки избежать определенных рискованных занятий (например, не перевозить воспламеняющийся товар), заботиться о недопущении убытков (не парковать машину в месте, где нет охраны) или купить страховку, которая на самом деле является передачей бремени убытков финансово более сильному лицу, страховой компании.

„В целом, я считаю, что каждый сегмент на рынке имеет свои преимущества для определенных видов страхования, спрос сильно зависит от гражданства, образования, интеллекта, сферы занятости, подверженности риску лица или его благосостояния.

Например, иностранные инвесторы предпочитают для своих компаний в Молдове:

- Страхование гражданской ответственности по отношению к третьим лицам;

- Страхование собственности;

- Страхование ответственности работодателя перед работником.

Местные предприниматели в основном предпочитают страховать имущество.

Понятно, что обязательное страхование АГО или «Зеленая карта» находятся в числе первых у граждан, так как в случае их отсутствия людей наказывают или им запрещается ездить по дорогам.

Страхование от собственного ущерба для автотранспортного средства является еще одним довольно популярным видом среди молдавских страхователей, так как для многих автомобиль является приоритетом в жизни, с ним связаны кредиты и постоянная работа. Страхование, связанное с содержанием и эксплуатацией автотранспорта, составляет 65% всех поступлений страховых премий на рынке”, – говорит В. Черника.

„УДАЧЛИВОЕ” СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО

Что касается природных бедствий, в упомянутом исследовании говорится, что все более частыми явлениями становятся такие бедствия как „засухи, ранние заморозки осенью или поздние – весной, град и наводнения, гололед и бури, что разрушительно воздействует на урожай и доходы сельских производителей”.

Ион Буза, глава отдела сельскохозяйственного страхования в страховой компании „Moldcargo” считает, что в Молдове застраховано лишь 3-4% сельхозугодий, в то время как в развитых странах этот показатель составляет 70%. Основной причиной выступает отсутствие необходимых финансовых ресурсов для страхования, кроме того хозяину земли на фоне недостатка денег надо решать множество вопросов, и если ему хватает денег, он задумывается о страховании.

„Как правило, до этого вопроса не доходят, во всяком случае, таких примеров очень мало. Если в шутку, то молдоване рассчитывают на удачу, не страхуя сельские

Продолжение на стр.4.

ТЕЛЕФОН ДОВЕРИЯ

Телефон доверия был создан в целях более эффективного сотрудничества с гражданским обществом по предупреждению нарушений и служебных злоупотреблений, уже допущенных или допускаемых сотрудниками Национальной комиссии по финансовому рынку, а также профучастниками, работающими на рынке ценных бумаг, страхования, микрокредитования и коллективных инвестиций.

Телефон доверия: (+373 22)859-405.

E-mail: info@cnpf.md

Обзор биржевых сделок за неделю

Объем биржевых торгов за период с 29 октября по 2 ноября 2012 года составил 187,1 тыс. леев. Всего зарегистрированы 44 сделки с ценными бумагами 9 эмитентов.

В Основной Секции биржи прошло 39 сделок на сумму 88,8 тыс. леев. В течение недели рыночная цена акций «Moldindconbank» уменьшилась с 115 до 110 лей. Наиболее торгуемыми стали акции компании «Micagnes» (19 сделок по 25 лей за акцию).

В Секции Прямых Сделок проводились сделки по продаже акций единичными пакетами в рамках голосовых торгов на сумму 98,2 тыс. леев.

Фондовая биржа Молдовы предоставляет консалтинговые услуги в области лицензируемой деятельности (биржевой). Информация по телефону 022-27-76-36.

www.moldse.md

Фондовая биржа Молдовы

Молдова занимает третье место в СНГ по стоимости активов в ВВП

Молдавская банковская система занимает третье место среди стран СНГ по стоимости активов в ВВП с показателем 58,2%, передает «МОЛДПРЕС» со ссылкой на исследование, подготовленное российским Рейтинговым агентством «РИА Рейтинг».

Таким образом, Республика Молдова уступает только Украине и России и стоит выше других восьми стран СНГ. У Украины самая высокая доля банковских активов в ВВП – 80%, у России – 69,9%.

По показателю активов на душу населения – 1140 долларов в 2011 году – Молдова занимает седьмое место, а по количеству банков на миллион человек – пятое. В нашей стране достигнут один из самых высоких приростов активов в первом полугодии 2012 года – на 7,4%, лучшие места только у Грузии (13,1%), Узбекистана (12,2%) и Киргизии (12,1%).

Армения, Грузия, Молдова ввиду ограниченности ресурсов в национальных экономиках сделали упор в развитии банковского сектора на иностранных инвесторов и привлечение в банки средств, получаемых денежными переводами мигрантов. Учитывая небольшой объем доступного фондирования для банков этих стран можно отметить неплохой уровень использования существующих возможностей, отмечают авторы исследования.

По данным Национального банка РМ, активы банковской системы в соответствии с международными стандартами отчетности на конец сентября составили 55 млрд 791,2 млн леев, что на 13,2% больше, по сравнению с началом 2012 года. Ведущую роль в банковской системе Молдовы играют иностранные инвестиции, которые формируют 74% банковского капитала. При этом основными инвесторами выступают западные финансовые институты. Отчасти поэтому наша страна – один из лидеров на постсоветском пространстве по внедрению зарубежных стандартов отчетности, в 2012 году банки РМ полностью перешли на МСФО.

В рамках проведенного экспертами агентства «РИА Рейтинг» исследования проанализированы сложившиеся в государствах СНГ банковские системы, выделены основные их особенности и возможные пути дальнейшего развития, в частности дальнейшей взаимной экспансии финансового капитала, уточняет «МОЛДПРЕС».

CAPITAL Market

Периодическое издание НКФР

Индекс подписки:

Moldpres: 67770

Posta Moldovei: PM21700

Издатель: CAPITAL MARKET I.S.

Регистрационный №:

1003600114204, 27 октября 2003 года

Учредитель: Национальная Комиссия

по финансовому рынку

Административный совет:

Председатель: Юрие ФИЛИП,

Елена ВАСИЛАКЕ, Еуджениу ВИЦУ,

Зоя ТУЛБУРЕ, Галина ШПАК.

Главный редактор:

Геннадий ТУДОРЯНУ

Тел.: /373 22/ 229-445

Заместитель главного редактора:

Татьяна СОЛОНАРЬ

Тел.: /373 22/ 229-335

Прием объявлений и отчетов:

capital@market.md, ziarulcm@gmail.com

Тел.: /373 22/ 22-12-87, 22-77-58

Факс: /373 22/ 22-05-03

Адрес: ул. Василе Александри, 115.

(угол бул. Штефан чел Маре)

Расчетный счет: 225139437,

ф/к 1003600114204,

КБ «Eximbank - Gruppo Veneto Banca» АО,

филиал №11, Кишинэу, BIC EXMMMD2436.

В номере использованы материалы информацион-

ных агентств «Moldpres» и «InfoMarket».

Статьи, помеченные знаком публикуются

на правах рекламы.

Каждый материал, опубликованный на страницах

«Capital Market», отражает точку зрения его автора,

которая может не совпадать с точкой зрения

редакции. Перепечатка текстов и фотографий раз-

решается только с письменного согласия издания.

Отпечатано в типографии «PRAG 3»

Молдоване – удачливы или рациональны?

Продолжение. Начало на стр. 3.

культуры, а если серьезно, то не может быть страховании развито лучше, чем вся экономика в целом. Так что в настоящее время в сфере страхования в аграрном секторе действует принцип: а вдруг мне повезет”, – говорит И. Буга.

По его словам, на сегодняшний день, государство сделало достаточно для того, чтобы аграрии получали субвенции в размере 50-60% от страхования в сельском хозяйстве. Обсуждается возможность того, чтобы с 2014 года Молдова пользовалась европейскими фондами поддержки сельского хозяйства. Если это случится, у государства будут рычаги и ресурсы, необходимые для субвенций, и путем оговаривания страхования культур как важного для этого условия. Так вырастет уровень информированности, сознательности и даже доверия к страхованию.

В. Дандара уверен, что если говорить о страховании в сельском хозяйстве, то причины низкого уровня охвата страхованием этой сферы заключаются также в менталитете и финансовом положении, а также в глупости некоторых аграриев Молдовы, которая часто прямо пропорциональна рискам, которым они подвержены.

“Поэтому имеем, что имеем. Конечно, нельзя отрицать то, что сельскохозяйственные производители сталкиваются с множеством проблем в процессе производства, у них много забот и мало денег. Все же, не стоит сильно переживать, так как когда государство в иные годы давало 80% субвенций для страхования и они даже не ударили палец о палец, чтобы застраховаться, можно говорить только об отсутствии ответственности, расчете на удачу и какую-то помощь, которую, по их мнению, они должны получить от кого-то. Думаю, что государство в этом смысле сделало шаги для стимулирования страхования в этом секторе, но люди не считают страхование полезным для себя”, – говорит Дандара.

ЖИЗНЬ – ДОРОГА?

Сергей Чертан, директор страховой компании „Sigur Asigur”, говорит, что страхование жизни составляет около 5% всего объема страхования. В развитых странах этот показатель составляет более половины всех начисленных брутто-премий.

Это можно объяснить и другими, объективными причинами. Например, тем, что Республика Молдова еще молодое государство и люди не знают, что будет через 20-30 лет. Кроме того, молдоване еще живут по привычкам, унаследованным от советской системы, когда все было гарантировано до самой смерти. Даже та же пенсия, считает С. Чертан, небольшая, но человек ее получал, и она гарантировала ему удовлетворительный уровень жизни, а в случае болезни лечение было бесплатным. Людям надо кардинально менять менталитет. Так как очевидна тенденция к увеличению пенсионного возраста до 70 лет, а молдоване еще не усвоили новых правил игры.

С другой стороны, говорит С. Чертан, плохо поставлена работа в сфере информирования и популяризации продуктов страхования жизни. Это на фоне, когда наша пенсионная система перестанет удовлетворять потребностям. Если не так давно четыре нало-

гоплательщика работали, чтобы обеспечить пенсией пенсионера, на сегодняшний день это соотношение составляет 1 к 1.

И еще один момент, по мнению С. Чертан – государство должно признать, что нынешняя пенсионная система неустойчива, чтобы люди не рассчитывали на то, что они не получат. Сегодня это замалчивается, реальность показывает, что пенсии мизерные, и это не скроешь.

В. Черника считает, что страхование жизни представляет собой сектор, который требует самых внушительных усилий по продажам и последовательности. Акт купли-продажи предполагает осознание клиентом всего, что данный продукт покрывает. “Иногда покупки осуществляются импульсивно, все же, чаще всего люди принимают решение о купле в течение месяца или даже лет с момента первого диалога с клиентом. Доля в размере 6% страхования жизни на рынке объясняется именно сложностями с продажами в этом секторе, а также скудным предложением на рынке” – говорит В. Черника.

В. Дандара не уверен, что “молдоване более везучие, скорее, они более безразличны к своей судьбе и верят, что как-то выкрутятся из любой ситуации, какой бы сложной она не была. В сегменте страхования жизни, компании, предлагающие свои услуги, работают очень настойчиво. Это продукт, предназначенный среднему классу, который естественно должен составлять не менее 85% от населения страны. Объем страхования жизни имеет шансы вырасти только тогда, когда вырастет уровень жизни населения и доля такого населения. С другой стороны, думаю, есть необходимость в более интенсивном информировании о положительных случаях страхования жизни или о преимуществах этого вида страхования. На данный момент компании пока начинают свою работу, накапливают опыт, и рано еще говорить о конкретных случаях”.

ИТАК – ВЕЗЕНИЕ ИЛИ РАСЧЕТ?
“Думаю, что я бы преувеличил, если бы сказал, что 15-10% молдавских экономических агентов обращаются к добровольным страховым услугам. Тут необходимо, в первую очередь, разнообразить рынок и создать новые ниши. До сего дня было много сделано для развития рынка страхования Молдовы, но каждый участник этого процесса, этого рынка должен еще много сделать, в том числе и Союза страховщиков Молдовы. Если ответить на ваш вопрос о том, в какой степени молдоване рассчитывают на удачу и не страхуют имущество и жизнь, думаю, что речь идет о 50%, остальные принимают это решение из-за отсутствия финансовых средств”, – утверждает В. Дандара.

В. Черника полагает, что страховщики и брокеры должны больше работать над тем, что они хотят сказать обществу. По его словам, речь идет не только о поясняющей рекламе (она тоже практически отсутствует) в средствах массовой информации, а об отдаче от их ежедневной деятельности. “Если цель страховщика заключается не в возмещении ущерба, а в минимизации возмещения – рационально мыслящие люди соответственно и реагируют: по-

дозрительно и осторожно к предложениям таких компаний. Как пример, вспомните недавние дискуссии о применении степени изношенности в случае возмещения при ОСАГО. Слова о том, что страхование в Молдове не развивается из-за отсутствия культуры страхования у граждан можно легко заменить словами: гражданин – это рациональный человек, и реагирует адекватно на видимые и предсказуемые выгоды”, – говорит В. Черника.

С. Чертан сообщил, что в страховании жизни уже есть первые получатели возмещений. И уже можно говорить об успешных случаях в этой сфере. Есть случаи, когда люди получили возмещения в результате несчастных случаев или заболеваний. В такой ситуации оказался клиент компании, застраховавший жизнь в начале 2010 год. Осенью этого года он попал в дорожно-транспортное происшествие с тяжелыми последствиями для здоровья. Человек при заключении страхового договора заплатил 431 евро, а получил возмещения на сумму 1625 евро. Вот человек, по словам С. Чертан, который не рассчитывал на удачу, а застраховал жизнь и здоровье.

Кристина Морару, 30 лет, не замужем. Есть квартира, которую ей удалось самостоятельно приобрести, и автомобиль марки Ford Fusion, но ничего из ее имущества, в том числе и жизнь, ничего не застраховано.

“Мой ежемесячный доход составляет около 800 долларов. В принципе, думаю, что могу себе позволить застраховать жизнь, автомобиль, квартиру. Я даже начала заниматься страхованием CASCO своей машины, но остановилась. В целом, я не доверяю нашей системе страхования. При заключении страхового договора компании очень дружелюбны, но когда наступает случай, за ними надо много побегать”. Что касается того, что она будет делать, если произойдет что-то серьезное, она ответила: «Чем мне поможет страхование, если это будет что-то действительно серьезное? Все равно приходится рассчитывать на свои силы. У меня есть сбережения, и я думаю их хватит”, – уверена К. Морару.

В заключение В. Черника высказал мнение, что стремление жить наудачу характерно человеку любой национальности, любой страны земного шара.

“В США были проведены специальные исследования, которые показали, что надежда на лучшее у человека намного повышена по сравнению с тем, что происходит в реальной жизни людей (вроде того, что многие верят, что в будущем году будет больше зарплата или можно будет купить новую машину, а их увольняют). Кроме того, установлено, что человек удерживает в памяти больше негативных воспоминаний, чем счастливых, и поэтому положительный опыт делится в среднем с 4-5 людьми, а отрицательный – с 40! Поэтому, мы, те, кто занимается бизнесом и обещает страховые возмещения, должны поддерживать качество услуг и не забывать о предназначении нашего дела”, – сказал В. Черника.

Р.С.: Каждому выпадает счастье, но судьба не связана с удачей, скорее, с выбором. Не надо ждать удачи, надо самому что-то делать – это в равной мере относится и к страхователям, и к страховщикам.

Татьяна СОЛОНАРЬ

Женщины-предприниматели объединяются на общей платформе

Бывает, человек в состоянии своими силами открыть свое дело, но с течением времени понимает, что рыночные отношения совсем не то же самое, что домашнее хозяйство. Понимает, что получение документов – дело весьма трудное, и так как ты женщина, то вынуждена не один раз стучать в одну и ту же дверь, чтобы добиться успеха. Сегмент женщин-предпринимателей в Молдове составляет 20-30%. Первым препятствием является менталитет общества, считающего, что женщинам нечего делать в бизнесе. Чтобы их смогли услышать, и чтобы они могли поверить в поприще предпринимательства, в Молдове будет создана платформа женщин-предпринимателей, в рамках которой будут созданы ассоциации женщин для развития связи между ними. Это станет возможным в рамках проекта “Женщины в бизнесе – двигатель создания рабочих мест в Юго-Восточной Европе”.

Проект, недавно начавший работу в Кишиневе, финансируется Европейской комиссией и шведским Агентством по международному сотрудничеству и развитию (SIDA). Проект предлагает до 2015 года создать в Молдове, а также в Албании, Боснии и Герцеговине, Хорватии, Косово, Македонии, Черногории, Сербии и Турции, среду, благоприятную для развития женского бизнеса, путем разработки законодательной базы для развития этой области.

Юлия Ябанжи, директор Организации по развитию малых и средних предприятий (ODIMM), отметила, что доля женщин, открывающих свой бизнес, продолжает расти, хотя их все равно мало по сравнению с числом мужчин в бизнесе. “Думаю, что большой проблемой является отсутствие веры женщин в свои силы. Надо быть более настойчивыми и точно знать, чего хочешь. Этот проект предлагает активно вовлекать женщин в процесс принятия решений в обществе. В столице женщины более активны в отличие от жителей районов, где господствуют старые представления, что бизнес – это женское дело”, – считает Ю. Ябанжи.

НЕОБХОДИМО БОЛЬШЕ ОБУЧАТЬСЯ

Молодая предпринимательница Валентина Чебан считает, что женщинам труднее продвигать товары, хотя эта проблема типична для всех молодых бизнесменов. Уже два года как она занимается сезонным бизнесом, связанным с натуральными, экологически чистыми изделиями из овечьей шерсти. Так как бизнес носит сезонный характер, самой большой головной болью является оформление документов для получения авторизации.

Поэтому проект займется, в первую очередь, обучением предпринимательниц. Команда экспертов будет работать в трех районах страны, где сконцентрированы все окружающие населенные пункты, чтобы выйти на национальный уровень покрытия, говорит Татьяна Батушкина, председатель совета Международного центра продвижения женщин в бизнесе. “Основной целью является создание условий для женщин-предпринимателей. Создание национальной платформы, где мы сосредоточим усилия на обучении. На первом этапе надо информировать общественность об этом проекте. Мы предлагаем сотрудничать с политиками, органами публичной администрации, депутатами, которые могут что-то изменить в этой сфере. Бизнесмены намерены что-то делать, но они нуждаются в поддержке. Понятно, что на это требуется время. Кроме того, мы намерены работать в районах: Кагуле, где работа охватит весь юг, Комрате со всеми прилегающими населенными пунктами, и на Севере, где работа будет протекать в Бельцах, Сороках и Липканах. В феврале

мы намерены организовать национальный workshop для активных женщин-предпринимателей, желающих участвовать в ассоциации предпринимательниц, которую предстоит создать”, – отметила Т. Батушкина.

УЧАСТИЕ ВЛАСТЕЙ

Чтобы сделать усилия в рамках проекта более эффективными, будут задействованы целевые группы, среди которых органы местной публичной власти, особенно в сельской местности, где женщин в этой сфере меньше всего.

Надежда Дарие работала примаром 22 года в селе Збероя, Ниспоренского района. В настоящее время она является экспертом и координатором сети примаров в рамках конгресса местных властей CALM. “Чтобы женщины из сел обладали информацией и в то же время были мотивированы, надо, чтобы к ним кто-то пришел. Более информированного и мотивированного, чем примар, нет никого. Ему нужно создавать рабочие места и поддерживать, соответственно, предпринимателей. Поэтому, думаю, что органам местной публичной власти надо активнее участвовать в развитии экономики населенных пунктов”.

На презентации проекта присутствовали женщины-предприниматели из многих районов Молдовы, приветствовавших начало работы проекта. “Этот проект поможет нам поддерживать предпринимателей севера. Среди участников проекта есть женщины, создавшие рабочие места. Сейчас при помощи другого проекта 68 женщин начали свой бизнес. Кроме того, нам удалось обучить свыше тысячи женщин в этой сфере”, – сообщила Татьяна Пуга, председатель Ассоциации деловых женщин Бельца.

Попытки женщин, намеренных открыть свой бизнес в Молдове, будут поддержаны и другими зарубежными спонсорами. Например, благодаря программе Европейского банка по реконструкции и развитию, предприятия, управляемые женщинами, могут решить свои проблемы с менеджментом. Если они докажут, что большая часть капитала – местного происхождения, то им могут вернуть до 70% суммы, потраченной на услуги по консультации.

По словам Валентины Веверца, главы управления политики развития министерства экономики, Республика Молдова находится в числе первых 10 европейских стран по уровню участия женщин в бизнесе. Небольшое число женщин, участвующих в бизнесе, обусловлено трудностями в получении кредитов и ограниченным доступом к финансированию со стороны государства, а ведь согласно международным исследованиям, в тех странах, где женщины наравне с мужчинами участвуют в бизнесе, ВВП растет на 15%.

Кристина МИРОН

Виктор ЧИБОТАРУ:

Молоко и молочные продукты обладают огромным экспортным потенциалом

Сегодня эксперты сходятся во мнении, что молочная отрасль – от производства до переработки молока – не самая привлекательная для инвестиций, особенно в первой ее части.

По данным статистики, оборот молочной отрасли в 2011 г. составил 2,3 млрд леев, при этом большая часть произведенной продукции приходится на два предприятия, входящих в единый холдинг – JLC и Incomlac. Сам рынок с каждым годом чувствует себя все менее стабильным, и главная причина – сырье.

О нынешнем положении дел в отрасли и перспективах ее развития в интервью агентству InfoMarket рассказал гендиректор JLC Виктор Чиботару.

– Можно ли коротко охарактеризовать сегодняшний рынок молочной продукции?

– Сегодня, это, пожалуй, шесть местных игроков: JLC и Incomlac, Lactalis-Alba, Флорештский завод, Lartmol и Lactis. Из общего объема молдавского рынка примерно 20% приходится на импортную продукцию, это, в основном, сыры и йогурты длительного хранения. Хотя в последнее время есть попытки завоза и цельномолочной продукции (молоко, сметана и т.п.).

– Кстати, об импорте. Замечено, что некоторые крупные сети супермаркетов прямо-таки специализируются на импорте молочной продукции...

– Да, есть несколько сетей, и я их понимаю – они стремятся диверсифицировать свои продажи на полках. Мы работаем в условиях рыночной экономики, и каждый решает сам для себя, чем торговать. Хотя завозить скоропортящийся товар – это всегда огромный риск.

В Молдове никогда не применялись никакие меры для защиты внутреннего рынка молочных продуктов – даже когда этого требовала ситуация. К сожалению, весьма часты случаи контрабанды, в первую очередь, сливочного масла из Украины. Нам даже смешно, когда мы видим, что на базарах контрабандное масло продают под видом местного продукта.

С импортом мы всегда стараемся конкурировать только за счет соотношения цены и качества.

– А нужна ли сегодня отрасли поддержка со стороны государства на уровне пошлин, например? Есть ли смысл в этой поддержке, или вы и без того хорошо держите оборону?

– Во мне борются два человека: с одной стороны, рыночник, который выступает за то, чтобы рынок сам себя регулировал; с другой – участник рынка, оглядывающийся на мировой опыт.

Любая страна тем или иным образом пытается защитить свой рынок – и необязательно какими-то пошлинами. Часто защита рынка проходит в виде субсидий, либо доступа к каким-либо продуктам или средствам – условия для местных производителей лучше, чем у импортеров. Но я не сторонник лоббирования подобных вопросов.

В молочной отрасли, на мой взгляд, поддержка государства должна быть в привлечении инвестиций. Сегодня эксперты сходятся во мнении, что молочная отрасль не является приоритетом для инвесторов, куда интересно было бы вкладывать деньги. Что касается переработки, то, на мой взгляд, проблем тут нет: существующие в Молдове мощности готовы перерабатывать молоко в несколько раз больше, чем есть в стране.

К сожалению, мы, как и страны бывшего СССР (кроме Беларуси), кто раньше, кто позже, сталкиваемся с проблемой дефицита сырья – молока. И если в перерабатывающей промышленности окупаемость инвестиций понятнее и быстрее, то в животноводстве нужны более длительные вложения, доступ к длинным деньгам ограничен, да и природный фактор имеет большое влияние. Именно доступ к длинным деньгам в животноводстве и должно обеспечить государство, если считает, конечно, необходимым развивать эту отрасль. Кроме того, по-моему, государство должно обеспечить инфраструктуру: усилить подготовку специализированных кадров, повысить уровень ветеринарного обслуживания, способствовать развитию генофонда для животноводства...

Мы приветствуем программу Минсельхоза по развитию животноводства, но надо жестко контролировать эффективность предоставляемых субсидий, чтобы они, с одной стороны, не расплылись, а с другой – использовались по прямому назначению.

Развитие животноводства, особенно крупного рогатого скота, важно не только для молочников или для мясопереработки, но также станет подспорьем и для растениеводства. Мы много говорим о качестве молдавской земли, но если из нее только вытаскивать и ничего не вкладывать, она истощается. Специалисты лучше меня понимают, в каком состоянии сегодня наши земли. А продукты работы больших ферм, помимо всего, являются еще и очень хорошим подспорьем для регенерации земли: удобрение земель экологически чистым продуктом – навозом или химией – это не одно и то же.

Роль государства должна выражаться в организации, в развитии первичного животноводства.

– В структуре JLC есть и собственная ферма, какой смысл было молокопереработчику заниматься и животноводством, каких результатов достигла ваша ферма?

– Мы не рассматриваем нашу ферму только как бизнес – она создавалась, в первую очередь, как возможность учебного полигона для других, кто хотел бы заниматься этим видом деятельности. Наша ферма, по мировым меркам, не большая: 400 голов, из которых 230 – дойные. Хотя в Молдове, насколько мне известно, сегодня это самая крупная ферма.

За время работы нашей фермы – это уже более шести лет – мы наступили не раз на грабли, и с каждым годом нарабатываем свой опыт. И самое важное: мы готовы этим опытом делиться с кем угодно, и по содержанию, и по рациону питания,

и по навозоудалению – рассказать обо всех нюансах этого дела.

Нашей ферме уже шесть лет, и сегодня надо на одну корову превышать 20 литров в день, при том, что мы работаем исключительно с молдавскими коровами, и пока не импортировали скот. Импорт коров тоже не всегда удачное решение: как бы смешно не казалось, корова подвержена стрессу, и любое передвижение, от места, где содержится, выливается в уменьшение надоев, болезни и возможную потерю дорогостоящих коров.

Поэтому многие страны, которые начали восстанавливать свое стадо, начали работать именно по пути создания своего скота. Чернопестрая – самая распространенная порода молочных коров в мире, но везде она имеет свои особенности в зависимости от региона – она районирована. И белорусы, и венгры, которые добились хороших результатов в производстве молока, идут по пути улучшения своего стада. Но сначала его надо создать. На первом этапе надо импортировать или телок, или эмбрионы; провести серьезную работу с поддержкой государства на местах.

В Молдове огромный дефицит специалистов: да, ветеринаров готовит много, но далеко не все из них видели корову. Они могут лечить кошек и собак, а требования к корове очень серьезные. Здесь должна быть очень узкая специализация, нужен комплекс мероприятий, который даже крупному инвестору не всегда под силу.

Во многих странах государство строго следит за тем, чтобы ветеринары в животноводстве имели высокую квалификацию, и чтобы услуги они оказывали вовремя и качественно.

Мы хотим довести стадо на нашей ферме до 1000, но это не является решением всех проблем с сырьем. Сегодня количество ферм можно пересчитать на пальцах одной руки, а должно быть несколько сотен, чтобы обеспечить имеющиеся в стране мощности и реализовывать экспортный потенциал. Молоко и молочные продукты обладают огромным экспортным потенциалом. Я, быть может, скажу крамолу, но винный рынок, которым гордится наша страна, в мире перенасыщен: на него очень трудно пробиться. Для того же, чтобы экспортировать молоко, никаких особых усилий по завоеванию новых рынков не требуется. Если у тебя есть молоко, ты можешь без проблем его экспортировать. Четыре продукта – сухое молоко, масло, твердые сыры и мороженое – имеют неограниченный рынок! Этот товар, который, кстати, является биржевым, имеет постоянный спрос.

Из стран бывшего СССР только Беларусь при очень серьезной государственной поддержке использует этот экспортный потенциал. Они не только восстановили отрасль, но и активно ее развивают – и в молдавских магазинах есть белорусские молочные продукты. Украина находится пока еще в несколько лучшем положении, чем

Молдова, но только потому, что процесс приватизации в сельском хозяйстве там начался чуть позже, чем у нас. Украина сегодня – это Молдова 8-летней давности.

– А как сегодня решается проблема с сырьем в Молдове?

– Мы покупаем его в основном у домашних хозяйств. Если до 1990 года 100% молока производилось фермами, каждый колхоз и совхоз имел ферму. Они большой производительностью не отличались, но их было много: в пиковый для отрасли 1989 год в стране было произведено 1400 тыс. тонн сырого молока. Сегодня, если верить статистике, в Молдове производится 440 тыс. тонн в год, но эта цифра приблизительно, поскольку более 90% молока производится на подворьях, поэтому точно подсчитать невозможно.

Для нашей отрасли молока пока еще хватает, но с каждым годом все больше в притык. Если еще несколько лет назад мы производили сухое молоко из излишков, то сегодня, учитывая сезонные колебания по сбору молока, летом сушки еще включаются, а зимой сырья едва хватает. Если бы были излишки, то производство сухого молока могло бы быть отдельным бизнесом с экспортным потенциалом. И не надо бояться понятия «сухое молоко» – оно такое же, как и натуральное, состоящее из белков и жиров, но производится путем выпаривания воды. В сухом остаются все присущие молоку элементы. Никто не говорит, что детские сухие смеси – это плохо, но почему-то плохо относятся к сухому молоку, а ведь по сути тут применяется один и тот же принцип.

– Давайте немного сузим тему: если говорить о группе компаний JLC, что она из себя представляет сегодня?

– Мы занимаем одну из лидирующих позиций на рынке; на наших предприятиях работает свыше 2500 человек; а учитывая, что работает свыше 300 пунктов по приему молока, мы обеспечиваем средствами к существованию примерно 30-40 тыс. человек в стране.

Учитывая, что молочный сектор не является акцизным, мы платим достаточно много налогов: за 2011 г. – свыше 130 млн леев, в основном это налоги по зарплате, соцфонд и НДС.

Компания производит широкую гамму молочных продуктов и может себе позволить иметь жесткий контроль за качеством продукции. Понятно, что очень многое зависит от качества сырья, и оно не всегда одинаковое, тем не менее, мы делаем все возможное, чтобы потребитель всегда знал точно, что именно он получает под маркой JLC.

В 2011 г. объем продаж JLC составил 670 млн леев; Incomlac – 500 млн леев, т.е. всего около 1,2 млрд леев.

– У вас также есть не совсем профильный актив – сеть магазинов Jardi...

– Смысл работы этих магазинов в том, что срок действия нашей продукции очень короткий – от 72 часов по молоку до 1-2 недель по другим продуктам. И очень тяжело иногда зависит от капризов торговли. Огромной проблемой является угадать, сколько будет необходимо торговле в тот или иной день. Все покупатели просят продукт, произведенный сегодня, и мы ничего не производим на склад из скоропортящейся продукции, разве что масло и мороженое, которые имеют более длительный срок хранения. А молоко, сметана, творог, кефир производятся по заявкам. Но заявки приходят сегодня на завтра, а продукцию мы должны заложить в процесс производства заранее, так как он занимает несколько дней. Отмечу, что с основной задачей – понять с точностью до нескольких процентов, сколько торговли закажет продукция завтра, мы справляемся, на складах практически ничего не остается.

Торговые сети всегда высказывают свои пожелания, но чтобы полностью их понимать, мы и приняли решение развивать свою торговую сеть. Сегодня 25-30% нашей продукции продается через нашу сеть – хотя это не является нашим приоритетом. Это тот якорь, который помогает нам чувствовать себя более комфортно, и понимать, что творится на рынке; это прямой доступ к покупателю. У нас работает около 20 магазинов и свыше 130 торговых точек по всей стране.

Примерно 70-80% товаров в наших магазинах являются продукцией JLC, также мы импортируем и продаем через сети йогурты Jardi – это йогурты, произведенные в Германии на заводе Egmann по нашему заказу, поскольку у нас для этого уже не хватает сырья. Из молочных продуктов импортируем также сыры из Голландии и Украины.

Но, подчеркиваю: торговая сеть не является для нас приоритетом, хотя мы уделяем этому серьезное внимание. Главное – это прямой доступ к покупателю, понимание тенденций в изменении предпочтений, хотя последние чаще формируются производителями. Мы также отслеживаем мировые тенденции, хотя их нельзя полностью применять к местному рынку. Например, в Европе невозможно продать кефир – это больше восточный продукт. На Западе больше продаются питьевые йогурты. Тем не менее, имея в виду пожелания покупателя, мы стремимся формировать его вкус и будущие предпочтения.

Справка InfoMarket: В Молдове действует около 30 предприятий, из которых на долю 7-ми приходится около 90% производства молочных продуктов. Общий объем рынка за 2011 г. составил 2,3 млрд леев (\$190 млн). В 2011 г. в Молдову было импортировано молочной продукции на \$29,7 млн, что на 1% больше, чем в 2010 г. Экспорт в прошлом году составил \$8,04 млн. На долю импорта приходится 16% рынка молочной продукции.

Экономика Молдовы – затишье на фоне проблем ЕС

В последнее время отмечается спад мировой экономики, усиленный кризисом суверенных долгов зоны евро и неопределенностью на финансовых рынках. А развивающиеся экономики испытывают спад уровня промышленного производства на фоне снижения объёма экспортируемых в развитые страны товаров. „В следующие кварталы возможно увеличение риска ухудшения ситуации в соседних с ЕС странах, что может привести к более выраженному замедлению экономической деятельности в Республике Молдова”, – заявил на прошлой неделе, представляя доклад об инфляции, президент Национального банка Молдовы Дорин Дрэгуну.

Во II квартале этого года ВВП увеличилось всего на 0.6 процентов по сравнению с аналогичным периодом прошлого года. Незначительный рост ВВП означает продолжение тенденции охлаждения экономической деятельности, начавшейся во второй половине прошлого года. Впервые после кризиса 2009 года, потребление домашних хозяйств снизилось на 0,4% из-за охлаждения роста доходов населения. Валовое образование капитала увеличилось на 8.8 процентов, об этом говорится в Докладе об инфляции Национального банка Молдовы.

В результате спада внутреннего спроса, импорт вырос всего на 3.9 процентов по сравнению со вторым кварталом 2011 года. Скромные достижения экономики зоны евро обусловили рост экспорта всего на 5.6 процентов. Положительный рост ВВП во втором квартале этого года был обусловлен в основном ростом валовой добавочной стоимости в промышленности и торговле, в то время как в аграрном секторе отмечено падение. Во втором квартале 2012 года снижение уровня безработицы до 4.5 процентов указывает на улучшение ситуации на рынке рабочей силы Молдовы после кризиса 2009 года. Эти положительные сигналы затухают снижением активного населения на 4.7 процентов за отчетный период, обусловленного падением как числа безработных, так и занятого населения.

Президент Нацбанка заявил, что в последние месяцы существенно возросли риски, связанные с мировой экономикой, основной причиной является кризис суверенных долгов стран на периферии еврозоны. Тем не менее, существует „резко выраженное замедление экономики в странах Восточной Европы из-за потрясений в зоне евро, что повлияет на национальную экономику. Так, в ближайшие месяцы мы можем наблюдать еще более выраженную стагнацию национальной экономики”, – говорится в отчете НБМ.

НБМ: прогнозируемый уровень инфляции в следующем году составит 5.3%

Национальный банк Молдовы (НБМ) ожидает, что в течение ближайших восьми кварталов проекция инфляционных ощущений будет «в пределах $\pm 1,5$ процентных пункта от цели в 5,0%, с вероятным временным превышением верхней границы во втором квартале 2013 года».

Банк ожидает большего роста инфляции в 2012-2013 годах, чем прогнозировал ранее. Как заявил президент НБМ Дорин Дрэгуну, прогноз на этот год был пересмотрен в сторону увеличения – до 4,1% по сравнению с указанным в августовском отчете об инфляции показателем в 3,9%.

Международные цены на нефть выше ожидаемых и усиление влияния погодных условий на местные цены на продовольственные продукты обусловили пересмотр Национальным банком инфляционных ожиданий в сторону роста. Прогноз на 2013 год был пересмотрен в сторону увеличения на 1,4 процентных пункта – до 5,3%.

«Повышение цен будет обусловлено шоком со стороны предложения, в то время как дезинфляционное давление со стороны спроса сохранится на всем протяжении прогнозируемого периода», – отмечается в отчете НБМ. Этим объясняется и сдержанность монетарной политики. Возможные дезинфляционные риски на среднесрочный период вытекают из возможного ухудшения экономической ситуации зоны евро. В то время как инфляционные риски появляются из-за ухудшения ситуации на Ближнем Востоке, что может резко поднять цены на нефть. Кроме того, засуха этого года может вызвать дополнительное инфляционное давление на следующие три квартала.

Рынок кредитов подвержен влиянию экономического охлаждения

На процесс кредитования оказал влияние спад экономической деятельности в первой половине этого

года. В III квартале 2012 года новые кредиты для экономики упали на 6.6 процентов, по сравнению с ростом в 23.2 процента в предыдущем году. Объём выданных кредитов составил 6669.1 млн лей или на 0.5 процента меньше, по сравнению с предыдущим кварталом. Отрицательная динамика процесса кредитования испытала влияние в основном кредитов в иностранной валюте (на 9.7 процентов меньше кредитов), кредиты в национальной валюте упали по сравнению с уровнем прошлого года на 4.4 процента.

Кредиты в молдавских леях составили 2972.7 млн лей, клиентами оказались в основном юридические лица, их доля тут составила 74.7 процентов из общего числа кредитов. За период с июля по сентябрь этого года, кредиты, выданные юридическим лицам, оказались на минимальном уровне этого года, на 11.6 процентов меньше, по сравнению с III кварталом 2011 года. В молдавских леях объём кредитов физическим лицам увеличился на 25.8 процентов, что составляет максимальный за 4 последних года уровень (1009.0 млн лей). Объём кредитов в валюте составил 2687.5 млн лей, что ниже по сравнению с уровнем третьего квартала 2011 года, из-за кредитов, выданных юридическим лицам, которых стало на 9.7 процентов меньше. Хотя кредиты для физических лиц тоже снизились на 10.8 процентов, всё же, их незначительная доля в общем объёме (2.0 процента) не отразилась на углублении отрицательной динамики.

В третьем квартале 2012 года был достигнут максимальный уровень в этом году объёма кредитов, выданных юридическим лицам в иностранной валюте.

За анализируемый период, динамика новых кредитов в национальной валюте в реальном исчислении зарегистрировала отрицательный объём, их снижение составило 8.4 процентов по сравнению с прошлым годом.

„С внедрением стратегии удерживания инфляции удалось до-

стичь длительного снижения процентных ставок по кредитам и стабилизации процентов по вкладам. В сентябре текущего года процентная ставка по кредитам достигла нового исторического минимума в размере 12,58%, а ставка по вкладам составила 7,9%”, – объяснил Д. Дрэгуну.

НОВЫЕ ВКЛАДЫ СОКРАТИЛИСЬ В ТРЕТЬЕМ КВАРТАЛЕ НА 14,9%

Начиная с первых трёх месяцев этого года, вклады ежеквартально испытывали отрицательную динамику, их объём снизился в третьем квартале текущего года по сравнению с аналогичным периодом прошлого года. Новые вклады за отчетный период снизились на 14.9 процентов, составив 9641.9 млн лей.

Объём вкладов был обусловлен, в частности, низким уровнем размещений в национальной валюте по сравнению с 2011 годом (на 22.8 процентов меньше), до уровня в размере 5100.9 млн лей. Структура вкладов в молдавских леях представляет собой следующую картину: вклады населения – 53.9 процентов и вклады юридических лиц – 46.1 процентов. Обе категории клиентов стремились снизить денежные вклады в течение последних кварталов. Так, за отчетный период вклады населения снизились на 23.1 процентов, а вклады юридических лиц – на 22.5 процентов.

Вклады, привлеченные в иностранной валюте, снизились, также, на 3.8 процентов, составив 4541.0 млн лей, смягчив их снижение в национальной валюте. Вклады в валюте были образованы из вкладов физических лиц (63.6 процентов) и юридических лиц (36.4) процентов. Размещения юридических лиц постоянно росли еще в четвертом квартале прошлого

года, значительно увеличившись в третьем квартале этого года в 3.4 раза. Вклады физических лиц снижаются, упав на 33.5 процентов за отчетный период. В реальном исчислении, второй квартал подряд темпы роста вкладов в молдавских леях отрицательны. Так, в третьем квартале этого года вклады снизились на 26.1 процентов по сравнению с аналогичным периодом прошлого года.

Средняя ставка по вкладам в молдавских леях была плавающей в третьем квартале этого года, самый высокий уровень был отмечен на отметке 7.94 процентов в конце отчетного периода, что на 0.35 процентного пункта превысило уровень, зарегистрированный в июне этого года.

Эта динамика аналогична динамике средней ставки по вкладам физических лиц, которая увеличилась в конце третьего квартала 2012 года до 9.70 процентов. После увеличения вкладов физических лиц в национальной валюте во втором квартале текущего года до 58.5 процентов, в период с июля по сентябрь этого года наблюдается снижение этого показателя. Так, в третьем квартале 2012 года доля таких вкладов снизилась на 4.6 процентного пункта по сравнению с предыдущим кварталом, составив 53.9 процентов.

„Банковские маржи продолжили испытывать снижающийся тренд, начиная с 2010 года, и зарегистрировали уровень в размере 4.6 и 2,8 процентов по операциям в молдавских леях и иностранной валюте. Можно отметить, что банковские маржи находятся на минимальном уровне за последние два с половиной года, что может указывать на то, что необходимо понижать и процентные ставки по кредитам”, – отметил президент Национального банка Молдовы.

Виктор УРСУ

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

о регистрации в Государственном реестре ценных бумаг

№42/4 от 26.10.2012

Мониторул Официал №229-233/1293 от 02.11.2012

***

На основании Закона №199-XIV от 18.11.1998 “О рынке ценных бумаг” (повторно опубликован в Официальном мониторе Республики Молдова, 2008, №183-185, ст. 655), Закона №1134-XIII от 02.04.1997 “Об акционерных обществах” (повторно опубликован в Официальном мониторе Республики Молдова, 2008, №1-4, ст. 1), ст. 8 п. m) и о), ст. 25 ч. (2) Закона №192-XIV от 12.11.1998 “О Национальной комиссии по финансовому рынку” (повторно опубликован в Официальном мониторе Республики Молдова, 2007, №117-126 BIS) Национальная комиссия по финансовому рынку

ПОСТАНОВЛЯЕТ:

1. Зарегистрировать в Государственном реестре ценных бумаг:

1.1. Ценные бумаги, размещенные при создании:

– страховой компании “EUROASIG GRUP” АО (IDNO 1002600054585; мун. Кишинэу, ул. Армениякэ, 27), в сумме 15000000 леев в количестве 150000 простых именных акций с номинальной стоимостью 100 леев с государственным регистрационным номером MD14OASE1003;

– акционерного общества “REGIA APĂ CANAL-ORHEI” (IDNO 1002606000595; г. Орхей, ул. 31 Аугуст, 67), в сумме 60000000 леев в количестве 600000 простых именных акций с номинальной стоимостью 100 леев с государственным регистрационным номером MD14GIAR1000.

1.2. Ценные бумаги согласно отчету о результатах дополнительной эмиссии акций коммерческого банка “ProCredit Bank” АО (IDNO 1007600059183; мун. Кишинэу, пр. Штефан чел Маре ши Сфынт, 65, кв. (оф.) 901) в сумме 43117000 леев в количестве 43117 простых именных акций с номинальной стоимостью 1000 леев с государственным регистрационным номером MD14PROB1000 за счет денежных средств.

1.3. Уменьшение уставного капитала акционерного

общества “BAZA DE TRANSPORT AUTO N. 26” (IDNO 1005603005774; г. Кантемир, пер. Б. Главан, 16) на 1090960 леев путем аннулирования 27274 казначейских акций. Уставный капитал общества после уменьшения составит 363652 лея, разделенных на 9091 простую именную акцию с номинальной стоимостью 40 леев.

1.4. Изменение названия акционерного общества “COLOANA MOBILĂ MECANIZATĂ NR. 2 – STM” на акционерное общество “ZIDARUL-NORD” (IDNO 1004602005286; р-н Рышкань, г. Костешть, ул. Флорилор, 1) с изменением государственного регистрационного номера MD14COMO1005 на MD14ZINO1005.

1.5. Исключение из Государственного реестра ценных бумаг и аннулирование ценных бумаг, ранее выпущенных акционерным обществом “PROLADA” (IDNO 1004600023280; мун. Кишинэу, ул. Каля Орхелуй, 112) в количестве 1000 простых именных акций с государственным регистрационным номером MD14RODA1005 в результате ликвидации общества.

2. Настоящее постановление вступает в силу со дня опубликования.

ЗАМ. ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ КОМИССИИ ПО ФИНАНСОВОМУ РЫНКУ
Виктор КАПТАРЬ

Кишинэу, 26 октября 2012 г.

№42/4.

Низкий внутренний спрос – показатель слабой экономики

Пока региональная ситуация не улучшилась, и европейские экономики еще находятся в неясной ситуации, показатели молдавской экономики сильно ухудшились во втором квартале этого года из-за стагнации внутреннего и внешнего спроса. Так, впервые после кризиса 2009 года, потребление домашних хозяйств снизилось. Хотя оно снизилось всего на 0,4%, его влияние на экономический рост оказалось значительным из-за высокой доли этого показателя в ВВП. В результате, общий рост экономики потерял примерно столько же процентных пунктов. Об этом говорится в журнале MEGA Независимого аналитического центра Expert Grup.

Учитывая скромный рост доходов домашних хозяйств во втором квартале (ниже 2%), снижение потребления домашних хозяйств не вызывает удивления, в особенности если помнить об ухудшении положения на местном рынке труда, снижении уровня занятости и уменьшении объемов денежных переводов из-за рубежа для физических лиц. Хотя внешние риски постоянно присутствуют уже более года, первое падение переводов было отмечено во втором квартале этого года. Снижение менее чем на 1% этого показателя в любом случае важно, так как на долю ремитентов приходится около 50% потребления домашних хозяйств. Положение, кажется, улучшилось в третьем квартале года, когда зарубежные переводы вновь стали расти два месяца подряд: на 4,5% в июле и на 3,7% в августе. Вместе с тем, более выраженного роста переводов не ожидается из-за постоянных проблем, которые испытывают страны евро (переводы в евро пока еще падают) и туманных прогнозов экономического роста, недавно опубликованных МВФ для большинства стран, в которых работают молдавские граждане, в том числе России.

Хотя падение объемов денежных переводов из-за границы вызвано в настоящее время, по большей части, проблемами зоны евро, экономика стран СНГ не защищена от флуктуаций на рынках ЕС, что дает мигрантам меньше возможностей трудоустройства и меньше зарплаты. Согласно данным платежного баланса, существует сильная взаимосвязь между динамикой денежных переводов из-за рубежа (СНГ и ЕС в основном). Также во втором квартале этого года объем переводов из других стран (ЕС) снизился на 5,6%, переводы из стран СНГ снизились в 1,5-2 по сравнению с 2010 и 2011 годами.

Хотя небольшой рост переводов в третьем квартале этого года немедленно отразился на росте оборота оптовой и розничной торговли в июле, это не оказало положительного влияния на сбережения населения. На самом деле, вклады физических лиц в коммерческих банках продолжают падать: годовое падение в размере 30% в июле и 26,3% – в августе, с отрицательной динамикой как вкладов в национальной валюте, так и иностранной валюте. Это может быть следствием продолжающегося падения других источников дохода в третьем квартале этого года, в особенности доходов от индивидуальной сельскохозяйственной деятельности, где падение более отчетливо из-за убытков, причиненных засухой. В итоге денежные перево-

ды из-за рубежа используются в основном на потребление, а уровень вкладов падает.

Спад потребления отрицательно отразился и на деятельности компаний. Запасы товаров растут во втором квартале (четвертый квартал подряд). Вообще-то, увеличение запасов может рассматриваться и как положительный показатель, и как отрицательный, но нынешняя ситуация, скорее, отражает трудное положение компаний, проблемы с продажей товаров, а не их оптимизм относительно будущих продаж. Так, рост соотношения между запасами и продажами в периоды охлаждения или падения потребления (с конца 2011 года) показывает неспособность компаний реализовать товары, что может привести к снижению производства в следующих кварталах, особенно если на складах хранится готовая продукция. Если запасы образованы преимущественно из сырья или обрабатываемой продукции, эффект будет не так заметен, но также отразится на падении спроса.

Имея в виду положение на внутреннем и внешних рынках, которое не улучшилось во втором квартале, и некоторые явно отрицательные тенденции на европейском рынке рабочей силы, наши прогнозы по доходам домашних хозяйств немного ухудшились. Ожидается, что доходы населения будут в состоянии стагнации в этом году, а денежные переводы из-за рубежа вырастут примерно на 3% в 2012 и 2013 годах. Более пессимистичные прогнозы являются результатом пересмотра в худшую сторону прогнозов МВФ экономического роста в ЕС и России на 2012 и 2013 годы.

В результате, это будет иметь серьезные последствия для потребления домашних хозяйств, которое согласно нашим ожиданиям, увеличится примерно на 1,8% до конца текущего года, тем самым сузив интервал наших прошлых прогнозов, которые предусматривали и оптимистичный сценарий роста на 3,2%. В 2013 году ожидается, что потребление будет расти быстрее, говорится в анализе Expert Grup.

НЕНАДЕЖНАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УДАРИЛА ПО КРЕДИТОВАНИЮ

Непрочные экономические условия и высокий уровень неопределенности сильно ударили по кредитной деятельности коммерческих банков Республики Молдова. Так, замедление роста объема новых кредитов, который начался во второй половине прошлого года, преобразовался в умеренное снижение кредито-

вания в 2012 году. В августе совокупный объем новых кредитов составил на 5,7% меньше, по сравнению с предыдущим годом. Эта негативная тенденция обусловлена кредитами в иностранной валюте, которые снизились за первые восемь месяцев этого года в среднем на 15,5% по сравнению с предыдущим годом, в то время как кредиты в национальной валюте остались на положительном уровне до июля.

Такая асимметрия объемов кредитования может иметь, по крайней мере, два объяснения. Со стороны предложения, банки пытаются защитить свои портфели от рисков, связанных с волатильностью обменного курса на фоне плохих экономических условий в Европейском Союзе. Со стороны спроса, компании отложили инвестиции до лучших времен, что привело к уменьшению спроса на банковские кредиты в зарубежной валюте.

Всё же, другой источник беспокойства связан с тенденцией падения роста кредитов в национальной валюте, который начался в начале этого года и уже превратился в августе в отрицательный рост (-2%) – первое падение с момента экономического кризиса в 2009 года. Кроме того, помимо риска обменного валютного курса, банки сталкиваются с рисками кредитования и рынка, подпитываемыми замедлением экономической деятельности и высоким уровнем неопределенности.

„Молдавская экономика восстанавливается, так как самый сильный удар был преодолен. Молдавская экономика сильно пострадала от рецессии зоны евро и засухи, которая ударила по молдавскому сельскому хозяйству”, – заявил Тохир Мирзоев, представитель МВФ в Кишиневе. По его словам, пока нельзя говорить о скорости экономического роста, но ясно, что экономическое восстановление началось. „Можно сказать, что в 2013 году в неаграрных секторах будет отмечен умеренный рост”, – сказал Мирзоев.

БАНКИ ОСТОРОЖНЫ ПРИ ВЫДАЧЕ ЗАЙМОВ

В настоящее время банки проявляют все больше осторожности при кредитовании, что помогло им сохранить показатели ликвид-

ности на постоянном и безопасном уровне. Очевидно, что этот консервативный подход влечет за собой определенные расходы, выражающиеся в низком уровне прибыльности, на котором отразилось ухудшение кредитных портфелей: доля неудачных кредитов за первые 8 месяцев этого года увеличилась с 13,5% до 15,3%. Таким образом, ухудшение качества балансов банков объясняется финансовыми проблемами дебиторов банков, которые в свою очередь находятся под давлением плохой ситуации в национальной и региональной экономике.

Хотя доля неудачных кредитов увеличилась у большинства коммерческих банков, больше всего влияние на процесс оказывают два самых проблематичных банка. Один из самых важных банков с долей на банковском рынке в размере 12,3% – „Banca de Economii”, который находится в мажоритарной собственности государства. У него доля неудачных кредитов в конце второго квартала составила 41,9% в общем кредитном портфеле. Кроме того, в результате рискованной кредитной практики, у банка нет достаточно капитала для удовлетворения минимальных требований для активов с учетом уровня риска: по состоянию на конец второго квартала этого года, достаточность капитала с учетом уровня риска составляла всего 7,98% – в два раза меньше, чем минимальный порог в размере 16%. К счастью, у банка достаточно ликвидности – 41,3% всех совокупных активов ликвидны, что помогает продолжать операции и оставаться платежеспособным.

Роль второго банка меньше, но также заметна – „Eximbank – Gruppo Veneto Banca” – его доля на банковском рынке составляет 7,7%, доля неудачных кредитов – 42,8%. В любом случае, столь высокий уровень нехороших активов перекрывается адекватным уровнем ликвидности (28,4%, в то время как минимальный уровень составляет 20%) и, в особенности, размером достаточности капитала, с учетом уровня риска 38,5%, что более чем в два раза превышает обязательный минимальный уровень. Общее ухудшение рисков в банковской сфере отражено, также, в увеличении

разницы между краткосрочной ликвидностью и размером достаточности капитала, с учетом уровня риска, отмеченном с начала этого года.

Валериу Прохницки, директор Центра Expert Grup, считает, что в дальнейшем сохраняется опасность мошеннического захвата собственности. „Ребята-жулики” знают, как повернуть такие дела законно для молдавских компаний, – сказал В. Прохницки. По его словам, „чтобы избежать таких попыток необходимо реформирование законодательства от А до Я, к тому же судебная система Молдовы должна гарантировать частную собственность и остановить попытки захвата активов”.

Эксперты Expert Grup говорят, что Национальному банку Молдовы надо принять срочные меры по как можно более скорой реструктуризации значительно объема неудачных кредитов, накопленных обоими уже упомянутыми банками. Положение банка с мажоритарным государственным капиталом вызывает особое внимание, благодаря их важной системной и социальной роли. Ведь, кроме того, что ему принадлежит приблизительно 12% совокупных активов банковского сектора, у него самая разветвленная сеть филиалов по всей стране. Таким образом, любое потрясение в деятельности банка может серьезно ударить по доверию населения ко всей банковской системе – главное, чего надо избежать в нынешней экономической ситуации.

Характер денежной политики должен оставаться удобным для того, чтобы направлять излишки ликвидности банковского сектора на решение, по крайней мере, частичное, вопроса недостаточности ликвидности в реальном секторе. Так, дальнейшее сохранение базовой ставки примерно на уровне среднесрочных инфляционных ожиданий приведет к увеличению расходов, связанных с хранением наличных денежных средств и, соответственно, будет мотивировать банки расширять свои кредитные портфели. А это, в свою очередь, позволит снизить уровень неудачных кредитов. Вместе с тем, надо ожидать, что из-за рисков и высокого уровня неопределенности, этот процесс будет медленным, а последствия решений денежной политики – умеренные.

Основной причиной медленной реструктуризации неудачных кредитов, что, кстати, и объясняет жесткие условия кредитования, является проблема прав кредиторов в Молдове. Правительству надо усовершенствовать законодательство о банкротстве с тем, чтобы устранить излишние бюрократические препятствия на пути исполнения права залога. Решение споров между кредиторами и дебиторами не должно длиться долго, надо ликвидировать барьеры, мешающие решить вопрос проблемных кредитов. Это позволит банкам очиститься от нехороших активов и быть менее жесткими в кредитной деятельности, что крайне важно, учитывая императивы нынешней макроэкономической ситуации.

Флорин ЛЕВАНЦИК

Польша упростила “Газпром” снизить цену на газ

Польская газовая компания PGNiG подписала с ОАО “Газпром” договор о скидках по цене на газ, поставляемый трубопроводом Ямал – Европа. Документ подписали в Варшаве заместитель председателя правления «Газпрома» Александр Медведев и председатель правления PGNiG SA Гражин Пиотровска-Олива, сообщает пресс-служба российского газового гиганта.

Новая цена учитывает текущую рыночную стоимость газа и нефтепродуктов. При этом не ставятся под сомнение основополагающие принципы торговли природным газом – долгосрочные контракты, принцип “бери-или-плати”, а также нефтепродуктовая привязка. Спотовая компонента, с учетом реалий рынка Польши, напрямую введена в контракт не будет, отмечается в сообщении.

В сообщении “Газпрома” нет подробностей о предоставленных скидках, однако российская компания согласилась продавать Эстонии и Латвии 15% газа по ценам спотового рынка и скорректировать цену для Е. On Ruhrgas, GDF Suez, ENI. После этого Варшава потребовала дополнитель-

ной 10-процентной скидки на газ.

Ранее PGNiG обратилась в Стокгольмский арбитражный суд с целью добиться снижения цен на газ, поставляемый по долгосрочному контракту с «Газпромом». PGNiG направляла «Газпрому» официальную просьбу о снижении цены на газ еще в апреле 2011-го. Достигнутое соглашение позволяет закрыть разбирательство в Арбитражном суде в Стокгольме, отмечает РБК.

Еврокомиссар по вопросам энергетики Гюнтер Эттингер заявил, что цены на поставляемый в разные страны Европы российский природный газ должны быть примерно на одном уровне. По его словам, не должно быть так, чтобы одни страны ЕС платили за рос-

сийский газ на 30% больше, чем другие. А 4 сентября Европейская комиссия (ЕК) начала расследование в отношении «Газпрома» по подозрению в злоупотреблении господствующим положением в Центральной и Восточной Европе. Вскоре после этого стало известно, что «Газпрому» запрещено предоставлять скидки на поставляемый за рубеж природный газ без одобрения правительства РФ.

PGNiG – крупнейшая нефтегазовая компания Польши, занимающаяся разработкой газовых и нефтяных месторождений, добычей, хранением и транспортировкой энергоносителей, а также строительством и развитием нефтегазовой транспортной сети, экспортом и импортом газа.

Fitch повысило рейтинг Турции до инвестиционного уровня

Международное рейтинговое агентство Fitch Ratings повысило долгосрочный рейтинг дефолта эмитента (РДЭ) Турции в иностранной валюте до инвестиционного уровня BBB- с BB+.

Долгосрочный РДЭ в национальной валюте был улучшен до BBB с BB+. Прогноз по обоим рейтингам “стабильный”.

Fitch также повысило краткосрочный РДЭ в иностранной валюте до F3 с B и потолок странового рейтинга до BBB с BBB-.

Причинами улучшения рейтингов Турции стали, в частности, ослабление в краткосрочной перспективе макроэкономических и финансовых рисков, сокращение государственного долга, хорошее состояние банковской системы, благоприятные перспективы роста экономики в среднесрочном плане, а также относительно здоровая и диверсифицированная экономика страны, отмечается в сообщении агентства.

Fitch уверено, что турецкая экономика стоит на пути к возвращению к стабильным темпам роста, сокращению дефицита счета текущих операций и замедлению инфляции после ее скачка в 2011 году.

Агентство прогнозирует повышение ВВП страны в 2012 году на 3%, в следующем году – на 3,8% и в 2014 году – на 4,5%.

Акции Panasonic потеряли 19% после прогноза о крупном годовом убытке

После того как Panasonic обнародовала прогноз о годовом убытке в 765 млрд иен (\$9,7 млрд), акции компании рухнули на 19% на Токийской бирже, потащив за собой остальные бумаги. Снижению акций Fujifilm Holdings на 4,2% способствовал разочаровавший инвесторов квартальный отчет. Акции Toshiba потеряли 1% после публикации ухудшенного прогноза по годовым результатам.

Как пишет Financial Times, это вызвало снижение индекса Nikkei 225 на 0,5%. Bloomberg замечает, что настолько за день акции Panasonic не падали по крайней мере с 1974 г., а годового убыток станет для компании четвертым за последние пять лет.

Panasonic сообщила об убытке почти \$9 млрд за последний квартал при прогнозе аналитиков о небольшой квартальной прибыли. Прогноз о годовом убытке в \$9,7 млрд резко отличается от предыдущего прогноза Panasonic о годовой прибыли на уровне 50 млрд иен. Компания также объявила, что впервые с 1950 г. не будет выплачивать дивиденды. На открытии торгов в четверг в Токио акции Panasonic торговались за 414 иен (\$5,18), при том что накануне они закрылись на цене 514 иен за штуку. The Wall Street Journal подсчитала, что рыночная капитализация компании снизилась на \$3 млрд.

Проблемы Panasonic связаны с состоянием мировой экономики, которое вынуждает корпорацию идти на реструктуризацию и списания. Новый президент компании Казухиро Цуга, вступивший в должность в июне, сразу объявил о начале «резкой» перестройки компании с избавлением прежде всего от убыточных подразделений бытовой техники и электроники. Его план действий по реорганизации будет раскрыт в марте следующего года. Panasonic, уже сократившая 36 000 человек, тем не менее остается крупнейшим работодателем Японии (330 000 человек).

Рейтинговое агентство Moody's Investors Service поместило долгосрочный рейтинг приоритетных необеспеченных обязательств и рейтинг эмитента Panasonic Corporation (Baa1) в список на пересмотр с возможным понижением. Также будут пересмотрены краткосрочные рейтинги «дочек» Panasonic – Panasonic Finance Inc. (США) и Panasonic Finance Plc. (Европа), которые сейчас находятся на уровне «Prime-2».

Китай расследует демпинг из ЕС

В ответ на обвинения в демпинге китайской солнечной энергетики со стороны Еврокомиссии, официальный Пекин намерен расследовать подобные жалобы в адрес европейских компаний.

Министерство торговли в Пекине сообщило, что проверит жалобы на необоснованно низкие цены, по которым продается полуфабрикат для производства солнечных батарей полисилиций, импортированный из Евросоюза. Это может быть реакцией КНР на действия Еврокомиссии, которая в сентябре объявила о подобном антидемпинговом расследовании против Китая.

Брюссель хочет выяснить, прибегают ли китайцы к нечестным средствам с целью покорения европейского рынка. Доля Китая на «солнечном» рынке ЕС, согласно европейской статистике, уже превышает 80 процентов.

Европейские производители убеждены, что добиться этого Китай смог лишь благодаря демпингу. Цены на солнечные модули китайского производства, по словам европейских представителей отрасли, намного ниже себестоимости. Кроме того, производители получают неограниченный доступ к кредитам, сетуют европейские компании. Расследование может завершиться принятием торговых мер, которые будут защищать промышленность ЕС от конкурентов.

США пошли дальше – они уже обложили продукцию китайской солнечной энергетики штрафными пошлинами. К этому добавляются антидотационные пошлины, чтобы нейтрализовать субвенции китайского правительства отечественным компаниям-экспортерам. Правительство в Пекине начало антидемпинговое расследование и в отношении производителей полисилиция из США.

В связи с глобальным экономическим и финансовым кризисом 2008 года Китай и его торговые партнеры договорились не осуществлять никаких шагов, которые будут мешать торговле. Но после этого был принят ряд антидемпинговых расследований, которые обернулись наложением штрафов. Эти процессы касаются в первую очередь солнечной энергетики, поскольку она считается чрезвычайно перспективной.

S&P попало на AAA

Федеральный суд Австралии вынес беспрецедентный вердикт: суд пришел к выводу, что рейтинговое агентство S&P ввело в заблуждение австралийских инвесторов, присвоив деривативам ABN Amro самый высокий рейтинг – AAA. Это первое судебное решение по деривативам, в котором фигурирует рейтинговое агентство. Вполне вероятно, что оно станет прецедентом для аналогичных разбирательств в Европе и США.

В понедельник Федеральный суд Австралии вынес вердикт по делу 12 австралийских муниципалитетов против S&P и ABN Amro. Суд пришел к выводу, что присвоенный агентством рейтинг AAA долговым облигациям с постоянной долей (CPDO), выпущенным банком ABN Amro и в 2006 году проданным австралийским органам самоуправления, «вводил в заблуждение» инвесторов. Судья Джейн Джэгот заявила, что «достаточно компетентное» агентство не должно было приписывать рейтинг AAA «чрезмерно сложным» облигациям. В разгар финансового кризиса в 2008 году эти деривативы, получившие название «облигации Рембрандта» (Rembrandt 2006 – 3 CPDO), были ликвидированы. Австралийские органы местного самоуправления потеряли 90% из инвестированных в них \$16,5 млн.

Непосредственным продавцом выступил австралийский муниципальный консультант Local Government Financial Services (LGFS), который, в свою очередь, приобрел деривативы у ABN Amro на \$46,5 млн. Деривативы на \$16,5 млн были перепроданы 12 органам местного самоуправления (по большей части сельскохозяйственных и шахтерских городов), остальные LGFS продала своей головной компании. LGFS подала отдельный иск в Федеральный суд Австралии (по деривативам, не проданным муниципалитетам), который также был удовлетворен. Тем не менее LGFS понесет ответственность за перепродажу деривативов муниципалитетам. С учетом процентов LGFS ABN Amro и S&P должны выплатить пострадавшим порядка \$31 млн, то есть по \$10 млн каждый.

«Скорее всего, решение будет иметь глобальные последствия. Теперь рейтинговые агентства не смогут прятаться за правовыми оговорками, чтобы снять с себя ответственность», – комменти-

руют AFP в адвокатской конторе Piper Alderman, которая представляет интересы истцов. IMF Australia, публичная компания, финансирующая иски на сумму свыше \$5,2 млн в обмен на часть компенсации, уже заявила о готовности подать аналогичные иски в Новой Зеландии, Великобритании и Голландии.

В США рейтинговые агентства достаточно успешно избегают разбирательств по деривативам и ценным бумагам, чья стоимость упала во время финансового кризиса. Мотивируют они это тем, что, согласно закону, присвоенный рейтинг представляет собой мнение и защищен вносимыми оговорками в публикуемые отчеты. Впрочем, и в США действия рейтинговых агентств вызывают беспокойство со стороны властей. Так, SEC уже заявляла, что может подать иск к S&P, касающийся присвоения рейтинга целому ряду обеспеченных залогом долговых обязательств, известных как Delphinus CDO 2007 – 1.